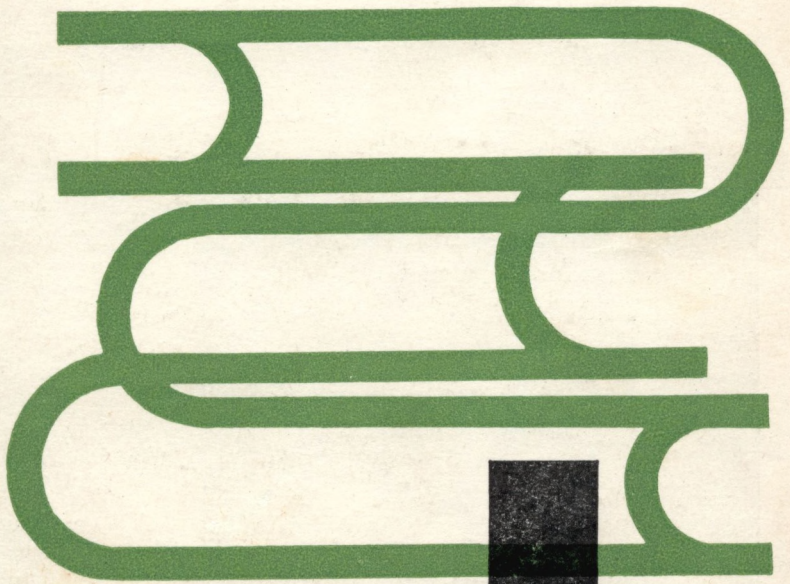

P 400(1)

1979

KÖNYVTÁROS

KÖNYVTÁR-KÖZVETELŐ
1979

1

1979

Képek a hagyományos Hajdú-Bihar megyei gyermekkönyvhetek hajdúhadházi rendezvényeiről: Felső képünkön: Dévay Nagy Kamilla a gyermekolvasók között. Lent: Cigánytanulók hallgatják dr. Vajda Mária „A mese világa” című műsorát (Sári Zsolt felvételei)

1979. január
29. évfolyam, 1. szám

TARTALOM

Számvetés... 1978 — Tervek... 1979

DR. LÁZÁR PÉTER, az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ főigazgatója	3
DR. RÓZSA GYÖRGY, a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának főigazgatója	4
SIMÓ TIBOR, a SZOT kulturális, agitációs és propaganda osztályának vezetője	5
VÁLYI GÁBOR, az Országgyűlési Könyvtár igazgatója	5
DR. SZÉKELY SÁNDOR, az Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs Központ igazgatója	6
DR. WALLESHAUSEN GYULA, a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtárának igazgatója	7
DR. KOVÁTS ZOLTÁN, a Veszprémi Vegyipari Egyetem Központi Könyvtárának igazgatója	8
KARÁCSONYI JÁNOSNÉ, a Vasasszakszervezet Központi Könyvtárának vezetője	8
ALFÖLDI JÁNOS, a HÓDGÉP Makói Gyárának szakszervezeti könyvtárosa	9
PAPP JÓZSEFNÉ, a HÓDGÉP Makói Gyárának szakszervezeti könyvtárosa	10
CSÉPE MIHÁLYNÉ községi könyvtárvezető, Ásotthalom (Csongrád megye)	10
LAKATOS ANDRÁS: A könyvtárstatisztika időszerű kérdései	11
HAJDÚ GÉZA: A megyei könyvtárak statisztikai kiadványai	13
Kitüntetések	16
TÓTH MÁRIA: Tudomány az almásládákban	17
DR. MÓRA LÁSZLÓ: Mindig a kölcsönzöpult olvasói oldalára álltam. Beszélgetés HEGYI NÁNDOR-ral (<i>Könyvtáros sorsok — könyvtáros pályák</i>)	21
VONSIK ERNŐNÉ: Százéves a Salgótarjáni Kohász Művelődési Központ könyvtára (<i>A könyvtárak életéből</i>)	25
Hírek	27
A lapokban olvastuk (<i>Magyar Konzervipar</i>)	28

LATÓKOR

Mozgalom az olvasó és gondolkodó emberért. Az Olvasó népert mozgalom II. országos konferenciája	29
Lapozgató	33, 37, 48, 53
VERBÓCZI GYULÁNÉ: Amerikai könyvtárakban	34

Visszhang

Az alsósintű könyvtárosképzés a tanítóképző főiskolákon történjék (<i>Dr. Supp Györgyné</i>)	38
Tanítóképzés, könyvtárosképzés és a kutya vacsorája (<i>Katsányi Sándor</i>)	39
Szerkesztői üzenet	41

Vallomások a könyvtárról

MAJOR MÁTÉ: A szocializmus építésének egyik elsőrendű feltétele	42
Olvastuk	43

Könyvtárosok és bibliográfusok: SZEKERES PÁL 1904—1965 (<i>Haraszthy Gyula</i>)	44
A Könyvtáros kislexikona. Analóg, digitális (<i>Pálinkás János</i>)	47
Kérdezz — felelek	49
A Könyvtáros galériája. BORDÁS FERENC (<i>Semsey Andor</i>)	50

Bibliográfiák

A Magyarországon megjelent földtani irodalom szakbibliográfiája 1969—1971. (<i>Timon László</i>)	51
SAKMAI FOLYÓIRATOK, HÁLÓZATI HÍRADÓK	52
KÖNYVTÁRI KIADVÁNYOK	54
Tartalomjegyzék az 1978. évre	I—VIII.

A lapunk e számában közölt könyvjegyeket és egyéb metszeteket Bordás Ferenc készítette

Из содержания

Отчет о 1978 г. и планы на 1979-ый год. (Новогодние высказывания руководителей библиотек) (3)
Лакатош Андраш: Современные вопросы библиотечной статистики (11);
Хайду Гэза: Статистические издания областных библиотек (13);
 Вторая общегосударственная конференция по читательскому движению „Читающий народ“ (29);
Вербоци Дуләне: Впечатление из Американской Библиотеки (34)
 Маленький лексикон журнала „Кönyvtarosh“: *Палинкаш Янош*: Аналог. Дигиталис (47);
 Содержание журнала от 1978 г. (I—VIII.)

From the contents

Balance on 1978 and plans for 1979 (Statements for the New Year by library directors) (3);
András Lakatos: Actual problems of library statistics (11);
Géza Hajdú: Statistical publications of county libraries (13);
 2nd National Conference of the For a Reading People Movement (29);
Mrs. Gyula Verbóczy: Experiences in US libraries (34);
 Little Encyclopaedia of the Könyvtáros: *János Pálinkás*: Analogous, Digital (47);
 Comulated Table of Contents for 1978. (I—VIII.)

Aus dem Inhalt

Rechenschaft vom Jahre 1978 und Pläne für das Jahr 1979 (Neujahrserklärungen von Bibliotheksleitern) (3);
András Lakatos: Die aktuellen Fragen der Bibliotheksstatistik (11);
Géza Hajdú: Die statistischen Publikationen der Komitatsbibliotheken (13);
 II. Landeskonferenz der Bewegung „Für das lesende Volk“ (29);
Frau Gy. Verbóczy: Erfahrungen in den Bibliotheken der USA (34);
 Kleinlexikon des Bibliothekars: *János Pálinkás*: Analog, Digitalis (47);
 Inhaltsverzeichnis zum Jahre 1978. (I—VIII. S.)

Cikkeink szerzői

Hajdú Géza, a Szegedi Somogyi Könyvtár osztályvezetője; *Haraszthy Gyula*, az Országos Széchényi Könyvtár ny. fősztályvezetője; *Katsányi Sándor*, a Könyvtártudományi és Módszertani Központ osztályvezetője; *Lakatos András*, a Könyvtártudományi és Módszertani Központ munkatársa; *dr. Móra László*, az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ ny. osztályvezetője; *Pálinkás János* szakíró; *Semsey Andor*, a Kisgrafika főszerkesztője; *dr. Supp Györgyné*, a Debreceni Tanítóképző Főiskola közművelődési tanszékének docense; *Timon László*, a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtárának munkatársa; *Tóth Mária* a Könyvtáros munkatársa; *Verbóczy Gyuláné*, a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtárának munkatársa.

KÖNYVTÁROS

A KULTURÁLIS
MINISZTERIUM
LAPJA

INDEX: 25 449

Főszerkesztő: **Gerő Gyula**
 A szerkesztőség címe: 1111 Budapest, Bartók Béla út 32.
 Telefon: 451-758, 664-805.
 Kiadja a **Lapkiadó Vállalat**
 1073 Budapest, Lenin krt. 9—11. Tel.: 221-285.
 Levélcím: 1906 Budapest, Pf. 223.
 Felelős kiadó: **Siklósi Norbert**

Egyetemi Nyomda — 78.3683 Budapest, 1979
 Felelős vezető: Sümeghi Zoltán igazgató

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely postahivatalnál, a kézbesítőknél, a Posta hírlapüzleteiben és a Posta Központi Hírlap Irodánál (KHI, 1900 Budapest V., József nádor tér 1.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 251—96 162 pénzforgalmi jelzőszámra. Előfizetési díj 1/2 évre 36 forint. Egy szám ára 6 forint. Külföldön terjeszti a „Kultúra” Külkereskedelmi Vállalat. H—1389 Budapest, Postafiók 149.

Számvetés... 1978 — Tervek... 1979

DR. LÁZÁR PÉTER,
az Országos Műszaki Könyvtár és
Dokumentációs Központ
főigazgatója

1978 az OMKDK számára nem tartozott a könnyű évek közé. Az előző években megkezdett korszerűsítés eredményei ugyan jelentkeztek már, de megmutatkoztak azok a korlátok is, amelyek a gyorsabb haladást gátolják.

Az Országos Műszaki Könyvtár 1978. évi adatai szerint továbbra is a legnagyobb olvasó- és állományforgalmat lebonyolító könyvtárak egyike. Állományát és szolgáltatásait nemcsak az ipari üzemek, kutató-, fejlesztő- és tervezőintézetek szakemberei, hanem az ország szinte valamennyi közművelődési és szakkönyvtára is igénybe veszi.

Főhatóságunk segítségével és nemzetközi kapcsolataink hasznosításával, részben és átmenetileg ellensúlyozni tudtuk a tőkés országokból érkező szakirodalom áremelkedése által okozott pénzügyi nehézségeket. A hazai szakirodalom esetében — alkalmazkodva a kötelese példányok új elosztási rendjéhez — változatlanul kellő példányszámban megszerzünk minden értékes, gyűjtőkörünkbe tartozó publikációt, számos esetben úgy, hogy közvetlenül a

közreadóktól kérjük be a kiadványokat.

Újszerű feladatot és gondot jelentett az 1977-ben, illetve 1978-ban megindított, mágnesszalagos adatbázisokra alapozott információszolgáltatás forrásanyagainak (az eredeti dokumentumoknak) szolgáltatása. A mágnesszalagos adatbázisok forrásanyaga lényegesen meghaladja nemcsak az OMKDK állományát, hanem belföldi együttműködő partnereinkét is. Ez egyaránt vonatkozik a feldolgozott „hagyományos” forrásokra (elsősorban a folyóiratokra) és a különféle — kereskedelmi forgalomba kerülő, illetve nem kerülő vagy csak korlátozottan kerülő — egyéb dokumentumokra (kutatási jelentések, konferenciái anyagok, nemzetközi szervezetek dokumentumai stb.). A mágnesszalagos szolgáltatások alapján esetenként kért dokumentumok beszerzése a megszokottól eltérő utak felkutatását követeli meg az állomány-gyarapítóktól, és hat a könyvtári feldolgozás, raktározás és szolgáltatás módjára is. Az elmúlt év eredménye volt e tekintetben, hogy megszerveztük a British Library Lending Division (lásd a Könyvtáros 1977/2. számában is) másolatszolgáltatásához szükséges értékszelvények beszerzését és nyilvántartását. Ez a beszerzési forma — a közvetlen rendelés lehetőségeinek egyéb eszközeivel (letéti számla, folyamatos rendelés stb.) együtt általában biztosította az információk gyors és biztonságos beérkezését nemcsak az OMKDK, hanem mindazok számára, akik e lehetőséget — közvetve vagy közvetlenül. — igénybe veszik.

Az OMKDK információszolgáltató tevékenysége alapvetően az 5. ötéves

népgazdasági terv céljait és ezen belül is kiemelkedően a kutatás és fejlesztés információellátását szolgálja válogató és feltáró munkájával, információszolgáltatásaival. E szolgáltatások java része még manuális munkával készül, de egyre növekvő mértékben térünk át az új technikára, elsősorban a számítástechnikára. Az elmúlt évben létre is hoztuk ennek szervezeti keretét, a számítástechnikai főosztályt. A fizika, elektronika és számítástechnika területén végzett *Témára Irányuló Gépi Információterjesztés* (TIGIT/INSPEC) és a nemzetközi nukleáris információs rendszer mágnesszalagjaira alapozott hasonló szolgáltatás (TIGIT/INIS) 1978-ban megszilárdult, illetve rendszeres tevékenységünké vált.

Az elmúlt évben távlataink szempontjából kiemelkedő jelentőségű kísérletet szerveztünk az INIS bécsi központjában kezelt adatbázisok on-line (közvetlen gépi) kapcsolat útján történő igénybevételére. Ennek az on-line információszolgáltatásnak rendszeres, szolgáltatászerű bevezetését 1979-re terveztük az OMKDK-ba telepítendő terminál alkalmazásával, a további ilyen irányú fejlesztés kezdeteként.

Technológiánk általános továbbfejlesztése keretében fokozatosan végrehajtjuk az OMKDK-nál működő, illetve létrehozandó központi információszolgáltatások (központi kutatásnyilvántartás, országos fordításnyilvántartás stb.) továbbfejlesztését és gépesítését, a könyvtári munka további folyamatos gépesítését stb. E tervek megvalósítására a jelenlegi R 20-as számítógépünk már elégtelen, és ezért előké-

szítjuk egy nagyobb teljesítményű számítógép 1979. évi munkába állítását.

Intézményünknek jelentős részt kellett és kell vállalnia az Országos Szakmai Információs Rendszer (OSZIR) kialakítását és fejlesztését célzó munkálatokból, az OSZIR fejlesztési elveinek és programjának kidolgozásából, majd végrehajtásából. Ez a fejlesztés számunkra két szempontból is kiemelkedő fontosságú: Egyrészt intézményünk információs tevékenységét a hazai kutatás-fejlesztés irányításának és végrehajtásának információellátása érdekében nagymértékben és főként újszerűen kell fejlesztenünk. Másrészt pedig, mint a szakmai információs rendszeren belül a szakterületi koordinálásra hivatott intézményünk kell a hazai és a nemzetközi műszaki információs együttműködést, információs kutatás-fejlesztési, technológiai és más központi feladatokat kell ellátnunk.

Az OMKDK felkészült e feladatok végrehajtására. Kidolgozta a tevékenységének korszerűsítésére vonatkozó elképzeléseket, terveket. Mindezek végrehajtása nagy erőfeszítéseket követelő feladat.

Rövid számvetésünkből is látható, hogy 1979 sem lesz intézményünk könnyű éve közé sorolható. Vannak azonban olyan jogos reményeink is, amelyek 1979-ben valóra válnak, s könnyítik munkánkat. Például minden bizonnyal birtokba vehetjük a Gyorskocsi utcában épülő, technikai üzemeinknek helyet adó *szolgáltatóházat*, ami bizonyos mértékig csökkenti majd elhelyezési gondjainkat, a törökbálinti raktárvárosban kialakított épület részbeni betelepítésével pedig enyhíteni tudunk szorongató raktározási helyzetünkön.

DR. RÓZSA GYÖRGY,
az MTA Könyvtárának
főigazgatója

Az Akadémiai Könyvtár 1978-ban nagyjában-egészében az előző években kialakult keretekben, felkészültséggel, eredményességgel végezte munkáját, és gondoljai sem sokban változtak. Újdonságok is voltak azonban! Megemlítem új sorozatunkat, a *Budapest Oriental Reprints*-et, amelynek első kötete — mintegy tiszteletadásként is — *Ligeti Lajos* akadémikusnak, nemzetközi hírű orientalistának, a könyvtári bizottság elnökének közleményeit adta közre: „A magyar nyelv török jövővényszavai és ami körülöttük van” címmel; a sorozat második kötetének kiadását 1979-re tervezzük. Fontos fejlemény az is, hogy az MTA vezetősége újra elővette a könyvtár *elhelyezésének ügyét* és kidolgoztatta a megoldás változatait. Erről egyelőre mindössze annyit, hogy nem új könyvtárpalotáról, hanem jelentős átalakításról, felújításról van szó. További fontos fejlemény az MTA vezetőségének az állásfoglalása, hogy foglalkozni kíván a *szakirodalmi tájékoztatás korszerűsítésével, gépi adatbázisok alkalmazásával*. Az MTA az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottsággal tör-

tént megállapodás alapján gondozni fogja a *természet-tudományi szakirodalmi információ ügyeit*. (A téma iránt érdeklődők erről többet is megtudhatnak a Magyar Tudomány 1978. 12. számából.) A könyvtár új egységeként megalakult az *informatikai osztály*.

Mit várunk 1979-től? A program tulajdonképpen bent foglaltatik az 1978. évi „újdonságok”-ban. Ezeket szeretnénk továbbfolytatni, illetve megvalósítani, mindenekelőtt előrelépni a könyvtár elhelyezésében, a gépi adatbázisok alkalmazásában, a társadalomtudományi információ fejlesztésében, ideértve a MISZON-t, a szocialista tudományos akadémiák nemzetközi társadalomtudományi információs rendszerét is. Hadd említsem még meg, hogy a II. európai társadalomtudományi információs együttműködési értekezlet (ECSSID) ajánlásának megfelelően, az Akadémiai Könyvtárat felkérték az *ECSSID BULLETIN* szerkesztésére és kiadására. Továbbá a Szovjet Tudományos Akadémia Társadalomtudományi Információs Intézetével, az INION-nal közösen tájékoztató gyűjteményes kötetet jelentetünk meg a *Tanácsköztársaság 60. évfordulója* alkalmából. Legjelentősebb kiadói vállalkozásunknak alighanem a Vitályos-féle *Ady-bibliográfia 2., bővített* kiadása ígérkezik.

Végül egy szubjektív megjegyzés: mint a volt — és szerintem idő előtt megszüntetett — Népkönyvtári Központ munkatársa, barátsággal és érdeklődéssel várom a *közművelődési könyvtárhálózat* megalapításának 30. évfordulójával kapcsolatos megnyilvánulásokat. Egyet-mást magam is tudok az ún. hőskorról.

SIMÓ TIBOR,

a SZOT kulturális, agitációs és propaganda osztályának vezetője

A szakszervezeti mozgalom a sokfajta művelődési lehetőség közül az egyik legfontosabbnak az olvasást tartja, amelynek szerepe és jelentősége nem csökken, hanem nő.

Örömmel állapíthatjuk meg, hogy a szakszervezeti könyvtárak munkája az elmúlt évben eredményesebb lett. A munkahelyi könyvtárak az olvasási kultúra fejlesztésének szilárd, semmi mással nem pótolható bázisaivá váltak.

A szervezett dolgozók olvasói igényének kielégítését, ízlésének fejlesztését könyvtáraink változatosabb, színesebb eszközökkel és módszerekkel végezték. Figyelemre méltó, hogy növekedett az olvasókkal való csoportos foglalkozások száma. Gyakran rendeztek ankétokat, író-olvasó találkozókat, irodalmi esteket, vetélkedőket. Fejlődés tapasztalható a könyvkölcsönzés és a könyvterjesztés területén is.

Könyvtáraink részesei az Olvasó népművelési mozgalom országos és helyi akcióinak is. Elsősorban az Olvasó munkásért pályázatot szeretném kiemelni: ennek hatására csaknem 60 ezerrel nőtt a munkásolvasók száma, akik zömmel a munkahelyi könyvtárak szolgáltatásait veszik igénybe. Ugyancsak biztató

eredménnyel zárultak a szakmunkástanulók és a szocialista brigádtagok részére szervezett olvasótáborok is.

A szakszervezeti közművelődési könyvtárak munkájának értékelésekor külön kell szólnunk a szocialista brigádmozgalommal való termékeny kapcsolatokról. Az elmúlt évben mintegy 50 000 brigádtaggal növekedett a könyvtárak olvasóinak száma — ezzel az összes felnőtt olvasók majdnem 60 százaléka a brigádmozgalomból kerül ki.

A szakszervezeti mozgalom az olvasási kultúra fejlesztésében más módszerekkel is részt vesz. A SZOT-díj mellett immár ismert a SZOT irodalmi ösztöndíj pályázata is, amely az alkotókat, az írókat színvonalas művek megírására serkenti.

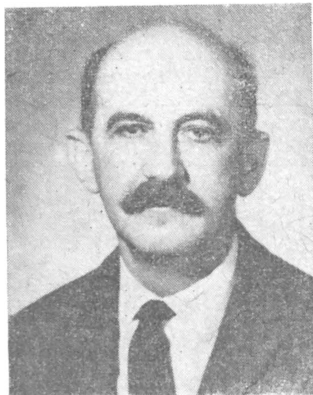
A fejlődést számos más adattal és ténnyel is bizonyíthatjuk. A végrehajtott bércorrekció következtében javult a könyvtárosok anyagi megbecsülése, jobb lett közérzetük; nőtt a főfoglalkozású könyvtári dolgozók száma; emelkedett a könyvbeszerzésre fordított összeg; a könyvtárosok fontos szerepet játszanak a vállalati művelődési bizottságokban.

Eredmények nincsenek gondok nélkül. Bár a szakszervezeti mozgalom tekintélyes összegeket fordít a könyvtárak fejlesztésére és működtetésére, mégis e téren mutatkozik a legnagyobb lemaradás. Különösen nehéz helyzetben vannak a hálózatok központi könyvtárai: szinte valamennyi szűkös alapterületen dolgozik.

A munkásművelődés szolgálata érdekében az 1979-es esztendőben is számos feladat áll előttünk. Tennivalóink sorában első helyen továbbra is az olvasók körének bővítése, az olvasás színvonalának emelése, az önművelődéshez szükséges feltételek meg-

teremtése áll. Megoldásra vár a szakszervezeti könyvtárak országos jellegű módszertani irányítása, szakmai segítése, a propaganda javítása. Fontosnak tartjuk a többi közművelődési könyvtárakkal, elsősorban a tanácsi hálózatokkal való együttműködés fejlesztését. Szeretnénk továbblépni a szakszervezeti és a műszaki könyvtárak közös fenntartása terén is.

Jeles évfordulóknak különösen gazdag lesz az esztendő. Közülük is kiemelkedik a Magyar Tanácsköztársaság 60., a szocialista magyar könyvtárügy megszervezésének 30. — sok helyen pedig az SZMT könyvtári hálózat megalapításának 20. — évfordulója, s ilyen lesz a Móra- és Móricz-jubileum is. Mindezeket szeretnénk méltóképpen megünnepelni, és az olvasás, a könyvtárügy szolgáltatáiba állítani.

VÁLYI GÁBOR,

az Országgyűlési Könyvtár igazgatója

Legyünk szerények és az eredmények lajstromozásánál fordítsunk nagyobb gondot a hibák kijavítására támaszkodó fejlesztésre! Minden eddigi tapasztalatom erre int, mert bármilyen nagyok is az eredmények, az előttünk álló feladatok még nagyobbak.

Alázatra és szerénységre van szükség azért is, mert a folyamatos aprómunka

szolgálatunk egyik pillére. A mi munkánk nem tűri a kapkodást, a „csak elkezdem, aztán abbahagyom”-ot, ugyanakkor megköveteli, hogy folyton figyeljük a hatást, az igényeket, s jó kezdeményezéseinket megőrizve és megújítva, ezekhez igazítsuk lépteinket.

Egységes szocialista könyvtárügyünk már három évtizedes múltra tekint vissza. Öröm körülnézni az országban. Itt egy kiváló falusi könyvtár, ott egy ősi kastélyban berendezett, a többi kulturális intézménnyel jól együttműködő városi könyvtár, amott egy kiemelkedő megyei könyvtár, amely közművelődési feladatait is példamutató színvonalon valósítja meg, de kapcsolatot építve a nagy központi könyvtárakkal, a megyei tudományos és felsőoktatási tevékenységet is jól támogató teljesítményeket nyújt.

Sajnos, a helyzet még csak itt, ott, amott ilyen. Itt, ott, amott egy-egy megszállott ember igyekszik kímászni saját intézménye ketrecéből, kapcsolatot teremt, együttműködik, terjeszti az ismereteket és sok összefonódó szálon emeli a közműveltséget — érti, szereti és végzi a dolgát. Hogy ez nincs még mindenütt így, erre kell mindannyiunknak a figyelmét fordítania, hogy mindenütt érvényesüljön a szocializmus lényegéhez tartozó szemlélet, amely a közös érdekeket tartja szem előtt; hogy megvalósuljon, becsületet és lehetőséget kapjon az összefogásra, egybehangolásra irányuló erőfeszítés; hogy a kulturális élet nehezen összehasonlítható ágazatai között is helyükre kerüljenek az értékredek.

Nagyság tekintetében és funkciójában is nagyon különböző egységekből tevődik össze a könyvtári szervezet, de e szervezeten belül mégis több az azonososság, mint a különbség.

Úgy érzem, az új évben egyik legfontosabb feladatunk a sok irányú együttműködés fejlesztése az egész könyvtárügy általános színvonalának, hatékonyságának emelése érdekében.

Ebben az irányban szeretné az Országgyűlési Könyvtár is a munkáját folytatni: szélesíteni és tartalmasabbá tenni az együttműködést a többi politikai, jogtudományi és közigazgatási dokumentációs-információs intézménnyel; javítani és magasabb színvonalra emelni a feldolgozott dokumentumok számítógépes visszakeresését; folytatni azt a minden központi könyvtárra háruló feladatot, hogy segítsük, szolgáltatásainkkal támogassuk a megyei és a városi könyvtárakat, így gyűrűztessük tovább azokat az ismereteket, amelyeket gyűjteményünk fokozott feltárásával, a közvéleményformálás, az oktatás és a kutatás szolgálatában, egyre szélesebb rétegek számára igyekszünk hozzáférhetővé tenni.

DR. SZÉKELY SÁNDOR,
az Országos Orvostudományi
Könyvtár és Dokumentációs
Központ igazgatója

Az Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs Központ a legki-

sebb a kiterjedt hálózatot irányító szakkönyvtári központok között. 38 teljes és 8 részfoglalkozású dolgozójával az alig több mint 600 négyzetméteres alapterületű régi székházban végzi több mint 350 szakkönyvtár irányítását, központi szolgáltatásokat nyújt, és oroszlánrészt vállal a szakterület információs ellátásából.

Az utóbbi években tevékenységünk érdemleges fejlesztésére nem volt lehetőség, munkánk évek óta lényegében azonos keretek között folyik: 1978-ban is négyféle bibliográfiai kiadványt adtunk ki (16 kötetben); megjelentettük *Az Orvosi Könyvtáros* c. módszertani folyóiratot; 78 témakörből több mint 600 megrendelő számára adtunk tájékoztatást kurrens bibliográfiai kartonszolgáltatásunk keretében; 31 témakörből pedig több mint 1000 megrendelő számára nyújtottunk kurrens referáló tájékoztatást. Végeztünk továbbá csaknem 1000 retrospektív irodalomkutatást is. Mintegy 800 fordítás készült archívumunk számára, amely a megrendelőknek több mint 3000 másolatot szolgáltatott.

Intézetünkben folyik az utolsó könyvtárosképző szaktanfolyam, 1979-ben 50 hallgató végez, s nagy részük jelentkezik a főiskolai államvizsgára is. A központból és a hálózatból 110 könyvtáros kérte főiskolai államvizsgára bocsátását.

Terveink között szerepelt egy 480 négyzetméteres alapterületű kiegészítő épület megépítése is 1978-ban. Erre különböző okok miatt nem kerülhetett sor, ám reméljük, 1979-ben sikerül majd megvalósítani elképzelésünket.

A számítógépes adatfeldolgozás és információterjesztés terén elvégeztük a rákkutatásról és -gyógyításról tájékoztató CAN-CERNET rendszer mágnes-

szalagjának próba-futtatását, végül azonban úgy döntöttünk, hogy nem rendeljük meg, inkább hasonló, de szélesebb körű tájékoztatási rendszer alkalmazására törekszünk. Megkezdjük viszont — kísérleti jelleggel — a KG INFORMATIK-nál a hazai szakirodalom számítógépre vitelét.

Az Országos Szakmai Információs Rendszer (OSZIR), valamint a szocialista országok tudományos és műszaki tájékoztatási rendszere, az NTMIR orvostudományi és egészségügyi alrendszerének, a MEDINFORM-nak kezdeti tevékenysége az OOKDK-t is érintette. Főhatóságunk, az Egészségügyi Minisztérium intézetünket jelölte ki az orvostudományi szakirodalmi információ terén a MEDINFORM nemzeti szervévé, és megkezdődött mind a SZIR, azaz esetünkben a hazai orvostudományi információs rendszer, mind pedig — a MEDINFORM vonatkozásában — a közeli és a távlati tervek készítése. A fejlesztés alapvető elgondolásait főhatóságunk elfogadta, és remélhetjük, hogy már ebben az évben lehetőség nyílik tevékenységünk kiszélesítésére.

Terveink szerint az 1979—80-as évek az intézet korszerű információs és könyvtári központtá fejlesztésének előkészítő évei lesznek, a lényeges fejlődést az ekkor lerakott, illetve kibővített alapokon a VI. ötéves tervidőszaktól várjuk.

Az OOKDK az idén emlékezik meg alapításának 30. évfordulójáról, a szocialista könyvtárügy hazai megszervezésének egyik fontos mozzanatáról. Az évfordulót munkával kívánjuk ünnepelni, de sort kerítünk tevékenységünk átfogó értékelésére, valamint a központ és a hálózat legjobb dolgozóinak kiüntetésére is.

DR. WALLESHAUSEN GYULA
a Marx Károly
Közgazdaságtudományi Egyetem
Központi Könyvtárának igazgatója

1978 januárjában kerültem a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtárának élére. Hazatértem! Itt kezdtem pályám a negyvenes évek végén, ám a dolgozók akkori 10—14 főnyi gárdája azóta hetvenesre gyarapodott, a mintegy 80 ezer kötetes állomány pedig csaknem félmillióra duzzadt.

A könyvtár 1951-ben bőre szabott ruhája mostanra kényelmetlenül szűkké vált, az épület pedig megrogyant. Még meg sem ismerkedhettem munkatársaimmal, tevékenységükkel, máris a felújítási tervek szövegetésével kellett foglalkoznom. Ám a tárgyalások közben kiderült, hogy az egyetem régi épületében a könyvtár bővítése szinte megoldhatatlan: az átalakítás magas költségekkel járna, ráadásul kedvezőtlen funkcionális megoldásokat eredményezne, de még így is a szükséges alapterületnek csupán egy részéhez jutna a könyvtár. Ezért döntés született: a könyvtár átköltözik a Zsil utca és a Közraktár utca sarkára, az egyetemnek kilátásba helyezett másik épületbe. Itt a meglevő épület toldalékként új olvasóterem és raktár épülne. Lázás ütemben készültek a

számítások, a tervek, és közben meg kellett ismerkednem munkatársaimmal és az ügyekkel, a könyvtár elé tornyosuló feladatokkal. Közülük a közgazdasági információs rendszer kiépítése ígérkezik különösen kemény diónak. (Hogy miért, arról a *Könyvtáros* hasábjain szeretnék beszámolni, mihelyt kiforrottak terveink.)

De az 1979-es esztendő feladatai sem ígérkeznek könnyűnek! Az új elhelyezés végleges tervei ekkor készülnek el. Az információ központra vonatkozó elképzeléseinket is le kell tennünk az asztalra, hiszen a mintegy 45 ezer közigazdász türelmetlenül várja szakirodalmi tájékoztatási igényeinek kielégítését. Jelenlegi szervezetünk nem alkalmas az országos feladatok ellátására, új modellt kell tehát kidolgozunk, könyvtárunkat újjá kell szerveznünk. Ugyanakkor az egyetemi feladatok sem szorulhatnak háttérbe, sőt kiteljesítésüket tervezzük. Felkészülünk a szakirodalom-kutatás oktatására; a hallgatók kezébe szakirodalmi kalauzt kívánunk adni.

Az év eseményeihez kapcsolódó kisebb kiállítások rendezését szintén feladatunknak érezzük, s a történelmi évfordulók mellett a közigazdász-hagyományok ápolásáról sem feledkezünk meg. A napi munka azonban nem állhat meg: mintegy 8 ezer beiratkozott olvasónk dörömböl ajtónkon irodalomért, információért; az új könyvtárügyi jogszabályok — főleg az állományvédelmi rendelet — is adnak munkát. Szóval, akad tennivaló bőven...

Szerencsére jó munkatársaim vannak, többségük lelkes fiatal, egyikük most nyerte el a Gombocz-ösz-töndíjat.

S hogy mit várok a felsoőbb szervektől? Több olyan központi feladat megoldását, amelyeket a

III. könyvtárügyi konferencia — igen helyesen — már szorgalmazott. Jó lenne megvizsgálni: mi valósult meg közülük, és főleg, hogy mi nem.

Lépünk előre!

DR. KOVÁTS ZOLTÁN,
a Veszprémi Vegyipari Egyetem
Központi Könyvtárának igazgatója

1979. évi terveinket, célkitűzéseinket úgy foglalhatnám össze, hogy tovább kívánjuk növelni irodalmi szolgáltatásaink gyorsaságát, megbízhatóságát és hatékonyságát.

A Számítógépes Kémiai Szakirodalomfigyelő Szolgálat az elmúlt évben többféle nehézséggel küszködött. Gondjaink, sajnos, az idén sem szűnnek meg: 1979. II. felében a Chemical Abstracts megszünteti az eddig használt adattár gyártását, és helyette új típusút hoz forgalomba. Az új adattárhoz mindenestre olyan keresőprogramot szeretnénk összeállítani, amely lehetővé teszi a közvetlenül hozzáférhető retrospektív adattárak kiépítését, távlatilag pedig a retrospektív bibliográfiák gépesített összeállítását is.

Kíváncsian várjuk a szovjet mágnesszalagos adattárak megjelenését az NTMIR-rendszerben. Igen tanulságos lenne a VINITI kémiai adattárának összehasonlítása a Chemical Abstracts Service adattárával.

A dokumentumok rendelkezésre bocsátása terén a folyóiratbázis továbbfejlesztése a cél. Egyetemünk vezetősége újabb 250 m² raktári alapterületet ígért részünkre. Egyik 1979. évi feladatunk az új terület átrendezése és állványokkal való felszerelése lesz.

Tovább kívánjuk növelni az egyéb, nehezen hozzáférhető műszaki irodalom közvetlen beszerzését a külföldi forrásokból. Ebbe a csoportba nemcsak az államilag támogatott amerikai kutatási jelentések, az NTIS reportok tartoznak, hanem a Referatívnyj Zsurnalban ismertetett és a VINITI-ben tárolt dokumentumok is.

Fordítószolgálatunk töretlenül fejlődik. A következő évben szeretnénk a megrendelések legalább 90 százalékát egy hónapon belül teljesíteni.

A szakirodalom-oktatás korszerűsítését szolgálják azok a hangos diasorozatok, amelyeket az elmúlt év folyamán szereztünk be és fordítottunk le magyarra. 1979-ben szeretnénk elkészíteni a saját könyvtárunk szolgáltatásait bemutató hangos diasorozatot, hogy ezt is a használók oktatásának szolgálatába állíthassuk. Ugyancsak a szakmai képzéssel kapcsolatos könyvtárunknak az a terve is, hogy lehetőséget teremtsen mind az ELTE könyvtártudományi tanszékének hallgatói, mind pedig a Szombathelyi Tanárképző Főiskola könyvtárszakos hallgatói számára a szakkönyvtárak napi életébe és a kémiai információkeresés gyakorlatába való bepillantásra. A tanulmányi kirándulás keretében Veszprémbe látogató könyvtárosjelöltek számára kémiai információkereső feladatokat dolgozunk ki, és lehetővé tesszük a könyvtár visszakereső eszközeinek használatát, vagyis a szakkönyvtári munka gyakorlatának szemléltetését.

A szakmai képzésben is változatos terveink vannak. A KGST államok nemzetközi tudományos műszaki információs rendszerének kémiai alrendszere 1979-ben Varsóban szemináriumot rendez a gépi információs rendszerek tapasztalatairól. Könyvtárunkat felkérték, hogy a szemináriumon számoljon be a Chemical Abstracts Condensates információs értékére vonatkozó, valamint a rendszer üzemeltetésével kapcsolatos tapasztalatairól.

Összegezve az elmondottakat: az 1979-es év a Veszprémi Vegyipari Egyetem Központi Könyvtára számára nem ígér látványos eredményeket, hanem a hétköznapok kevésbé csillogó, de fontos feladatait, amelyeket igyekszünk még jobb hatásokkal, még megbízhatóbban és gyorsabban megvalósítani.

KARÁCSONYI JÁNOSNÉ,
a Vasasszakszervezet Központi
Könyvtárának vezetője

A vasas könyvtárhálózatban az elmúlt évben arra törekedtünk, hogy az olvasónévelés, ízlésformálás, a munkahelyi művelődés feladatainak tudatosabb szolgálatára ösztönözzük hálózatunk könyvtárait. Ezzel összhangban szorgalmaztuk az intézményi feltételek fejlesztését, gondoztuk a könyvtárosképzést.

segítettük a letéti könyvtárak munkáját.

Úgy érzem, nagyrészt eleget tettünk vállalt módszertani feladatainknak. Kezdeményezéseink sorából kiemelem a júniusban Salgótarjánban megrendezett országos könyvtárostálalkozót. Ez alkalommal a SZOT nevelési plenumának és szakszervezetünk központi vezetőségének határozata alapján hálózatunk és a vidéki vasas könyvtárak főhivatású vezetői kétnapos tanácskozáson vitatták meg a könyvtárak jövőbeni teendőit, hasznos eszmecsere-t folytattak továbbá a munkások körében végzendő könyvtári tevékenység módszereiről is.

Az elmúlt évi munkánk legfőbb eredményeként azt tartom, hogy kezdeményezéseinkkel és a hálózatunk számos könyvtárában megvalósult tartalmas olvasószolgálati munkával, gazdag programokkal tovább tudtuk erősíteni a már megalapozott, előre mutató, a minőség javulását eredményező folyamatot. A vártnál lassabban haladt azonban a működési feltételek korszerűsítése, bár néhány könyvtárunknál megvalósították a vállalati szociális tervek ilyen irányú célkitűzéseit. A működési körülmények elégtelenségére vezethető vissza sok helyen a tartalmi tevékenység csekély határfoka, a szakmai munka gyengesége. Az okok nem mindig az elháríthatatlan nehézségekben, hanem gyakran a közömbös fenntartói szemléletben és magatartásban keresendők. Gondot okozott az elmúlt évi munkánkban az új könyvek, elsősorban a szépirodalmi könyvújdonosságok választékának szegényessége és a tartalmilag és esztétikailag színvonalas, elfogadható áron, tömegesen és főleg idejében hozzáférhető propaganda- és szemléltető kiadványok hiánya is.

Újlesztési törekvéseinket elsősorban a jelenlegi

lehetőségeinkhez és feladatainkhoz szabhatjuk. A könyvtárügy számos sarkalatos kérdése közül legfontosabbnak azt tekintem, hogy a kor követelményeinek megfelelően segítsük és szolgáljuk a munkásművelődést. Ehhez azonban korszerűbb könyvtárakra van szükségünk, s az ilyenek létrehozása érdekében — nem feledkezve meg a valóságról, és a lehetőségeket jónan mérlegelve — türelmetlenebbeknek kell lennünk, ha a vállalatok és a szakszervezeti fenntartók kibúvót keresnek a teljesíthető modernizálási igények elodázására. Különösen időszerű ez az egészséges türelmetlenség most, a VI. ötéves terv kialakításakor. Viszont meggyőződésem, hogy nekünk is vannak még olyan belső tartalékaink, amelyekkel hatékonyabbá, hasznosabbá tehetjük munkánkat. Jobban kell azonosulnunk az adott terület, vállalat politikai, gazdasági és — a művelődési bizottságok által a jövőben remélhetőleg jobban összeméltetve — közművelődési célkitűzéseivel, valamint alaposabban meg kell ismernünk a dolgozók problémáit, egyéni törekvéseit, s ezekhez igazítanunk könyvtári módszereinket!

Hálózatunk 1979. évi munkájában méltó helyet kap a megemlékezés a Magyar Tanácsköztársaság 60., az Alkotmány megszületésének 30. évfordulójáról, továbbá a Mórlicz-, a Móra-jubileum, a nemzetközi gyermekév. Terveinkben — egyebek között — kiállítások, irodalmi műsorok, vetélkedők szerepelnek. Központilag szervezett „akcióra” nem gondolunk, az esedékes teljes körű állományellenőrzés leköti minden energiánkat. De szeretnénk eleget tenni feladatainknak a könyvtárosképzésben, és folytatni rendszeres eszmecsereinket a főhivatású könyvtárosokkal.

A FOLDI JÁNOS,
a HÓDGÉP Makói Gyárának
szakszervezeti könyvtárosa

Kis szakszervezeti letéti könyvtárról lévén szó, nagy eredményekről nem számolhatunk be. Könyvtárunk 1960-ban alakult, fellettesünk a szegedi SZMT Központi Könyvtár. Első sikerként az 1964-ben kapott Csongrád megyei oklevelet könyvelhetjük el. 1972-ben SZOT oklevelet, 1974-ben és 1977-ben Miniszteri dicséretet kaptunk. Az Olvasó munkásért pályázat oklevelét 1975-ben nyertük el, a pályázat 1977-es fordulójában viszont már második helyezést értünk el. A sikeren felbuzdulva beneveztünk a *Kell a jó könyv* olvasópályázatra, amely — meglepedéssel nyugtáztuk — dolgozóink körében nagy érdeklődést váltott ki.

A Makói Városi-Járásai Könyvtárral szocialista szerződést kötöttünk. Ennek szellemében részt vettünk a József Attila Könyvtárban a költészet napja alkalmából rendezett előadáson, de emellett saját rendezvényekkel is büszkélkedhetünk. Szeptemberben Tolsztoj születésének 150. évfordulója, októberben pedig a Krúdycentenárium tiszteletére az állományunkban levő művekből kiállítást rendeztünk, s ismertettük e két író munkásságát. A műszaki könyvhónapra a műszaki könyvtárunk állományát is felhasználva állítottunk össze kiállítást, s a bemutatót a makói könyvesbolt

segítségével árusítással kötöttük egybe. A sikert bizonyítja, hogy már az első héten 6000 Ft értékű műszaki könyvet adtunk el. Szintén a műszaki könyvhónap keretében tartottunk előadást A növényvédelem gépesítése a kiskertekben címmel.

1978. évi munkánkat kényszerűségből leltározással kezdtük, ugyanis könyvtárosváltás esetén ez elkerülhetetlen. Jómagam, mindennapi munkám mellett (TMK-esztergályos, szakoktató vagyok) tiszteletdíjasként vezetem a könyvtárt megnyitása, 1960 óta, s immár elkövetkezett a nyugdíjba vonulásom ideje.

Szeretett könyvtáram sorsáról azonban már jó előre gondoskodtam: utódom, Papp Józsefné adminisztrátor könyvtáros tanfolyamot végzett, s jó előre beavattam a könyvtárosság titkaiba. Át is adom neki a szót, a könyvtár 1979. évi terveiről már hadd beszéljen ő.

PAPP JÓZSEFNÉ,

a HÖDGÉP Makói Gyárának szakszervezeti könyvtárosa

En is hangsúlyozom, hogy kis könyvtárunk csak szerény terveket és célokat tűzhet ki, lehetőségeink ugyanis korlátozottak. A most következő évben legfontosabb feladatunk a könyvvállomány cseréje, felújítása a szegedi SZMT központi könyvtár segítségével. Mi magunk, könyvtárosok rendszeres tovább-

képzésben kívánunk részt venni, előadásokat hallgatni, hogy meg tudjunk felelni a könyvtárunkkal szemben támasztott állandóan növekvő igényeknek, s minél több segítséget nyújthassunk olvasóinknak.

Kiállítást tervezünk a Móricz- és a Móra-évfordulóra, újra megszervezzük az ünnepi könyvhét és a műszaki könyvnapok szokásos rendezvénysorozatát. Segítséget nyújtunk a szocialista brigádok vetélkedőjéhez, például az április-május hónapban lebonyolítandó Munka és műveltség címűre felkészülő tagjainknak is minden támogatást megadunk az eredményes szerepléshez.

Tudjuk, hogy könyvtárunk nem önmagáért, hanem a közösségért van, s ezt feladatunk teljesítése közben sem feledjük. Bizunk abban, hogy az elkövetkezendő időkben még többet tehetünk olvasóinkért, megoldjuk az előttünk álló nagy feladatokat és, ha lassú lépésekkel is, de mindig előre jutunk.

CSEPE MIHÁLYNÉ,

községi könyvtárvezető
Asóthalom (Csongrád megye)

Hogy milyen volt az 1978-as év? Kiemelkedően nagy, látványos eredményekről nem számolhatunk be, becsülettel dolgoztunk olvasóinkért. Számunkra az a legnagyobb öröm, ha a hozzánk forduló igényeit ki tudjuk elégíteni. Ezek az apró örömeink mondatják velünk, hogy jó évet zártunk.

Talán a legnagyobb esemény a nyári gyermekfoglalkozató birtokbavétele volt. Erről a Könyvtáros is hírt adott júniusi számának 342. oldalán. Új szint, új típusú foglalkozást tett lehetővé gyermekolvasóink körében, de inkább csak a falusi gyerekeknek. A tanulói általános iskolákat

körzetesítik, egymás után szűnnek meg fiókkönyvtáraink, mert a bezárt iskolákban sehogyan sem lehet tovább életben tartani a letéteket. Üzemekbe, mezőgazdasági szakszövetkezetekbe, a határőrségre telepítünk ugyan új letéti könyvtárakat, de ezek nem pótolják a megszűnteket. Óriási gondunk tehát a tanulói olvasók ellátása.

Az év elején nagy gondot okozott a *Kell a jó könyv '77* olvasópályázatba való bekapcsolódás, mert a kijelölt művekből elég kevés példányunk volt. (Hogy az érdeklődők kéréseit ki-élegíthessük, 1500 Ft értékben vásároltunk az ajánlott művekből.) Ennek az olvasómozgalomnak már hagyományai vannak közösségünkben. Az előző pályázat alkalmával két olvasóunk utazott Moszkvába, és ez most is ösztönzően hatott a többiekre. Számos munkahelyet felkerestünk az ajánlott művekkel, ankétokat, vetélkedőket, irodalmi esteket szerveztünk a könyvek népszerűsítésére. Több szocialista brigád vállalta a részvételt a pályázaton, és sok szakmunkástanuló is jelentkezett.

A szocialista brigádokkal való foglalkozás mindig hálás feladat. A könyvtár 16 brigáddal tart szoros kapcsolatot. A távoli munkahelyekre könyvtárat telepítünk. Rendezvénytervünk összeállításakor nagy

mértékben figyelembe vesszük a brigádok igényeit. 1978-ban hét előadásból álló közlekedési továbbképzést szerveztünk; növényvédő szakelőadást, író-olvasó találkozókat, irodalmi esteket rendeztünk. 1978-ban száz rendezvényünk volt.

Községünkben sok felnőtt jár levelező tagozaton a dolgozók gimnáziumába. Rendhagyó órákat szervezünk a különböző tantárgyakhoz, és a tanulás megkönnyítésére annotált bibliográfiát is összeállítottunk. A magasabb iskolákban tanuló olvasóinknak könyvtárközi kölcsönzéssel igyekszünk megszerezni

minden szakkönyvet. Száznál több esetben segítettek az ország minden részéből a könyvtáros munkatársak.

1979-ben ugyanolyan öszszehangoltan szeretnénk dolgozni társintézményeinkkel — a művelődési házzal, az óvodával, az általános iskolával és a szakmunkásképző iskolával — mint eddig.

Rendezvényeinket elsősorban a nemzetközi gyermekév és a Móra-évforduló jegyében tervezzük. Tanulóink gyermek olvasópályázaton vehetnek részt, Móra-vetélkedőket, aszfaltrajz-versenyeket, irodalmi kirándulásokat szervezünk nekik. Természetesen a me-

sedulátának sem hiányoznak terveink közül.

Zenei katalógusunkat is szeretnénk befejezni az év folyamán.

És végül, de nem utolsósorban, 1979 a „nagy tanulás” éve lesz a könyvtár dolgozói számára. Munkatársam a II. évfolyamot fejezi be a Debreceni Tanítóképző Főiskola népművelő-könyvtáros szakán, én pedig az országban több száz „sorstársammal” együtt, a Nyíregyházi Tanárképző Főiskolán a külföldi állami vizsgát szeretném letenni, hogy magasabb szakmai képesítéssel még jobb, még eredményesebb munkát végezhessünk az olvasók javára.

A KÖNYVTÁRSTATISZTIKA IDŐSZERŰ KÉRDÉSEI

Ha egy területen már kialakult a rendszeres statisztikai adatgyűjtés gyakorlata — miként a könyvtárügyben is —, akkor e gyakorlat időről időre felvetődő kérdései általában csupán könnyen megoldható technikai nehézségeknek látszanak. S ez természetes, hiszen az évről évre azonos összeállítású adatlapok nemcsak az időbeli összehasonlítást teszik lehetővé, hanem megkönnyítik az adatszolgáltatók munkáját is. Ők ugyanis a jó értelemben vett rutin biztonságával látják el feladatukat; jobban — és főként felelősebben — tehetnek eleget a statisztikai fegyelem követelményeinek is. Bármennyire „üzembiztos” is azonban egy efféle rendszeres adatgyűjtési gyakorlat, olyan — csak látszólag technikai — kérdések húzódnak meg mögötte, s gyűlnek össze az idők folyamán, amelyekre egyre kevésbé lehet válaszolni néhány fogalom pontosabb definiálásával, mert valójában az adatscsoportok bővítésére, vagy a „számoktól a tényekig” visszavezető út felülvizsgálatára, felújítására volna szükség. Ezeket a kérdéseket a használók teszik fel leginkább, s nyilvánvaló, hogy ahol a döntéshozókészítésekben nagy szerepük van a statisztikai adatoknak, ahol sokféle szempontból elemzik, vizsgálják a számokban kifejeződő tényeket, ott hamar kiderülnek az adatgyűjtés rései, a további fejlesztés (differenciálás vagy egyszerűsítés) kívánalmái.

A jelenlegi rendszeres könyvtárstatisztikai adatgyűjtéssel kapcsolatban — noha formái már viszonylag régen megszilárdultak — jobbra a hetvenes évek közepe táján szaporodtak meg ezek a kérdések, amelyekben — sok más tényező mellett — bizonyára a távlati tervezés egyre növekvő fontossága is közrejátszott. A könyvtárstatisztikáról olvasható vita ((Könyvtáros, 1976/7., 9., 10., 11., 12.) e kérdések megszaporodásának egyik első jelzése volt, bár a visszhang még arról tanúskodott, hogy az adatgyűjtés egésze, a különféle formák egységes rendszerré alakítása iránt egyelőre kevés az érdeklődés. Azóta viszont az adatszolgáltatók — és részint az adatfelhasználók — körében is mind több kifogás érte a jelenlegi gyakorlatot, s egyre általánosabb lett az a vélemény, hogy a forgalmi adatok valóságértékének firtatása helyett (ami lényegében inkább a statisztikai fegyelem kérdéskörébe tartozik) célszerűbb volna a rovatok összetételéről, új tárgykörök bevonásáról és egyben pontos megnevezésükről vitatkozni.

A Könyvtárstudományi és Módszertani Központ ennek a vitának kívánt fórumot teremteni, ezért szervezett konferenciát 1978 őszén Pécsen a tanácsi közművelődési, illetve a szakkönyvtári hálózatokban dolgozó, könyvtárstatisztikával foglalkozó szakemberek részére. (Mivel a nagyobb üzemek szakszervezeti könyvtárainak statisztikai

adatgyűjteménye, a *Szakszervezeti könyvtárak működési adatai* »SZAKMA« c. kiadvány csupán az első, kísérleti jellegű füzetnél tart, jobb megoldásnak látszott, ha a munkahely szerinti közművelődési könyvtári ellátásban dolgozó szakemberek egy későbbi időpontban, már a felgyűlt tapasztalatok birtokában vitatják meg saját adat-szolgáltatásuk kérdéseit; közülük néhánynak a meghívása inkább a tájékozódás, illetve tájékoztatás érdekében történt.)

Az új könyvtárstatisztikai szabvány előkészületei

A konferencia programja három nagy kérdéskört ölelt fel. Az első a hazai könyvtárstatisztikai gyakorlat távolabbi jövőjére vonatkozott: a Magyar Szabványügyi Hivatal ugyanis — nemzetközi ajánlások alapján — új könyvtárstatisztikai szabvány kidolgozását készíti elő. A szabványtervezetre könyvtáros szakemberekből álló bizottság tesz javaslatot. (A konferencia szervezése során a bizottság egyik tagja, *Fogarassy Miklós* vállalkozott rá, hogy a szélesebb szakmai nyilvánosság előtt ismeresse a javaslat általa megszövegezett első változatát és az egész vállalkozás célját, értelmét, de nehézségeit is.) A másik téma inkább gyakorlati feladatokhoz kapcsolódott: egyrészt a *Településeink könyvtári ellátása* c. kiadvány és a hasonló jellegű megyei könyvtári gyorsstatisztikákkal összefüggő tennivalókhoz, másrészt a szakkönyvtárak teljes körére kiterjedő, négyévenkénti — 1978-ra vonatkozóan ismét esedékes — adatgyűjtés kérdőívéhez.

A kétnapos tanácskozást a Baranya megyei Könyvtár és a Pollack Mihály Műszaki Főiskola Könyvtára közösen rendezte. Az első napon a résztvevők a szabványtervezet javaslatát vitatták meg, amelynek szövegét már korábban megkapták. Fogarassy Miklós vitaindító előadásában inkább a könyvtárstatisztikai szabvány kidolgozásának folyamatával foglalkozott. Ennek célja: a könyvtárstatisztikai megnevezések egyértelmű használata, olyan fogalmi apparátus kialakítása és szabványba rögzítése, amely alkalmas az adatok nemzetközi összehasonlítására. Jelenleg ugyanis mind a hazai, mind a nemzetközi könyvtári statisztikában meglehetősen összevisszaság uralkodik. Itthon a különféle könyvtári statisztikák (a közművelődési könyvtáraké, a szakkönyvtáraké vagy az iskolai könyvtáraké) egyazon fogalomra sokszor más és más meghatározást adnak. (Így például a közművelődési könyvtárak statisztikaiban az évi állománygyarapításra fordított összeg csupán a könyvbeszerzési összeget jelenti, míg a szakkönyvtári statisztikákban ugyanez valamennyi dokumentum — időszaki kiadványok, külső intézményektől rendelt fordítások stb. — beszerzésére vonatkozik.) A nemzetközi könyvtári statisztikában pedig az is kuszálja a képet, hogy némelyik ország statisztikája még az összevetés minimumához szükséges alapadatokat sem közli.

A vitaindító utalt arra, hogy a nemzetközi egységesítési folyamat nyolc évvel ezelőtt, az UNESCO közgyűlésén elfogadott ajánlások közzétételével kezdődött. Azóta számos országban hozzáálltak ahhoz, hogy ezek figyelembevételével egységes könyvtárstatisztikai rendszert alakítsanak ki. (A Német Szövetségi Köztársaságban például előbb gondos szövegekritikai munkával lefordították az ajánlások szövegét, majd megindult a vita arról, hogy miként lehet mindezt az ottani gyakorlattal összhangba hozni, az egységes rendszert a folyamatosság feláldozása nélkül megteremteni. Az NSZK-ban jelenleg az egymást kiigazító tervezetek hetedik változatánál tartanak.) Az új magyar könyvtárstatisztikai szabvány előkészítő munkálatai — amelyek egyúttal szorosan kapcsolódnak a nemrégiben elfogadott állománybavételi szabvány nyomán készített új könyvtári nyomtatványokhoz is — ugyanennek a nemzetközi folyamatnak részei. Az UNESCO által közzétett ajánlások olyan adatcsoportokra is kiterjednek (például költségvetés, nem hagyományos dokumentumtípusok), amelyek a hazai könyvtárstatisztikában nem szerepelnek, ezért a javaslat lényegesen több megnevezést tartalmaz, mint amennyivel a jelenlegi gyakorlat él. (Mivel lehetséges, hogy az egyes megnevezések részletezése igen eltérő — és emiatt komoly arányeltolódások találhatók a szövegben — jó, ha szélesebb szakmai nyilvánosság vitatja meg a javaslatot.)

Szabatosság — bővítés — TEKÉ-k

A vitaindító előadást követő hozzászólásokból kitűnt, hogy a különféle — közművelődési és szakkönyvtári — hálózatokban dolgozó szakemberek mennyire azonos nézőpontból látják a könyvtárstatisztika néhány alapfogalmának — egyebek közt magának a könyvtár fogalmának — nehezen definiálható jellegét, ami nem tüntethető el a meghatározás újabb és újabb bővítésével, hanem csak a köznapi szóhasználat s a szabatosság igényének csöndes „különbékéjével” enyhíthető. Máskor — például a könyvtárhasználat vagy a könyvtárközi kölcsönzés adatainak tárgyalásakor — ép-

pen a hozzászólók figyelmeztettek a túlrészletezés veszélyeire, a fölösleges munkát igénylő bontásokra. A felszólalások többnyire kitértek a jelenlegi gyakorlatban nem használt adatsoportok meghatározásainak kérdéseire is — különösen a nem hagyományos dokumentumok számbavételéről alakult ki élénk vita. Határozott, világos elképzelések hangzottak el arról is, hogy az adatszolgáltatók ezekből az adatsoportokból mely tárgyköröket és milyen részletezéssel látnának szívesen a készülő szabványhoz remélhetőleg egyszer majd hozzáigazított könyvtárstatisztikai rendszerben.

A leggyakrabban hangoztatott vélemény az volt, hogy a jelenlegi adatgyűjtésekből főként a könyvtár költségvetésének adatai hiányoznak szembetűnően — ezekben ugyanis most csak az évi állománygyarapításra fordított összeg szerepel. (Ami már csak azért is fogyatékosága a hazai könyvtárstatisztikának, mert a nemzetközi évkönyvekben az évi költségvetés teljes összege, valamint a személyi kiadásokra, illetve állománygyarapítási összegre bontott részletezése az alapadatok közé számít.)

Másnap a tanácskozás két szekcióüléssel folytatódott: A szakkönyvtári szekció résztvevőinek *Molnár Attila*, az Egyetemi Számítóközpont munkatársa ismertette a szakkönyvtárak teljes körére kiterjedő adatgyűjtés kérdőívének kitöltési módját, és válaszolt a vitás pontokkal kapcsolatos kérdésekre. A közművelődési könyvtári szekció ülésének bevezetője pedig a *Településeink könyvtári ellátása* (TEKE) c. kiadvány kérdéseivel foglalkozott. Áttekintette egyrészt az immár tizedik évfolyamába lépett adatgyűjtemény történetét, szerkezeti változásait, másrészt hangsúlyozta, hogy a további fejlesztés kérdései elválaszthatatlanok a TEKE alapjául szolgáló közművelődési könyvtári statisztikai rendszer bővítésének, átalakításának lehetőségeitől. Amíg ez bekövetkezik, a megyei könyvtári gyorsstatisztikák adhatnak — a hálózati nyilvántartások bővebb adatsoportjait felhasználva — lényegesen több információt a tanácsi közművelődési könyvtárakról. Ezután *Hajdú Géza*, a szegedi Somogyi Könyvtár osztályvezetője ismertette a megyei könyvtári gyorsstatisztikák adatközléseinek különböző formáit (lásd a következő cikkünket), majd *Békés György*, a Pest megyei Könyvtár igazgatója szólott arról, hogy a megyei könyvtári statisztikák összeállítása kétségtelenül aprókéros és költséges munka, haszna azonban igen nagy: fontos könyvtárpolitikai döntések megvitatásakor tárgyszerű, világos, nehezen cáfolható érvekhez juttatja a könyvtárvezetőket. A szekcióülés itt is a gyakorlati kérdések megvitatásával zárult.

Lakatos András

A MEGYEI KÖNYVTÁRAK STATISZTIKAI KIADVÁNYAI

Ha valaki át akarja tekinteni a megyei könyvtárak statisztikai publikációit, úgy érzi, sűrű erdőbe tévedt. Ebben a miniatűr dzsungelben csupa „egyedi” fa áll, összefüggő, egymást feltételező és kiegészítő *rendszerrel* nemigen beszélhetünk. Ezeknek a statisztikáknak pedig az volna a szerepük, hogy tovább bontsák a *Településeink könyvtári ellátása* („TEKE”) című, már tízéves múltra visszatekintő és szilárd rendszert alkotó KMK-kiadvány adatait. De többet is vállalhatnának ennél (vállal is elég nagy hányaduk): kiemelni egy-egy lényeges jegyet az adott területen, szembeötlővé tenni egy állapotot, jelenséget — segítve ezzel a főntartók és a megyei irányítás tisztánlátását a könyvtárügy valós megítélésében, a fejlesztő-ellátó tevékenység alakításában.

Nem kívánhatja senki, hogy eredményeinket ne emeljük ki. Természetesen szükség van erre is, ám legalább ilyen fontos — ha nem fontosabb —, hogy ahol hiba van, elmaradt az eredmény, elégtelen az ellátás stb., az is kiderüljön. Az elismerést „hívó” szövegek szerkesztése helyett át kell gondolnunk, hogy mi is a céljuk ezeknek a közleményeknek, mire jók a közölt adat- és viszonyszámok, táblázatok, elemzések, mert minden mérhető, számokkal kifejezhető — vagy legalább megközelíthető — jelenség, állapot, változás statisztikai szempontú feltárásának *módszerét* a feldolgozás célja szabja meg. Azt is, hogy *mit*, s azt is, *hogyan*, milyen formában publikálunk.

Tanulságos volna fejlődésükben megvizsgálni a megyei könyvtárak statisztikai publikációit, de talán fontosabb a ma gyakorlatát megismernünk. Ezért most megpróbálom bemutatni az utolsó lezárt évről megjelent közleményeket.

Hasonlóságok és eltérések

Kezdjük a legszembeötlőbb sajátosságukkal: hol, milyen formában jelennek meg. Hat megye — Borsod-Abaúj-Zemplén, Csongrád, Fejér, Hajdú-Bihar, Komárom

és Tolna — a többé-kevésbé rendszeresen megjelenő *folyóiratában*, könyvtári híradójában tette közzé 1977. évi statisztikáját.

Kilencben — Bács-Kiskun, Baranya, Békés, Pest, Somogy, Szolnok, Vas, Veszprém és Zala megyében — célszerűbbnek láttak *önálló kiadványt* közzétenni.

A kaposváriak és a szombathelyiek az önálló füzet mellett a híradójukban is jelentettek meg szöveges összegezt az 1977-es évről. A veszprémi önálló kiadvány pedig nemcsak a könyvtári adatokat közli, hanem a megye minden közművelődési intézményének főbb teljesítményadatait is.

Az *önálló* kiadványban való megjelenetés hívei szerint így jobban kiemelődik a közlemény orientáló jellege, célja. A másik csoport viszont azt vallja, a folyóiratban való fennmaradás esélyei jobbak, hiszen a periodikumokat — remélhetőleg a híradókat is — az igényesebb könyvtárak beköztetik, tehát ezek állományukba kerülnek. A híradók természetesen eljutnak a főntartókhoz is, és a tájékoztatás-befolyásolási cél így szintén megvalósul. Szeptember elejéig még nem jelent meg négy megye — Győr-Sopron, Heves, Nógrád és Szabolcs-Szatmár — 1977-es adattára. Az ok a sokszorosítás elhúzódása. A késedelem — sajnos — nagyban veszélyezteti az összeállítás értékét. *Nem feltétlenül szükséges azonban minden könyvtári adatot és indexet évenként közzétenni.* Egy részük ugyanis egyik évről a másikra esetleg olyan csekély mértékben változik, hogy megalapozott következtetésekre nem ad módot. Ami azonban megjelenik, annak idejében kell napvilágot látnia, hiszen az átfutási idő ez esetben nagyon lényeges.

A közölt adatok *részletessége* szerint is képezhetünk csoportokat: városok, járássok, esetleg körzetek szerint összesített adatokat tett vagy tesz közzé: Borsod-A.-Z., Fejér, Szabolcs-Szatmár, Vas és Veszprém megye. Közöttük nagy eltérések vannak. Mert például amíg Fejér megyében az 1977-es év tanácsi könyvtári eredményeit csupán hétféle adattal jellemzik, addig Vas vagy Veszprém sokkal bővebben adatozza és viszonyítja mindezt. A Borsod és a Szabolcs megyei kimutatások pedig lehetővé teszik az időbeli összehasonlítást is, mert újra közlik a megfelelő, 1976-os adatokat.

Úgy vélem, a nagyobb egységeket összefogó, esetleg csak megyei adatokat és viszonyszámokat tartalmazó közlemények szűkebb körű érdeklődésre tarthatnak számot, s elsősorban a megyei, a városi és a járási irányító szervek, valamint természetesen az ezeken a szinteken dolgozó könyvtárosok munkaeszközei.

A többi megyei kiadvány minden *önálló* intézmény adatát közzéteszi, sőt a baranyai, komáromi, somogyi, tolnai és a zalai figyelme *valamennyi szolgálati helyre* kiterjed, tehát a letételekre is.

Nagyobb részük közli a tanácsi és a szakszervezeti könyvtárak adatait is, mégpedig vagy külön-külön táblázatokban, vagy helységenként egymás alatti sorokban, és településenként, illetve közigazgatási egységenként összesítve.

Ami a *szerkezeti felépítés*ét illeti, lényegében két változattal találkozunk: Az egyik követi a közigazgatási tagozódást, és ezen belül a könyvtárakat városonkénti, járásonkénti betűrendben sorolja föl, a másik — a központi kiadvány, a TEKE mintájára — a lakosságszám, illetve az üzemi dolgozók számának csökkenő rendjét követi.

Az utóbbi megkönnyíti a hasonló lélekszámú települések, üzemek könyvtári eredményeinek összevetését. Az első változatban ez nehezebb, viszont az egyes járássok településszerkezeti, ellátottsági stb. jellegzetességei talán jobban érzékelhetők. Nagy különbségek vannak a kiadványok között abból a szempontból is, hogy a táblázatokhoz közölnek-e vagy sem *szöveges értékelést*, elemzést, illetve milyen mélységben vagy részletességgel teszik ezt. Néhány, bevezetőnek is tekinthető szöveges rész megadja a viszonyszámok számítási módját, értelmezését, ami természetesen szintén hasznos. Kiemelkedők a Veszprémi Megyei Könyvtár évkönyvében közzétett elemzések, például Halász Béláé a legutóbbiban. Ez azonban tulajdonképpen már inkább könyvtártörténet, amely — az említett esetben — három évre tekint vissza.

Az adatokat község- és (vagy) üzemsorososan is részletesen közlő 11 megyei kiadvány tüzetes ismertetésére nem térhetek ki. Ellenben tanulságos lehet, ha a közölt adatfajták és indexek tekintetében összevetjük némely sajtóságukat az alaplúnak tekinthető TEKE-vel.

Bács-Kiskuntól Zaláig

A Bács megyeiek füzeté 4 kiemelt adat és 3 viszonyszám segítségével hasonlítja össze az 1973. és az 1977. év eredményeit. Ennek következtében a közlés kevésbé árnyalt, de a nagyobb időköz miatt karakterisztikusan érzékelhető a fejlődés. Nem kis nehézséget okozhatott az időközben bekövetkezett közigazgatási változások torzító hatásainak kiszűrése is a statisztikából.

Baranya 11 számadat és négyféle index tükrében mutatja be könyvtárainak 1977. évi tevékenységét. A közzétettek azonosak a TEKE-vel, amelyben legutóbb 15 adat és 11 index szerepelt.

A *Békés* megyeiek még szerényebben válogattak a szokásos jellemzőkből: 5 adattal, 4 viszonyzámmal dolgoznak. Ezek között azonban szerepel a kívánatos könyvtári alapterület és a jelenlegi alapterület aránya. Az összeállítás feltünteteti a zenei és az ifjúsági (pontosabban: gyermek-) részlegeket is. És még egy, nyilván ösztönző többlet: a könyvtárak különböző szempontok szerint megállapított „helyezési sorrendje”. Például az állomány, a beszerzési kvóta, az olvasók száma, szálalékaránya — összesen 9 szempont alapján. Külön kategóriák tüntetik fel a városi, a járási könyvtárakat, az önálló és a (szóhasználatuk szerint) félfüggetlenített, valamint a tiszteletdíjas könyvtárossal működő könyvtárakat.

A *Csongrád* megyei táblázatok rovatai ez évben pontosan megegyeznek az országos kiadványéval. Többet az összehasonlító adatokban van, s meglehetősen részletes szöveges elemzés mutat rá bizonyos fontos jelenségekre, összefüggésekre. Az elmúlt évben néhány egyéb adat is szerepelt a táblázatokban. Például a munkaórákra eső feldolgozási, a könyvtári órákra jutó kölcsönzési adatok. Ugyanígy a zárva tartások mértékét, okát, az alapterületi ellátottság arányait jellemző számok is.

A *Hajdú-Bihar Megyei Téka* 1978/1-es számában tőmör és lényegre törő szöveges elemzés vezeti be az adattárat, amely két fő részből áll. Az elsőben ötféle adat és ugyanennyi index segítségével összehasonlíthatók a városok és a járáások 1976—1977. évi eredményei. A második, a részletes bontás a központi könyvtárak 8 adatát és 6 viszonyzámmal tartalmazza. Közöttük szerepel az alapterületi „norma” és közvetlenül mellette a tárolási index. Tanulságos így együtt látni a két adatot. A közlemény egyébként kizárólag a tanácsi könyvtárak statisztikáját tartalmazza, a külön cikkben közötti szakszervezeti adatok csak megyei összesítést alkotnak.

A *Komárom* megyei statisztika csupán 4 adatot közöl (intézményszám, állomány, olvasók, kölcsönzött kötetek), ám ezeket minden könyvtárról. Összeállítói indexet csak a megyei „összesen” sorral képezték, éspedig 9-félét. Ezek a TEKE régebbi viszonyító adataival azonosak.

A *Pest megyei könyvtárak 1977. évi főbb statisztikai mutatói* c. kiadvány négy részre tagolódik, és helységnev-mutató is kiegészíti. Az első rész a tanácsi, a második a szakszervezeti, majd az iskolai könyvtárak, végül a három hálózat szolgálati helyeinek együttes eredményeit tartalmazza. A jellemzést 19-féle számadat és hétféle index szolgáltatja. A kiadvány az általában használatosokon kívül foglalkozik az alapterületi ellátottsággal, megadja az általános iskolások számát és beiratkozási százalékát (a tanácsi könyvtárakba beiratkozottakat is!), közli a rendezvények számát, továbbá mint a könyvtárügy fenntartói támogatásának igen jellemző mutatóját: a könyvtárak költségvetési összegét terv- és tényszám formájában. Végül a lakosokra, üzemi dolgozókra, illetve tanulóakra jutó költségvetési hányadot is.

A *Somogy* megyei önálló kiadvány nyolcféle adatot és ötféle indexet használ. Tartalmazza a tanácsi és a szakszervezeti könyvtárak adatait, majd a két hálózatát összesítve, végül a gyermekrészlegek főbb jellemzőit közli. Különleges nincs a kimutatásokban, „legfeljebb” a kiváló eredmények, amelyek még akkor is feltűnnek, ha az ember nem ilyen természetű összehasonlítás kedvéért néz bele a statisztikába. A kiadvány rövid bevezetőjén kívül egyébként a Somogy megyei híradó is közöl szöveges értékeléseket az előző évről.

A *Szolnok* megyei, igen szép könyvtári eredményeket feltáró kiadvány szerkezete — bevallom — először némi fejtörést okozott, de a hozzáfűzött magyarázó szövegek segítettek az eligazodásban.

Az első táblacsoport a járáásoknak és a városoknak a város környéki községekkel együtt megadott 13 adatát és 5 mutatószámát tartalmazza. Itt összehasonlítások is vannak az előző évvel. A másodikban a városokban működő tanácsi és szakszervezeti könyvtárak három adattal jellemzett együttes eredményei szerepelnek. A szakszervezeti hálózat adatai egyébként csak itt található meg, feltehetően azért, mert szerepük a városok üzemeiben a leglényegesebb. A harmadik táblázat ismét városi, járási sorokat tartalmaz — nyolcféle indexszel —, valamint az ezek alapján felállított „rangsort” is közli. Érdekes és egyben közérdekű eljárás a kétféle beszerzési kvóta szerepeltetése: Az egyiket a könyvekre fordított Ft-okkal, a másikat az összes beszerzett dokumentum forintértékével számították ki. A különbség jelzi, hogy fontos kérdésről van szó, amellyel foglalkozni kell. A negyedik táblázat a gyermekek ellátását tükrözi. Figyelmet érdemel, hogy itt eyebek között feltüntetik a felnőttek könyvtárhasználati gyakoriságát is, ami jó összehasonlításra ad alkalmat a két korosztály között. A következő csoport a községsoros bontás. Ez kevésbé részletező, 5 adattal és 5 indexszel dolgozik. A hatodik táblacsoportban — szemben az előzővel — csak a központi könyvtáraknak — a fiókok nélkül számított — adatai, viszonyzámai

szerepelnek. Ez a rész kimutatja, mekkora a központi intézmények részesedése a település teljes könyvtári rendszerének eredményeiből. Eltérő a megszokott TEKE-mutatóktól az egy órára jutó látogatók száma, valamint a meglevő, illetve a kívánatos alapterületi és létszámadat.

A *Tolna* megyeiek a megyei híradóban tették közzé területük adatait. Első táblájuk város-, járás-, illetve körzetsorosan 4 számadatot és 3 indexet tartalmaz. A második ugyanezeket összeveti az előző évekkel. A következő táblázatok pedig e kiemelt adatokat járásonkénti csoportosításban, községsorosan tartalmazzák. Külön táblázatot kaptak a különleges helyzetű dombóvári városkörnyéki közigazgatási rendszer könyvtárai. Az adatok csak a tanácsi hálózatot mutatják be. Ugyanebben a lapszámban egyébként a dombóvári körzet teljes könyvtárügyéről példaszerű elemzés olvasható egy szakfelületesi vizsgálat alapján. Megtaláljuk a folyóiratban a szakszervezeti könyvtárak 1977. évi tevékenységének bemutatását is. Ebben a rendezés elvi alapja a szakmák szerinti csoportosítás. Táblázatai 5 számadatot és 3 viszonyszámot tartalmaznak. Mindkét hálózat éves eredményeit szöveges értékelés teszi szemléletesebbé.

A *Vas* megyei kiadványról itt tulajdonképpen nem kellene szólnom, hiszen abban az értelemben nem részletező, hogy település- vagy üzemsorosan feltárná minden egyes könyvtár vagy éppen szolgálati hely adatát. (Úgy értesültem, hogy ezt ott a járási könyvtárak adták közre.) Az összeállítás azonban figyelemre méltó, nemcsak az eredmények, hanem a világos, áttekinthető szerkezet miatt is. Az első tábla együtt közli a városok, községek összesített adatát, mégpedig tanácsit és szakszervezetit együtt, s a közölt 5 adatot és 7 viszonyszámot országosan is megadja. Ezután külön a szakszervezeti, majd a tanácsi tábla következik. Az utóbbi 12 adatot és tízféle indexet tartalmaz. A „B” típusú és a körzeti könyvtárak vonatkozásában a központi könyvtárak fontos adatait szintén külön táblázat tárja föl. Végül — a TEKE mintájára — lakosságszám-kategóriákba összesítve a községi könyvtárak adatai zárják a táblázatok sorát. A szöveges értékelést — hálózatonként külön-külön — a megyei könyvtár folyóiratában adták közre. Mindhárom jól kiemeli a lényeges mozzanatokat.

A *Zala* megyeiek — nem kis munka lehetett! — mind a 271 tanácsi szolgálati hely 15 adatát és 6 mutatószámát közreadták. Mivel a statisztikai alapjelentések ezt lehetővé teszik, a TEKE-ben szokásos adatokon kívül közlik a heti nyitvatartási napok és órák, a törölt kötetek és az időszaki kiadványok számát is. (Egy, a városi, a járási, illetve a körzeti „összesen” sorokat együttesen is feltüntető táblázat még könnyebbé tette volna az áttekinthetést.) A füzetben közölt tartalmas bevezető a tanácsi hálózat 1977. évi tevékenységének értékelését adja.

Győr-Sopron megyéről csak az 1974., *Nógrádról* az 1975. évről készült összeállítást láthattam. Ezeket nem volna helyénvaló összevetni az 1977-esekkel. *Heves* megyének szintén az 1974. évi statisztikai kiadványa a legfrissebb kézbe vehető dokumentum. A készülő 1977. évi hevesi adatlapok gyűjtik az újabbban már másutt is megtalálható heti nyitvatartási órák, a törölt kötetek, a periodikumok számát, valamint a könyvtárosok iskolai végzettségét közlő adatokat is.

H a j d ú G é z a

Kitüntetések

A kulturális miniszter a SZOCIALISTA KULTÚRÁÉRT kitüntetését adományozta eredményes munkája elismerésül az 1978. évi Országos Múzeumi és Műemlék Hónap alkalmából *Horváth Aurélné dr. Moskovszky Évának*, a Magyar Nemzeti Múzeum főkönyvtárosának, *dr. Tihanyi Tibornénak*, a Budapesti Történeti Múzeum könyvtárosának, *Tóth Györgynénak*, a váci Vak Bottyán Múzeum könyvtárosának; a műszaki könyvnapok alkalmából *Széphalmi Istvánnénak*, a szolnoki Verseghy Ferenc Megyei Könyvtár osztályvezetőjének, *dr. Varga Sándornak*, a Törökszentmiklósi Városi Könyvtár igazgatójának; az Eötvös Művészeti Együttes „Bartók Béla” Ének-kara fennállásának 30. évfordulója alkalmából *Kovács Ilonának*, az Országos Széchényi Könyvtár osztályvezetőjének; nyugállományba vonulása alkalmából *dr. Szabad Györgynénak*, az Országos Széchényi Könyvtár csoportvezetőjének.

Az oktatási miniszter a Pécsi Tanárképző Főiskola fennállásának 30. évfordulója alkalmából *Romhányi Lászlónak*, a főiskola könyvtárosának a KIVÁLÓ MUNKÁÉRT kitüntetését adományozta

Tudomány az almásládákban

Levél a szerkesztőhöz

Ha cikket írnék arról, ami most következik, azt a címet adnám neki: „Tudomány az almásládákban.” A miskolci Lévy József Tudományos Könyvtárról van szó. E gyűjtemény anyagát a hajdani nagy hírű Református Főgimnázium tudós tanárai gyűjtötték és tartották példás rendben a XVI. sz.-tól a felszabadulásig. Állománya főként természettudományos, illetve vallástörténeti művekből tevődik össze. Fellelhetők benne a felvilágosodás kori magyar folyóiratok (pl. *Uránia*, *Kassai Magyar Múza*) éppúgy, mint a múlt század tudományát magában foglaló *Tudományos Gyűjtemény* kötetei. Mindezt onnan tudom, mert gimnazista koromban igazgatói engedéllyel búvárkodhattam ott. Az igazgatói engedély nem a kutatásra vonatkozott, hanem arra, hogy lány létemre egy főgimnázium könyvtárába betehessem a lábam. Ma mint kutató közel sem kerülhetek ehhez az anyaghoz.

A Református Főgimnáziumból „Zrinyi Ilona” névvel koedukált iskola szerveződött, ahol egy darabig eltűrték a gyűjteményt. Az állomány tulajdonosa — a városi tanács — Hunyady József idős urat bizta meg a könyvek feldolgozásával, ez azonban gyakorlatilag soha nem valósult meg. Hunyady József nyugdíjba vonult, az állományt almásládákba rakták, s jelenleg a Felszabadítók útján levő általános iskolában várják sorsuk jobbrafordulását. Közben mind én, mind pedig egy jó pár hozzám hasonló széplélek tudományos ambícióit a város kulturális életének felderítésére, szentelte: abban a reményben, hogy a szakdolgozatához, disszertációjához, cikkeihez szükséges anyag magvát az ifjúkorából jól ismert könyvtárban fellelheti. Ez azonban lehetetlenség. Mindnyájunkat, akik a „könyvtárt” felkeresték, Zsignár István festőművész gótikus kalligráfiával írt mondata fogadott: A könyvtár feldolgozás alatt áll.

Meddig? Közismert tény, hogy megépült városunkban az ország legnagyobb és egyik legszebb megyei könyvtára. Hely és szakember tehát van. A megyei könyvtár különgyűjteményeként egy év alatt hozzáférhetővé válnék a mindnyájunkat érdeklő tudománytörténeti anyag. Jelenleg azonban az állomány feltárásán egy főállású és egy négy órában foglalkoztatott könyvtárosnő piszmozg — feldolgozás ürügyén.

A város valamennyi könyvtárvezetője s minden könyvtárosa szívesen segítene a feldolgozásban, a megyei könyvtár pedig helyet is tudna adni számára. A városi tanács illetékes szervei azonban segítőkészségünket nem ragadják meg, sem a könyvtár tartalmára vonatkozó tudományos igényünket nem veszik figyelembe. Tisztelettel:

dr. Gyárfás Ágnes

a miskolci központi orvosi könyvtár vezetője,
tudományos főmunkatárs

„Mostoha sorsú, sok hányattatást megélt könyvtár.” „Évekig csak tücskörészés folyt benne.” „Misztifikálják, fetisizálják az állományt.” „Ez a könyvtár fantom.” — Hasonló megjegyzéseket sorozatban hallani miskolci könyvtárosoktól.

Inkognitóban

A Felszabadítók útja 20. szám alatti épület falán nincs tábla. Az arra járók nem sejtik, hogy a volt általános iskola az egykor híres Lévy József Tudományos Könyvtárnak nyújt menedéket. Nem is sejthetik: egyelőre csak a beavatottak tudnak róla... A könyvtár két — vagy, ha egészen pontosak akarunk lenni: 35 — éve zárva! Egyetlen berendezett teremből áll: itt található a feldolgozás alatt álló könyvek, és itt dolgoznak a munkatársak. Jelenleg hárman. A könyvtár vezetőjének, a gyermekgondozási segélyen lévő dr. Kis Józsefnének távollétében a munkát az egyetemi végzettségű *Garamvölgyi Ernőné* irányítja. Mellette egy középfokú képesítésű és egy szerződéses munkatárs dolgozik a könyvtárban.

Az egykori Lévy Könyvtár — ömlesztve, feldolgozatlanul — kétméter magasra tornyozott almásládákban szunnyad. Egy másik teremben ugyancsak almásládák: ezekbe a már feldolgozott könyveket csomagolták vissza.

Útban a ládákhoz

A könyvtár, amelynek anyaga az egykori Lévy József református főgimnázium és a volt Fráter György gimnázium gyűjteményéből alakult, 1560-ban alapították. A vásárlásokkal, adományozásokkal és alapítványokkal folyamatosan gyarapodó állomány, mint „A miskolci ev. ref. főgimnázium legbecsesebb gyűjteménye... 1820-ban már oly tekintélyes, hogy egy más teremmel is meg kell bővíteni a könyvtár ré-

szére eddig kijelölt elég tágas helyiséget.” 1869-ben már 8000 kötetes az állomány, s így szükségessé válik az „állandó könyvtáros beállítása”. Megemlítenéd, hogy a Magyar Tudományos Akadémia 1876 óta valamennyi kiadványát díjtalanul eljuttatja a könyvtárba. (Részletesebben lásd *Dr. Szendrey János: Miskolc város története. Miskolc, 1911.*)

A kutatók munkáját már a század első felében iránytű segíti: *A Miskolci Ref. Főgimnázium könyvtárának szakkatalógusa*. Ennek első kötete 1913–14-ben, a második — szakbeosztását tekintve javított kiadású — kötet 1937-ben látott napvilágot. Körülbelül ekkor, a harmincas években alakul át a könyvtár tudományos könyvtárrá, s fejlődése a második világháborúig voltaképpen töretlen. 1943-ban a könyvtár 28 700 kötetet számlál; 30 évvel később, 1973-ban pedig már 58 670-et! Csakhogy e három évtized: a könyvtár megpróbáltatásainak, hanyattatásainak, felhígulásának története.

— Már a háború alatt eltűnt néhány könyv (az iskolában hadikórházat rendeztek be), de iszonyatos károkat 45 után szenvedett az állomány — mondja *dr. Kordos László*, a városi könyvtár 1970-ben nyugalmazott igazgatója —. Az iskolák államosításának idején szinte havonta cserélődtek az igazgatók meg a könyvtárosok, így — bár fenntartója igen, de — igazi gazdája nem volt a könyvtárnak. A könyvek jórészt a gimnázium pincéjébe szorultak — leltározatlanul! —, az fért hozzájuk, aki akart. Az állomány szétforgácsolódott: egy része más intézményekbe került (múzeum, Sárospatak stb.), a legtöbb könyvnek pedig „magánkézen” veszett nyoma. Végül már házkutatásokat is tartottak... Szerencsére az iskola egyik tanár-könyvtárosa a legértékesebbeket addigra pánccslekre nyerte záratta. Persze, „ordítóztunk” egyfolytában. A városi tanács művelődésügyi osztálya akkor nevezte ki a bibliográfus hírében álló *Hunyady Józsefet* a Lévay könyvtárosává. Ő a régi katalógus alapján felmérte a hiányokat, majd megpróbálta a lehetetlent: elhatározta, hogy visszaszerzi a hiányzó darabokat. Patakkal egyezkedett, a tanácstól kapott szép summával aukciókra járt, riasztotta a pesti antikváriumokat. Gyakran sikeresen... De az anyag feltáratlan maradt. És Hunyady, aki rettenetesen féltette a könyveket, valójában „könyvtárőr” volt, nemigen engedett bennünket a könyvek közelébe. Senki sem tudta, hol tart a könyvtár rendbetele...

A folytatás története több forrásból áll össze. Hunyady József nyugdíjazásakor, 1974-ben, *dr. Kis Józsefné*, a szakképzett, ambiciózus, könyvtári tapasztalatokkal is rendelkező könyvtáros került a könyvtár élére. Azonnal szorgalmazni kezdte, hogy a gyűjtemény kapjon új épületet. A gimnáziumban ugyanis a Lévay Könyvtár — a pincén kívül — csak egyetlen könyvtárteremmel rendelkezett, ahol a könyvek 2—5 sorosan (!) szorongtak a polcon. Kerestek is megfelelő helyet. Arról is szó volt, hogy a könyvtár — önálló intézményként — helyet kapna az építendő munkásszolgalmi múzeumban. Ekkor a tervtárgyalásokig is eljutottak...

Az állományellenőrzés során közben kiderült: a gyűjteményben rengeteg oda nem illő dokumentum akad, jóllehet a gyűjtőkört már 1970 táján meghatározták. Sorozatban következtek a törlések, selejtezések. Jócskán rábukkantak szakmai hibákra is. (A *Nők Lapjának* 52 számát például darabonként beletárolva találták!)

A következő lépés az állomány szakszerű feltárása lett volna. Hosszas huzavona után azonban éppen ekkor, 1976-ban fogtak hozzá a Zrinyi Gimnáziumban a központi fűtés szereléséhez. A szerelők azzal a feltétellel vállalták a munkát, hogy a könyvtár — biztonsági okokból — kiköltözik az épületből. A könyveket szinte napok alatt kellett kimenteni. Almásládákba kerültek — méretük szerint, „gazdaságos” csomagolásban —, majd a költözés előtt álló általános iskola egyik kiürített termébe. Azóta is ott vannak. És azóta is borzolják a kedélyeket. „Hogy mi mennyire ráérünk, azt bizonyította az a szenttelen bejelentés, miszerint lépések történtek a Lévay Könyvtár ügyében. A ház két éve rendelkezésre áll. Ez év végén már meg is kezdődnek a belső munkálatok. Két év se ide, se oda.” — olvasható például a helyi lap 1978. október 12-i számában, a népművelési csoport kibővített értekezletéről szóló beszámolóban.

Nemzeti kincs?

A könyvtár megnyitását főként a helytörténeti kutatók sürgetik. A feltételezések és — részben már — beigazolódott tények alapján ugyanis az állomány legértékesebb részének a helytörténeti anyag tűnik. Emellett az állomány tetemes részét teológiai és pedagógiai művek képezik, közöttük igen sok a latin és a német nyelvű könyv. Nem ritkák a XVI., XVII. és XVIII. századi kiadású művek, de akadnak kéziratok és ősnymatványok is a könyvtárban. A feltételezett — és ma is pánccslekrényben tartott — ritkaságok között tartják számon a pergamenre írott, 694 körüli *Aldheim töredékét*, az *Isteni gondolatok* címet viselő, 12 levélnyi, kézírásos Miskolci Kódexet (a Vitkovics-kódex töredéke) 1525-ből, valamint az 1590-ből származó, magyar nyelvű, ún. Vizsolyi Bibliát — Károli Gáspár fordítását. A nyomdászattörténeti — például

Tótfalusi Kis Miklós nyomdájából kikerült — értékek mellett ugyancsak ritka becsben tartott könyvek *Szenczi Molnár Albert* (*Secularis concio evangelica*, Oppenheim, 1618), *Kecskeméti C. János* (Pázmány Péter Tizenharmadik könyvére való felelet, Bártfa, 1622) és *Alvinczi Péter* (Az Úrnak Szent Vacsoráiról, Kassa, 1622) munkái.

— Miskolc nem bővelkedik ilyen jellegű kulturális kincsekben, s maga az ország sem ilyen régi gyűjteményekben — mondja *Zsidai József*, a Nehézipari Műszaki Egyetem könyvtárának igazgatója. — Könyvtári szempontból mégsem a hagyományok a döntőek. A kutatás ma nagyon költséges, vezérelvként tehát az objektív körülményeket kell mérlegelni. Ha ez a gyűjtemény nem érdemli meg a „nemzeti kincs, muzeális érték” elnevezést, akkor be kell olvasztani valahová, mert fenntartása feleslegesen költséges. De ha a gyűjtemény méltó a híréhez, akkor úgy is kell bánni vele! Am erről véglegesen csak a szakszerű feltárást követően lehet majd dönteni, ha a régi könyvek szakértői is átvizsgálják az állományt, s meghatározzák például a pontos leltári értéket.

A cédulasokszorosítás kezdetben nagymértékben lassította a feldolgozást. Miután a városi tanácsnak „táskányi levelezéssel” sem sikerült Minigraphot szereznie (nem kapott devizát); a Nehézipari Műszaki Egyetem könyvtára sietett a Lévay segítségére.

— Épületben, pénzben, felkészültségben mi állunk a legjobban, én egyébként is a könyvtárközi együttműködés híve vagyok. A katalóguscédulák sokszorosítását, ha az ehhez szükséges anyagot megveszik, ingyen vállaljuk. Másban is szívesen segítünk. A Lévaynak például nincs Szinnyeije — nem is lehet hozzájutni! — egy-két hétre kölcsönadhatjuk neki. Szakembereket is küldhetünk, akik segítenének például a művek kiadási idejének megállapításában. S ha befejeződik a feldolgozás, segítenénk a nyomtatott kótetőkatalógus szerkesztésében és — a mikrotechnika révén — az állományvédelemben is.

Tudományos könyvtár?

Berecz József igazgató, *Szabó Gyula* igazgatóhelyettes és *Urszin Sándor* osztályvezető — a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár vezetői — nem is titkolták, hogy a „Lévay-ügy” a megyei könyvtárt is érzékenyen érinti.

— Mindenképpen felelőtlenség ilyen állományt évtizedekig paragon hagyni! — mondják. — Mi egyébként már régen felajánlottuk a segítséget — elképzeléseinkről tudtak a Kulturális Minisztériumban, a Könyvtártudományi és Módszertani Központban és a városi tanács művelődésügyi osztályán is —, de eddig még senki sem kért belőle. A legnagyobb baj ugyanis az, hogy a Lévay elvileg „egyedülálló” képződmény, szervezetileg nem tartozik sehova: nincs hálózati központja, csak fenntartója. Ez sorsát is eleve meghatározza...

— Ma csak erős túlzással nevezhető a könyvtár tudományosnak, hiszen tudományossága nem dokumentálható. Az állomány vegyes értékű. Ami egyértelműen tudományosnak minősíthető belőle, az helytörténeti anyaga. Éppen ez a mi bajunk. Ránk nézve kötelezően előírt szabály, hogy tegyük hozzáférhetővé a megyében fellelhető helytörténeti munkákat. Hogyan?! Ezek a régi kiadványok nálunk sincsenek meg, s a helyismereti anyag szétszórtan, az evangélikus egyházi gyűjteményben, a levéltárban, a múzeumban, a Lévayban és nálunk található. S még központi katalógusunk sincs, amelynek alapján legalább tájékoztathatnánk, eligazíthatnánk a kutatókat.

— Nem ragaszkodunk ahhoz, hogy az állomány különgyűjteményként a megyei könyvtárba kerüljön. De javasoljuk: kapcsolják hozzánk az ott dolgozó munkatársakat, s mi megbízzuk feldolgozó osztályunkat az állomány feltáráásával. Nem a „többletmunka” hiányzik nekünk, hisz például a kötelempéldányok új elosztási rendje is éppen elég dolgot ad, de még legalább öt évig eltarthat a feldolgozás, s ehhez a Lévayban a legfontosabb segédkönyvek sincsenek meg.

A régi gyűjtemények sorsa?

— A költségvetés átkerült hozzánk, de a szakmai irányítást nem vállaltam — mondja *Hernádi Istvánné*, a városi könyvtár igazgatója. — Nem is vállalhattam volna. A Lévay-gyűjtemény muzeális jellegű, sehogyse illenek bele a városi könyvtár hálózatának kereteibe.

A helyzetet tovább bonyolítja, hogy az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, amelyhez a könyvtár szakmailag tartozik, mindvégig iskolai könyvtárként kezelte a Lévayt. Az elhelyezés és a feldolgozás okozta súlyos gondokat tehát még tetézi, hogy valóban nincs megfelelő irányítója a munkának. De ezt a kérdést — szerintem — csak országos szinten lehet megoldani! A Lévay-gyűjteménynél ugyanis sokkal jobban kallódó állományok is vannak, s a legfőbb baj, hogy ezeknek a régi gyűjte-

ményeknek a helye a magyar könyvtári rendszeren belül nincs egyértelműen meghatározva. Ilyen horderejű kérdésben nem dönthet *egy* szakember vagy *egy* tanács... Talán az Országos Széchényi Könyvtár egyik erre szakosított osztályának lehetne feladata az ilyen típusú, muzeális jellegű könyvtárak kézbentartása, irányítása, szakfelügyelete.

— A Lévay Könyvtár Miskolc kulturális életében valóban nagyon fontos, bár anyaga már jó ideje hozzáférhetetlen, s emiatt hasznavehetetlen. De meggyőződésem, hogy a könyvtárt a jelenlegi helyén a jelenlegi „garnitúra” rendezheti. Én egyébként azt javasoltam: minden egyes könyvet csak az összes aprómunka elvégzése után rakjanak vissza a feldolgozottak ládájaiba, még ha lassan megy is emiatt a munka.

Sziszifuszi munka?

A „jelenlegi garnitúra” 1977. január 1. óta dolgozik *egy* felújított teremben. Valamennyi tagja kisgyermekes lévén, átlagosan két ember vesz részt az állományfeltárásban, amely 1977. március 15. óta tart. Valóban rossz körülmények között, segédkönyvek híján, gyakori támadásoknak kitéve. A feldolgozott könyvek ládáiba eddig 3756 könyv vándorolt vissza...

— Először módszertani szempontból kellett végiggondolnunk mindent — mondja *Garamvölgyi Ernőné*. — A nulláról kezdtünk ugyanis, s még kidolgozott „alapelveink” ellenére is számtalan, előre nem látott akadályba ütköztünk. A revíziót a feltárkönyv alapján végezzük, ám itt a szokásos címleíró, szakozó tapasztalatokkal semmire sem megyünk. Főleg kezdetben sokat bajlódtunk a szinte olvashatatlan hieroglifájú címlapokkal — ha ugyan egyáltalában megvoltak, mert rengeteg elveszett közülük. Bonyolította a munkát az archaikus idegen nyelvűség, a szerzők gyakori azonosíthatatlansága. Nemcsak az álnevek feloldása, hanem az, hogy a szerző legyen önmagával azonos. A legtöbbjük adatait ugyanis hiába keressük a lexikonokban.

— Segítséget eddig csak a Nehézipari Egyetem könyvtárától kaptunk. Igaz, nem is nagyon kértünk. Ez a munka teljes embert kíván, s aki itt dolgozik, legyen szívvel-lélekkel „Lévays”. Az sem lesz megoldás, ha más intézményhez csapnak bennünket. Az állományból ugyan még nagyon keveset ismerünk, de eddigi tapasztalataink szerint értékesnek ígérkeznek. A Lévay József Tudományos Könyvtár tehát feltétlenül *megérdemli az önálló létet*, kinevezett könyvtárvezetővel, 4–5 állandó munkatárssal. Legyen meg végre az épület, oldódjék meg — országosan — a szakmai hovatartozás kérdése, s mi akár 5000 kötetrel is megnyitjuk a könyvtárt. A feldolgozás befejezte után pedig semmi akadály a központi katalógusnak.

Legkésőbb...

„Mostoha, hányatott sors”. „Évekig tücskörészés folyt.” A Lévay-ügy megoldása valóban nem volt *olyan* fontos. Igaz, a tanácsnak egy hirtelen nagyvárossá növekedő település kulturális gondjaival kellett megbirkóznia. Az óvodák, iskolák, sőt a közkönyvtárak is — fontosabbak voltak. Tény, hogy a közművelődési könyvtárhálózatot szinte a semmiből teremtették meg Miskolcon a lelkes könyvtárosok. A Lévayra nem maradt pénz; s gyanítom, nem akadt, aki szívvel-lélekkel pártfogolta volna.

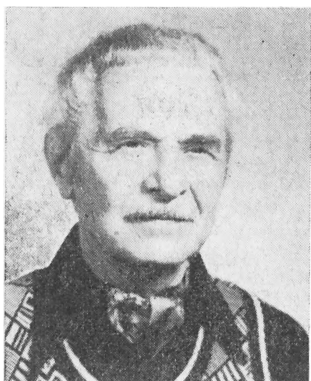
— Pedig a Lévay-ügy mindvégig napirenden volt a városi művelődésügyi osztályon — mondja *dr. Benkő Albertné* főelőadó. — Könyvtárosát például csak akkor nevezhettük ki, amikor sikerült átcsoportosítást végrehajtanunk a pedagógus állományban. Majd szervezetileg is el kellett választanunk a Lévay-gyűjteményt az iskolai könyvtártól. Mágis sem sikerült azonban tisztáznunk, hova tartozzék szakmailag. (1975. január 7-i keltezésű feljegyzést mutat a Kulturális Minisztérium könyvtárügyi osztályán folytatott tárgyalásról, amelyen a hovatartozás, a szakfelügyelet kérdéseivel foglalkoztak. A Lévayt azóta sem sikerült kivonni az OPKM felügyelete alól.)

— A művelődésügyi osztály a kulturális és az oktatási tárcához egyformán tartozik — hangsúlyozza *Sir László* osztályvezető-helyettes —, nekünk tehát házon belül is meg kell ütköznünk. Kétségtelen, hogy a Lévay Könyvtár dolga végül is mindig háttérbe szorult, de ez a könyvtár nem fantom. Megvannak a könyvei, munkatársai, folyik benne a feldolgozás. Az épület? 1976-ban, az átköltözéskor már benne voltunk az ötéves tervben, nem volt rá keret. És mi nem ideiglenes, hanem végleges megoldást akartunk... Ez a könyvtár már jóformán 35 éve nincs nyitva — éppen elég bosszúságunk volt miatta. Most mondjunk le róla, amikor elhelyezésének rendezéséig már csak egy év van hátra? Az iskolában végzett statikai felmérésről a napokban futott be a tervezőiroda szakvéleménye. Megszereztük az átalakításhoz szükséges összeget — annyit, amennyi kell! —, s keressük a kivitelezőt. Legkésőbb?... 1979 első félévében az épület felújításának be kell fejeződnie.

Tóth Mária

Mindig a kölcsönzőpult olvasói oldalára álltam

Beszélgetés Hegyi Nándorral

A felszabadulást követő években a gyárak államosításával, a népgazdaság iparosításával párhuzamosan egymás után alakultak az üzemi, vállalati könyvtárak. Kezelőik legtöbbje menet közben sajátította el a könyvtárosi ismereteket. Ilyen volt Hegyi Nándor is, aki nemcsak saját maga vált önszorgalmú munkájával kiváló könyvtárossá, hanem kezdettől fogva megosztotta másokkal is a Csepel Autógyár országosan ismert műszaki könyvtárának szervezésében és vezetésében szerzett hasznos tapasztalatait. Harminc éve, 1949-ben került Csepelre, abban az időben, amikor a különféle könyvtári területeken kialakultak a magyar szocialista könyvtárügy szervezeti keretei: a tanácsi könyvtárak és az üzemi szakszervezeti könyvtárak szervezett rendszerei, hálózatai éppúgy, mint a szakkönyvtárügy és a műszaki tudományos információ kezdeti formái, illetve intézményei. Most, amikor Hegyi Nándort pályafutásának tapasztalatairól megszólaltatjuk, egyúttal a felszabadulás utáni könyvtárügy úttörőinek munkássága

előtt is tisztelgünk, az úgynevezett hőskort, annak hangulatát és szellemiségét, törekvéseit idézzük fel emlékeik felelevenítésével.

— Pályakezdése — úgy hallottuk — eltér a szokványostól, szabálytalan indulásról vall.

— Korán lettem olvasóvá: könyvkötőinas koromban ismerkedtem meg a könyvvel, megragadott formája, és tartalma is lenyűgözött. Szakmám — melyben mestervizsgát is tettem — vitt el az első nagy könyvtárba, a Károlyi család 80 000 kötetes fóti könyvtárába. Az élmény mellett a második érzés már társadalmi vonatkozású volt, ugyanis feltettem magamnak a kérdést: vajon ki használja ezt a kincset? Fóton azután a kötetészeti-restaurálási munkák végzése mellett engedélyt kaptam arra is, hogy a könyvtár gondozója, dr. Pastinszky Miklós — ő az Árverési Csarnok könyvszakértője is volt — instrukciói alapján a könyvtár állományának 1937-38-ra tervezett feldolgozási munkálataiban részt vehessek. Amikor ezekre sor került, készítettem az első, ugyan nem szabályos, de az előírásosnál több adatot tartalmazó „címléírásokat”. Úgyiszólván lerajzoltam a könyv címlapját, és feljegyeztem mindent a kötéséről, az ábrákról, a bejegyzésekről stb. (A fóti könyvtár a felszabadulás után közkinccsé vált: a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárba került, és átadásának jómagam is lebonyolítója voltam.)

Az ígéretes kezdetet a háború félbeszakította, s a következő tíz év alatt sok mindennel foglalkoztam — a kocsimosástól a fatelepi eladásig —, míg 1949-ben újra közöm lehetett a könyvtárhoz. Egyik ismerősömtől — aki a Találmányi Hivatalban dolgozott — megtudtam, hogy könyvtárost keresnek. Rövidesen a Műszaki Dokumentációs Központban (MDK) Németh Béla és kollégájánál, Wunder Éva (későbbi nevén: Dezső Zsigmondné) előtt álltam, akiktől megtudtam, hogy a Csepel Autógyár kért tőlük könyvtárost műszaki könyvtárának létesítésére és vezetésére. Kissé értetlenül álltunk egymással szemben, hiszen, amit elmondtam, nem lehetett meggyőző számukra, mégis valamit megérezhettek bennem — elszántságomat vagy elhivatottságomat? —, és ajánlottak. Ma is hálás vagyok nekik, hogy elindítottak pályámon.

1949 novemberében egy hetem volt, hogy Csepelen jelentkezzem. Németh Béla tanácsára felkerestem az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ elődjét, a Technológiai Könyvtárt. A József körüti székházban megismertem Káplány Gézát, aki akkor már nyugállományban volt, szaktudásával azonban segítette a könyvtárt. Ő tette lehetővé, hogy a rendelkezésre álló rövid

idő alatt megismerkedhessek egy szak-könyvtár munkájával, és tapasztalataimat jegyzetekben, vázlatokban magammal vihettem. Szóbeli tanácsokon kívül segédkönyvekkel is ellátott. Baráti kapcsolat révén *Veredy Gyulához* is ellátogattam, aki órákat szentelt arra, hogy bevezessen az ETO titkaiba, felépítésébe. Két nap múlva felvételre jelentkeztem jövődó autógyári főnökeim előtt. „Szerencsére” nem volt köztük olyan, aki könyvtári ismeretekkel rendelkezett volna, így nem kérdeztek részleteket. Szakmailag is a véletlen segített: előző munkahelyem a FIAT—MOGÜRT alkatrészraktára volt, így az autókról voltak bizonyos ismereteim. Felvételemben szerepet játszott az is, hogy rajtam kívül nem nagyon akadt jelentkező a Budapestről csak fárasztó utazással elérhető, viszonylag messze levő munkahelyre.

— *Kellő tapasztalat híján hogyan szervezte meg a könyvtárat?*

— 1949. december 1-én léptem be a Csepel Autógyárba, ahol két, jóformán üres szobában két fordító és egy gépirónő fogadott. Valahányszor a berendezkedés nehézségei, az első beszerzések, katalógusok stb. problémái miatt megakadtam, az OMKDK előd-intézményének munkatársai segítettek. E mellett „megérzéseim” is hasznomra voltak, például az a felismerés, hogy az olvasótól kell megtudnom, mit kíván, s ennek alapján teljesítenem kívánságait. Ez a szempont végigvezetett pályámon, és könyvtári munkámban — jelképesen — mindig a kölcsönzőpult olvasói oldalára álltam, úgy egyeztettem az olvasó és a könyvtáros szempontjait. Az olvasó — jobbnak tartom a felhasználó kifejezést — szabta meg az első, 1950-ben általunk megjelentetett *Figyelőszolgálat* tartalmát is. Ez akkor még egy szerény külsejű, ormiggal készült gyarapodási jegyzék és egy másodlagos referálólappal keveréke volt. A felhasználó jelölte meg a témakört, az ő szükséglete szabta meg lassan meginduló szolgáltatásaink módszereit, időrendjét stb.

Szerencsém volt abban is, hogy már az első időben lelkes munkatársakat kaptam, akik, ha nem is voltak könyvtárosok, elgondolásaimat megértették, lelkesedésemet átvették és ötleteikkel segítettek. Munkatársi kapcsolatunkat a legtisztább demokrázius jellemezte, és nyelvi vonatkozásban, valamint általános ismeretekben is sokat tanulhattam tőlük. Végül a felhasználók szempontjain kívül a könyvtár munkájának irányát szabta a vállalat, a sokszor változó felettesek követelményei is, melyek tevékenységünket, figyelmünket eleve a dinamikus tájékoztató tevékenységek felé fordították.

— *Hogyan alakította ki kapcsolatait a*

gyár vezetőségével, milyen tapasztalásokat szerzett e téren?

— Természetesen nem ment minden simán. A helyiség-gondok, a személyzeti és bérkérdések megoldása, az állománygyarapítás anyagi feltételeinek megteremtése sokszor sziszifuszi küzdelemmel járt. Azt hiszem, a vállalati könyvtárosok között kevés olyan akad, akinek nem kellene ma is mindezekkel megbirkóznia. Nekem sikerült: talán szerencsésebb voltam, és talán rámenősebb is. Az akadályozók érveivel a könyvtár szükségességét, nélkülözhetetlenségét szegeztem szembe, újból és újból bizonyítottam a könyvtári munka szerepét, érdekelttségét, gazdaságilag lemérhető hatását a termelésben. A termelési értekezleteken, az igazgatótanácsban mindig ott voltam — azt hiszem, akkoriban az egyetlen könyvtáros lehettem, aki ott ült nap mint nap a gyárvezetői értekezleteken —, hogy megismerjem a vállalati gondokat, és a könyvtári-tájékoztatói munkát azok megszüntetésének szolgálatába állítsam. Mindezt azért kellett megtennem, mert a gazdasági vezetők a vállalati részlegektől a kimutatható termelési értéket kérték számon és a könyvtárral sem tettek kivételt. Érthető tehát, hogy már az ötvenes évek végén vizsgálni kezdtük a kutatók, fejlesztők és újítók (később a szocialista brigádok) eredményes munkálkodásának összefüggését szakkönyvtári tájékoztató munkánkkal. Személyesen, majd kérdőívek segítségével felkértük őket, hogy közöljék velünk, milyen vállalati megtakarításokat értek el a könyvtár szolgáltatásai révén. A visszajelzések az általunk felhasznált évi költségkereteket többszörösen meghaladó milliós eredményekről tanúsítottak, s ezek azután jó érvenek bizonyultak a könyvtár bér-, illetve állománygyarapítási keretigényének fejlesztéséhez. Meg kell azonban jegyezni, hogy magamban tiltakoztam e módszer ellen, mivel úgy éreztem, hogy egy könyvtár értékét a szellemi értékek gyarapodásával és nem forinttal kell mérni. A gazdasági vezetők szemléletén azonban nem változtathattam.

— *Könyvtárában elismerten színvonalas tájékoztatói munka folyt. Milyen vonások jellemezték ezt a tevékenységet?*

— Az évek során bevezetett új módszerekkel elért eredmények: a munkásolvasók magas, 15—20 százalékos aránya, a később bevezetett selektív tájékoztató és az egyre gyakoribb témadokumentációs összeállítások nyomán felfigyelt ránk a könyvtáros-közvélemény. Az ötvenes években többször sikerült első helyezést elérnünk az országos szakkönyvtári munkaversenyekben. Például elnyertük az MTESZ és az ÁKV által 1952-

ben a szovjet műszaki tapasztalatok bevezetésének elősegítésére szervezett, az üzemi műszaki könyvtárak között meghirdetett verseny első díját is. Eredményeinket főleg annak köszönhetjük, hogy a passzív könyvtári tevékenység helyett mindinkább a dinamikus, aktív tájékoztatást fejlesztettük ki. Szervezetileg is fejlődöttünk: 1962-ben főhatósági rendelkezés folytán könyvtárunk — vezetésemel — műszaki tájékoztató osztállyá vált. Az osztály szervezete négy csoportra tagolódott: könyvtári, tájékoztató, fordító és könyvkötő csoportra. (A kötészet később nyomdává szélesedett, emiatt más főosztály szervezetébe került át.)

Az új szervezet fokozta munkánk hatékonyságát. Megkezdtük a szelektált, névre szóló, szabadlapos tájékoztatást, amely tudomásom szerint az országban az első ilyenfajta kísérlet volt. Lényegében abból állt, hogy a vállalati feladatok és a fejlesztési témák szerint a megfelelő szintekre, meghatározott időközökben — a figyelemkeltő címleírásoktól kezdve, az annotációkon és a referátumokon keresztül a témadokumentációs összeállításhoz — információkat továbbítottunk, és hasznosságukról visszajelentést kértünk. 1962-ben az elsők között alakítottunk „dokumentációs brigád”-ot, melynek osztályunk munkatársain kívül tagja volt egy technológus és egy szerkesztő mérnök, valamint a vállalat szakszervezeti könyvtárának vezetője is. A brigád tevékenysége kiterjedt egyebek között a speciális kiadványokra és szolgáltatásokra, tapasztalatcsere szervezésére, a *Fényszóró* c. vállalati újság információkkal való ellátására, kiállítások rendezésére stb. Egyik legeredményesebb vállalkozása a szakszervezeti könyvtárral megvalósult együttműködés volt.

— *A vállalati és a szakszervezeti könyvtárak egyesítéséről vallott nézetei annak idején élénk visszhangot keltettek. Mi a felfogása ma a „két szomszédvár” együttműködéséről?*

— A Csepel Autógyárban közös kiállításokat rendeztünk, szakkatalógusokat állítottunk össze a szakszervezeti könyvtárban, és erre közös olvasószolgálatot építettünk, majd a gyáregységekben létező könyvtárakat szerveztünk, mégpedig közművelődési és műszaki anyagból vegyesen. A kialakult együttműködésről a szakszervezeti könyvtár vezetőjével, *Máté Györggyel* közös cikkekben számoltunk be 1962-ben a *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás* hasábjain. („A két szomszédvár: az üzemi műszaki és szakszervezeti könyvtár; együttműködés vagy egyesítés”, illetve „Álprobléma-e az együttműködés” TMT 62/2. sz.) Az együttműködés vagy az egyesítés kérdése nagy vitát váltott ki, és sok hozzászólást

eredményezett. Csak az egyik ellenvetésre utalva (Vajda Erik: „Egy látványos látszattmegoldás ellen. Hozzászólás Hegyi Nándor és Máté György cikkéhez.” TMT 62/2. sz.) ma is vallom — különösen egy, a könnyűipar területén a közelmúltban végzett könyvtári helyzetfelmérés alapján —, hogy szerencsésebb megoldás egy jól működő szakmai és közművelődési könyvtárkomplexum (jól elhatárolható szolgáltatásokkal, munkafázisokkal és olvasószolgálatokkal), mint az, ha a két könyvtár külön-külön vegetál, rosszul működik. Persze mindkét megoldásra lehet jó, de elrettentő példát is találni. Az élet, a helyi adottságok mindenütt kialakítják a megfelelő formát. Már nem vitatkozom, de nézetem szerint az együttműködés valamilyen formájára ma éppen olyan szükség van, mint a múltban volt. A „két kultúra” szintézise az emberekben már elsőrendű igény, és az élet egyre gyorsuló tempója is mindinkább követeli a „mindent egy helyen” elv egyszerű alkalmazását.

— *Az ellenzerek között szerepelt a két könyvtártípus gyűjtőkörének, gyűjteményének eltérő jellege is. Önök például a hagyományos kiadványok mellett milyen speciális dokumentumokat gyűjtöttek, és hogyan hasznosították őket?*

— Még 1959-ben megkezdtük az úgynevezett *vállalati irodalom* beszerzését. A központi szervek ilyen irányú szolgáltatásaira egyre kevésbé számíthatunk, ezért magunknak kellett — a vállalatunk és a MÖGÜRT külföldön dolgozó vevőszolgálatok szakembereit is bevonva — a világ nagy autógyáraival és gyártóeszköz-vállalataival közvetlen érintkezésbe lépünk. A kapcsolatok kiépítésével lehetővé vált a kereskedelmi forgalomba nem kerülő, igen értékes vállalati folyóiratok, gyártmányismertető, prospektusok stb. beszerzése; megkezdtük nyilvántartásukat, majd szelektív tájékoztatási rendszerünkben használtuk fel őket.

— *A gazdasági irányítás megváltozott rendszere hogyan befolyásolta munkájukat?*

— 1968-ban a gazdaságirányítás új mechanizmusának bevezetése új követelményeket támasztott. Még abban az évben megindítottuk *piaci tájékoztatókat* két-naponként megjelenő gyorskiadvány formájában, amely rövidesen a vállalon kívül is népszerűvé vált. Ebben a kiadványban a vállalati folyóiratokból, hazai és külföldi napilapokból, a vevőszolgálatos munkatársak beszámolóiból stb. híreket közöltünk például az új gyártmányok forgalomba kerüléséről, új cégek megalakulásáról, a nagy külföldi autógyarak termelési eredményeiről, szakmai kongresszusok, kiállítások rendezéséről

stb. A hírek adatait fénylyukkártyán is rögzítettük, és e nyilvántartásunkat igen jól hasznosítottuk piackutatási célokra készült összeállításainkhoz is.

— *Az állandóan növekvő feladatok el látásához szükséges személyi és tárgyi feltételekkel hogyan álltak?*

— Mint már említettem, személyi gondjaink nem voltak, de a sikeres munkálkodást csak közösségünk lelkes összefogása tette lehetővé. A pénzügyi kereteket is sikerült megfelelő szinten tartani. Az egyetlen dolog, ami munkánkra fékezőleg hatott, az alkalmatlan elhelyezés volt. Az induláskor kapott két szobában 1951-ben már tizen dolgoztak. Az első költözést mindamellet a kényszer szülte; az emeleti földem nem bírta el az egyre nagyobb nyomást, és ezért 1951-ben egy tágasabb, de levegőtlenebb alagsori helyiségbe kerülünk. Ez is rövidesen szűknek bizonyult, és az előbbieken vázolt gyors fejlődéssel egyidőben csaknem húsz éven át harcoltunk, míg korszerű elhelyezéshez jutottunk. 1968-ban a vállalat új igazgatási épület létesítését határozta el, az építészek műszaki könyvtárt is terveztek az épületbe. Ez azonban nem volt megfelelő, és észrevételeim — meg az OMKDK és a KGMTTI írásbeli szakvéleménye — alapján a vezérigazgató felhatalmazott arra, hogy a tervező vállalattal, az IPARTERV-vel tárgyalásokat folytassak egy korszerű könyvtár felépítéséről. Lázás munkával el is készültek a tervei a kb. 360 m² alapterületű és az igazgatási épülethez folyosószerű nyakrészrel csatlakozó egyszintes, különálló épületnek, amelyben korszerű olvasóteremnek, valamint tömörraktárnak is jutott hely a szükséges egyéb helyiségeken kívül. A jóváhagyás után az építkezés megindult, és 1971-ben beköltözhattünk az új épületbe. Sajnos, a költözködéskor hosszú megbetegedésem miatt nem lehettem jelen, és az új könyvtár örömét is csak két évig élvezhettem. Megrendült egészségi állapotom miatt 1974-ben, 62 éves koromban kénytelen voltam nyugdíjazásomat kérni. A 60 000 egységet számláló állományú és szolgáltatásaiban, elhelyezésében, felszerelésében is az ország egyik legkorszerűbb vállalati szakkönyvtárát otthagyni kényszerültem, megszo kott munkatársaimmal és 25 esztendőn keresztül örömmel végzett munkámmal együtt. E negyedszázad alatt a hivatalos elismerés sem maradt el: 1963-ban megkaptam a „Szocialista kultúráért” kitüntetését, és miniszteri dicséret, „Kiváló dolgozó” jelvény is díszíti szobám falát.

— *A hallottak alapján egy kiválóan megszervezett, jól működő vállalati szakkönyvtárat ismerhettünk meg. Hadd kérdezzük meg: Az ott szerzett tapasztala-*

tokról tájékoztatta-e és hogyan az érdekelteket?

— Egyrészt személyesen: előadásokon, tanfolyamokon, másrészt cikkekben és kiadványokban számoltam be a nálunk bevezetett módszerekről, eljárásokról. Még alig kezdtem meg könyvtárosi munkámat, amikor 1952-ben Kőhalmi Béla felkérésére az Országos Könyvtári Központ tanfolyamán előadást tartottam az üzemi könyvtáros gyakorlati munkájáról. Az előadás végén úgy éreztem, kudarcot vallottam, de amikor a hallgatóság körém sereglett és kérdésekkel ostromolt, kiderült, hogy a gyakorlati munkájukban azonnal felhasználható fogásokat sikerült megismertetnem velük. Arról beszéltem ugyanis, hogyan kell pénzt, bútort, kartont stb. igényelni, hol és mit kell beszerezni, hogyan lehet a munkást olvasónak megnyerni, értelmiségieket toborozni, milyen módon épüljön be a könyvtár a vállalati apparátusba stb. Ezután eléggé sűrűn következtek a hasonló, kizárólag gyakorlati jellegű előadásaim. Így az OMKDK, később a könyvtáros-egyesület, majd a Kohó- és Gépipari Tudományos Műszaki Tájékoztató Intézet meghívására sok egyedi és tanfolyami előadást tartottam, sőt tanfolyamon is tanítottam. Közülük jellegében eltért az a sorozat, melyet a Pest megyei könyvtárhálózati központ felkérésére több vidéki városban tartottam a műszaki és a szakszervezeti könyvtárak együttműködéséről. A hatás lemérhetően jelentkezett a két könyvtártípus kapcsolatának szorosabbá válásában. Későbbi előadásaim főleg könyvtárszervezési kérdésekről szóltak, de kiterjedtek a szelektív tájékoztatás, a piaci tájékoztatás gyakorlati kérdéseire is. Az ötvenes és a hatvanas években igen sokan — külföldiek is — felkerestek bennünket tapasztalatszerzés céljából.

— *A műszaki könyvtári és tájékoztatósi szakirodalomban gyakran találkoztunk nevével. Hogyan értékeli ezeket a publikációkat?*

— Aránylag korán kezdtem publikálni, elsősorban az OMKDK folyóirataiban: a *Műszaki Könyvtárosok Tájékoztatójában*, majd a *Tudományos Műszaki Tájékoztatóban* jelentek meg cikkeim. Ezekben főleg a nálunk bevezetett és bevált módszereket, eredményeket ismerttettem. Például mindjárt a legelső cikkek egyikeben, 1952-ben ismerttettem kézi stencilnyomónk működését. Ennek alapján a kis készülék leírása bekerült a Sallai-Sebestyén-féle „Könyvtárosok kézikönyvé”-be. Részt vettem az OMKDK módszertani körleveleinek szerkesztésében is, ezekkel nagyon szívesen foglalkoztam. Cikkeim jelentek meg a Kohó- és Gépipari Tudományos Műszaki Tájékoztató

Intézet által kiadott *Informatika*, valamint a *Gép*, az *Újítók Lapja*, az *Informatik* (NDK) hasábjain.

Terjedelmesebb, önálló publikációimat az OMKDK adta ki módszertani sorozatában. Az elsőt 1970-ben *Az iparvállalat szakmai információs rendszere* címmel jelentette meg. Ez a tansegédlet-jellegű könyv gyorsan elfogyott, új, bővített kiadása, melyet *Voith Évával* közösen készítettem *A helyi szakmai információs rendszerek tervezése, szervezése és működése* címmel 1976-ban látott napvilágot. 1972-ben készült *Almásy Lászlóval* írt munkám: „*Gyártmányismertető előállítására és szakirodalmi felhasználására iparvállalatoknál.*” E munkánkban is a könyvtárunkban szerzett tapasztalatokat hasznosíthattam.

— *Mint nyugdíjas milyen munkát végez, mik a tervei?*

— Nyugdíjazás utáni tevékenységemet eleve megszabta az OMKDK-hoz fűződő, egész könyvtárosi pályámat végigkísérő szoros kapcsolat. Már a hatvanas évek-

ben külső munkatársként dolgoztam az OMKDK szervezési csoportjában, és ennek keretében számos intézet és vállalat — például a FORTE, a Debreceni Tervező Vállalat, a pécsi BARANYATERV, a Gázművek, a Típustervező Intézet stb. — információk részlegének, illetve szakkönyvtárának fejlesztésében vehettem részt. Jelenleg is a csoport szerződéses alkalmazottja vagyok, aminek folytán igen szép feladatok teszik elviselhetővé az öregedés napjait. A közelmúltban például a Könyvüipari Minisztérium alá tartozó vállalati könyvtárak helyzetének, munkájának felmérésében, valamint a megoldásokat tartalmazó koncepció kidolgozásában vettem részt. Most éppen a Légiforgalmi és Repülőtéri Igazgatóság tájékoztató osztálya részére készülő deskriptor-szótáron munkálkodom szakember gárda közreműködésével. Különösebb terveim nincsenek; az a fontos, hogy dolgozhassak. Hiszen a munka az én koromban nem csupán öröm, hanem orvosság is.

Dr. Móra László

a könyvtárak életéből

Százéves a Salgótarjáni Kohász Művelődési Központ könyvtára

A születésének 100. évfordulóját az elmúlt évben ünneplő kohász könyvtár 1878-tól, a Salgótarjáni Vasgyári Felügyelő és Munkás Olvasóegylet megalakulásának évétől számítja fennállását. A munkások kezdeményezésével létrejött olvasóegylet rendeltetése az volt, hogy ott fáradságos és hosszú napi munkájuk után a munkások együtt művelődhessenek, szórakozhassanak. Tagjai kezdetben csak 30 éven felüliek lehettek, később a korhatárt leszállították. Az 1910-ben jóváhagyott alapszabályban egyebek között ezeket olvashatjuk: „Az egylet célja egyrészt tagjainak csekély anyagi áldozat mellett a szellemi művelődésre, szív és kedély nemesítő társas összejövetelekre módot nyújtani, másrészt a magyar nyelvet terjeszteni és a magyar érzelmet és hazafiasságot ápolni”.

Az egylet anyagi viszonyait figyelembe véve sokat áldozott könyvek beszerzésére. A könyvtárral kapcsolatos első dokumentumokat 1885-ből találjuk: „Több egyleti tag egyakarólag kérvényt nyújt be, melyben előadják, miszerint tekintettel arra, hogy az egyletben több olyan tag van, ki sem a magyar, sem pedig a német nyelvet nem bírja, s minthogy ennek ellenére a könyvtár kizárólag csakis magyar és német olvasókönyvekkel rendelkezik, ennél fogva többen a nyelvek nem tudása miatt a könyvolvasás élvezetéből teljesen ki vannak zárva, oda terjed kérelmük, miszerint ne csak magyar és német, hanem tekintettel a fent előadottakra, tót olvasókönyvek is tartozzanak az olvasóegylet könyvtárába.”

A feljegyzések szerint 1888-ban a könyvtár 500, 1920-ban pedig már 2370 kötet könyvvel rendelkezett, és ekkor 150 olvasója volt. Könyvet csak az olvasóegyleti tagok kölcsönözhettek. 1938-ban már csaknem 4000 kötetes könyvvállománya volt a könyvtárnak. A könyvtárosi teendőket szerény tiszteletdíjért a vállalat olvasni szerető dolgozói látták el (Vertich József, Pampurik Béla, Újfalusi Vilmos stb.).

A könyvtár a felszabadulást követő években alig mutatott fejlődést. A szakszervezet 1949-től vette át irányítását. Ettől az időtől kezdve kiszélesedett a könyvtár hatóköre, bárki tagja lehetett. A felszabadulás utáni esztendőkből évente 32–51 napon volt kölcsönzés a könyvtárban; később heti öt napon tartott nyitva. A központi könyvtár mellett az üzem területén a nagyobb üzemszervezetekben letételeket is létrehozta, ezekben társadalmi munkás könyvtárosok kölcsönöztek. A letételek

sok idején már főfoglalkozású könyvtáros látta el a központi könyvtári teendőket. 1960-ban a könyvtár áttért a szabadpolcos rendszerre. Ez a változás kedvezően hatott munkájára, növekedett forgalma. Az igénybevétel növekedéséhez hozzájárultak a különféle könyvtári rendezvények: író-olvasó találkozók, vetélkedők, kiállítások. valamint az üzemi sajtóban megjelent könyvtár- és irodalomnépszerűsítő közlemények.

Időközben változás történt az állomány összetételében is: a magyar és a világ-irodalom leghaladóbb szellemű könyveivel gyarapodott a könyvtár. Néhány adat az 1950—60-as évekből: 1955-ben az állomány 7920 kötet, az olvasók száma 1142, a kölcsönzött köteteké 23 595; 1963-ban a 11 057 kötetes állományból 2016 olvasó 48 370 kötetet kölcsönzött.

1963-tól a könyvtár két főfoglalkozású könyvtárossal végzi munkáját, s a könyveken kívül 37 féle napilap és folyóirat olvasására is lehetőséget nyújt.

Az 1968-as évtől kezdve a könyvtár állandóan bővítette kapcsolatát az üzemi szocialista brigádjaival, valamint a működési területéhez tartozó oktatási intézményekkel. 1974 óta szocialista szerződést köt azokkal a brigádokkal, amelyek az üzemben együtt kívánnak működni a könyvtárosokkal az olvasás népszerűsítésében. A könyvtár 1975-ben az *Olvasó munkáért* pályázaton második, 1977-ben pedig első helyezést ért el. Az elmúlt években a közművelődési határozatnak megfelelően állandóan szélesítette üzemi letéti hálózatát, s jelenleg már 20 letéti és brigádkönyvtár működik a vállalat területén, illetve a munkásszállóban.

A könyvtár nevelőmunkájában első helyen szerepel az üzemi dolgozók körében végzett irodalomnépszerűsítő tevékenység, segítségnyújtás a szocialista brigádoknak kulturális vállalásaik megtételéhez és teljesítéséhez. Természetesen igyekszik a környező lakótelepen élőknek is a korszerű igényeknek megfelelő színvonalas könyvtári szolgáltatást nyújtani.

Az 1977-ben elkezdődött és 1978-ban befejeződött korszerűsítési munkálatok nyomán jelenleg két helyiséggel rendelkezik a könyvtár: egy színes Dexion állványokkal berendezett kölcsönzővel és egy nagyon szép, korszerűen kialakított olvasóteremmel, amely a helybenolvasáson kívül lehetőséget nyújt a különféle könyvtári rendezvények (író-olvasó találkozók, irodalmi műsorok, szavalóversenyek, mesedélelőttök, könyvtár—színház stb.) megtartására is. A könyvállomány jelenleg 27 000 kötet, az olvasók száma 1470. A kölcsönzött kötetek évi forgalma átlagosan 38—40 000, a rendezvények száma pedig 30—35.

A könyvtár hagyományaihoz méltón ünnepelte meg 1978-ban fennállásának 100. évfordulóját. A vasas könyvtárvezetők kétnapos tanácskozása, a szocialista brigádok három fordulós irodalmi vetélkedője, a kiállítások, az író-olvasó találkozók, a háromnapos szavalóverseny csak a legjelentősebbek voltak az ünnepi rendezvények sorában.

A könyvtár célja a jövőben is az, hogy mint a megye egyik legnagyobb üzeméhez kapcsolódó munkáskönyvtár sajátos módszereivel és eszközeivel segítse a Salgótarjáni Kohászati Üzemek dolgozóit ízlésük fejlesztésében, ismereteik gyarapításában, szabad idejük hasznos eltöltésében.

Vonsik Ernőné

a Salgótarjáni Kohász Művelődési Központ
könyvtárának vezetője

BÉRLETES ELŐADÁS-SOROZATOT indított októberben a Magyar Tudományos Akadémia könyvtára a TIT budapesti szakosztályával közösen. A május 21-ig tartó sorozat nyolc előadásában a könyvtár vezetői és a különféle területek szakemberei mutatják be az érdeklődőknek a több mint másfél évszázados intézmény történetét, gazdag gyűjteményeit, mai törekvéseit és a könyvtárban mint tudományos műhelyben folyó munkát.

AZ ELMŰLT NYÁRI FÖLDRENGÉS alkalmával megsérült Békési Városi Könyvtár ideiglenesen a régi bírósági épületbe költözött, ahol azonban mindössze háromezer kötetet bocsáthat olvasói rendelkezésére, és zenei részlegét sem működtetheti. A kutatók a szakirodalomhoz csak előjegyzés révén juthatnak hozzá.

MEGSZERVEZÉSÉNEK NEGYEDSZÁZADOS ÉVFORDULÓJÁT ünnepli május 25-én a szegedi könyvtárközi bizottság. Megalakítását az a szegedi könyvtárügyi értekezlet kezdeményezte, amelyen részt vett az azóta elhunyt *Barabási Rezső*, a volt Népművelési Minisztérium könyvtári osztályának akkori vezetője is. A bizottság programjában már abban az időben szerepelt a szegedi központi könyvtár felépítésének kezdeményezése és számos, a lakosság jobb könyvtári ellátását szolgáló közös intézkedés kidolgozása. A szegedi könyvtárközi bizottság elmúlt évi utolsó ülését december 8-án tartotta a József Attila Tudományegyetem Központi könyvtárában. s a tagok egyebek között az új kötelempéldány-elosztási rendszer következményeit, a nemzeti könyvtártermés befogadásának tapasztalatait és a jubileumi év programját beszélték meg. (Cs. L.)

Hírek

GULYÁS PÁL DEBRECENI KÖLTŐ NEVÉT vette fel nov. 28-án a Hajdú megyei Állami Építőipari Vállalat szakszervezeti könyvtára. A névadó ünnepségen a Debreceni Megyei Könyvtár megajándékozta az intézményt Gulyás Pál arcképével.

ÚJ KÖNYVTÁRAKAT AVATTAK SOMOGY megyében a közelmúltban: nov. 5-én Nagybajomban egy régi épület felújításával kialakított, 140 négyzetméter alapterületű, teljesen új berendezéssel ellátott központi községi könyvtárat nyitott meg a nagyközségi tanács elnöke. Dec. 1-én, Kaposvár felszabadulási évfordulójának előestéjén adták át a Béke-Füredi úti lakótelep egyik házának fogadósintjén kialakított, 150 négyzetméter alapterületű új fiókkönyvtárat, amely felnőtt- és gyermekrészlegről áll. Ugyanebben az épületben helyezik el a kaposvári városi fiókkönyvtárak központjának irodáit és raktárait is. Három nappal később nagyrészt társadalmi munkával létrehozott,

mindössze öt hónap alatt megépült községi könyvtárat adtak át a balatonboglári olvasóknak. A 11×13 méter alapterületű, szép, parkos környezetben levő könyvtár a községi összefogás példája. (Sz-a)

A KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI ÉS MÓDSZERTANI KÖZPONT lapunkban ismertetett új kiadványai iránt az utóbbi időben megelénkült az érdeklődés, sok könyvtár fordul közvetlenül az intézethez vásárlási szándékával. Ez lassítja a megrendelések teljesítését, mivel a KMK nem terjeszti kiadványait — az érdeklődők tehát a jövőben mindig a terjesztő szervezethez, a Könyvtérkezesítő Vállalat könyvtárellátó főosztályához (Bp. 1366 Pf. 53. — XIII. ker., Visegrádi u. 62) forduljanak kéréseikkel.

TIZENEGY KISKÖZSÉG ELLÁTÁSÁT végzi a sümegi Simon István Körzeti Könyvtár, amely az elmúlt évben vette teljesen birtokába a volt tanácsházát. A 350 négyzetméter alapterületű épületben a gyermekkönyvtár is — 90 négyzetméter alapterületen — jó elhelyezéshez jutott. A helyi tanács 200 ezer forintot költött az épület átalakítására, melynek tervét dr. Urbán László készítette, a megyei könyvtár pedig csaknem fél millió forint értékben új berendezést juttatott a könyvtárnak. Szeptember 16-án, az egykori sümegi diák születésnapján az intézmény szép ünnepség keretében vette fel Simon István nevét. — A sümegi körzetben az elmúlt évben a központi könyvtáron kívül még három tagkönyvtár is nagyobb, felújított könyvtárhelyiségbe költözhetett. (P. Gy.)

RENDSZERESEN SZERVEZ TOVÁBBKÉPZÉST a Helyiipari és Városgazdasági Dolgozók Szakszervezetének (HVDSZ) központi

könyvtára a hálózat buda-
pesti önálló, illetve letéti
könyvtárainak munkatársai
részére. A három egymás
után nap délutánján tar-
tott továbbképzéseken öt-
ven vállalat könyvtárosa
vesz részt. A legutóbbi to-
vábbképzés első napjának
előadásán, amelyen ven-
dégként részt vett kilenc
vállalat művelődési bizott-
ságának társelnöke és tit-
kára is, *Király István*, a
SZOT munkatársa e bizott-

ságok feladataival, szerve-
zeti kérdéseivel, a könyvtá-
rakkal való együttműködé-
sükkel foglalkozott; a má-
sodik napon *dr. Gerő Gyula*,
a Könyvtáros főszer-
kesztője ismertette a lap
terveit és válaszolt a folyó-
irat munkájával kapcsolat-
ban feltett kérdésekre, *Szabó Gézáné* (HVDSZ Köz-
ponti Könyvtár) pedig cso-
portos megbeszélést tartott
a letéti könyvtárosokkal. A
harmadik napon *Gereben*

Ferenc, a Könyvtártudomá-
nyi és Módszertani Központ
munkatársa a központi ol-
vasáskutatási tevékenység
időszerű feladataival fog-
lalkozott, és a KMK olva-
sáskutatási műhelyében fo-
lyó munkákról számolt be,
végül *Szabó Béláné*, a
HVDSZ Központi Könyv-
tárának vezetője értékelte
a könyvtárak és a szocia-
lista brigádok között létre-
jött szerződések tapaszta-
latait. (H. Á.)

a lapokban olvastuk

Kitüntették a nyolcvanhat éves könyvtárost

Lakásától a gyárig vezető úton szinte minden szembejövő ráköszön *Székely Sándor* bácsira, aki nyolcvanhat éves korát meghazudtoló frissességgel naponta bejár a *Paksi Konzervgyár* szakszervezeti könyvtárába, hogy még most is végezze a nagyon fiatalon elkezdett hivatásának gyakorlását, az emberek tanítását, nevelését.

Az egyre inkább városiasodó nagyközség (időközben várossá lett — a *Könyvtáros szerk.*) majdnem minden családjában található egy-egy volt diákja, aki a hosszú évtizedek alatt az ő irányításával tanulta a történelmet és az irodalmat. A *paksi 1. sz. általános iskola* igazgatójaként ment nyugdíjba. Nem tudott hiva-

tása gyakorlása nélkül sokáig meglenni, ezért elvállalta a konzervgyár könyvtárának vezetését. *Nem került itt sem ismeretlenek közé, hiszen az üzem dolgozóinak és vezetőinek jó része egykori tanítványa volt*, s most tovább gyarapítja tudásukat, jó olvasnivalót, szakkönyvet adva kezükbe.

Nagy lelkesedéssel látott új munkájához. *1966 óta vezeti a könyvtárat*, melyet közel négyezer kötetre fejlesztett fel. A dolgozók egyharmada rendszeres olvasó. E szép eredmény eléréséért sokat kellett tennie. Nem az a könyvtarostípus, aki ül a könyvek között és várja az olvasókat. *Meglett kora ellenére naponta járja az üzemezőket, hóna alatt a legújabb kötetekkel és lankadatlanul szervezi az újabb és újabb könyvtári tagokat.*

A szocialista brigádok gyűléseinek, megbeszéléseinek is állandó, aktív résztvevője. Minden ilyen alkalmat megragad, hogy népszerűsítse az irodalmat, s az általa megszerezhető tudást. *Szervező munkája eredményeként negyvenen vesznek részt a „Kell a jó könyv” olvasómozgalomban.* Nem tagadva meg önmagát, különös szeretettel és figyelemmel foglalkozik az ifjúsággal. Rendszeresen rendez fiatal olvasóinak játékos irodalmi fejtörőket, vetélkedőket, elmélyítve, tudatosítva ezzel olvasmányélményeiket.

A közelmúltban megnyílt új klub külön helyiségében működő könyvtárban — *Székely Sándor bácsi* szakavatott irányításával — pezsgő élet folyik. *Ezt a jó könyvtárosi és szervező munkát ismerték el most a „Szocialista kultúráért” kitüntetéssel.*

(Magyar Konzervipar)

Mozgalom az olvasó és gondolkodó emberért

Az Olvasó néperért mozgalom II. országos konferenciája

A Hazafias Népfreont 1978. október 7—8-án rendezte meg az Olvasó néperért mozgalom II. országos konferenciáját. A budapesti Olympia Szállóban lebonyolított tanácskozáson a párt-, a kormányzati szervek, a társadalmi és a tömegszervezetek, mozgalmak, az írók, a könyvkiadók, a könyvterjesztők és a könyvtárosok képviselői vettek részt. A rendezők eljuttatták a résztvevőkhöz *Az olvasó néperért 1973—1978* című tanulmánygyűjteményt, amely a konferencia írásbeli beszámolójának szerepét töltötte be.

A tanácskozás kezdetén *Sellei Zoltán* előadóművész *Garai Gábor: Koránkelők* című versét mondta el, majd *Juhász Róbert*nek, a HNF országos tanácsa osztályvezetőjének megnyitó szavai után *Fábián Zoltán*, az Írószövetség titkára, az országos tanács tagja mondta el vitaindító beszédét:

— Az Olvasó néperért mozgalom tízéves — mondta —, s ez alkalommal emlékezünk azokra, akik meghaltak az indító felhívás aláírói közül: *Darvas Józsefre, Erdei Ferencre, Jánossy Lajosra, Lengyel Józsefre és Veres Péterre*. Haláluk nagy vesztesége a mozgalomnak.

A mozgalom első tanácskozása óta született meg az első párthatározat a közművelődésről, majd a közművelődési törvény. Mindkettő megerősítette a mozgalmat a maga törekvéseiben. Két ötéves szakaszra tagolható a mozgalom eddigi története. Az első időszakra a sok kis helyi ötlet, lelemény volt a jellemző. A másodikra több nagy központi vállalkozás. A korábban indult vállalkozások egy része önállósult, így például Győrött a Radnóti költői biennálé vagy Borsodban a tokaji írótábor. Az első időben a könyvtárhálózat volt a legfőbb szövetséges, a második szakaszban a könyvterjesztés tört előre. Az utóbbi években megváltozott az ünnepi könyvhetek jellege is. Országosan elterjedtek az olvasótáborok, és nagy jelentőségre tett szert a *Kincskereső* című gyermeklap. Megerősödött a második szakaszban az olvasáskutatás is.

A művelődési munkaközösségek szervezete azonban nem fejlődött olyan ütemben, ahogy szeretnénk volna. Nagy központi vállalkozások szervezésére a jövőben is törekedni kell, de módszereiket korszerűsíteni kell. A szövetségesek körét is szükséges tágítani. A tudományos elemzést pedig fel kell használni a mozgalom szervező munkájában. A felmérések váljanak közkinccsé.

Fábián Zoltán beszéde végén emlékeztetett *Antonio Gramsci* megállapítására: a kultúra belső rendünk, énünk fegyelme. Ezt kell szolgálnia a mozgalomnak is.

Kamarás István, a Könyvtártudományi és Módszertani Központ osztályvezetője a beszámolóban elmondta, hogy a résztvevők később is többször visszatértek. Az olvasáskutatások megállapításaiból szűrt le tanulságokat, elsősorban az olvasás minőségi eredményeinek hiányát. Leszögezte viszont azt, hogy országsszerte vannak olyan „egyszerű olvasók”, akik a hivatásos irodalmárok teljesítményével egyenrangú alkotnak, mikor jó művek értelmezésére tesznek kísérletet. Ezek csak a fizikai dolgozók körében annyian vannak, hogy érdemes volna rászükre a *Rakéta* mellett egy emelt szintű, »több lépcsős« *Rakéta* folyóiratot is indítani.

Soha annyi cikk nem látott napvilágot az olvasásról, mint napjainkban, a sajtója azonban jóval nagyobb az olvasásnak, mint a tekintélye. Sok körben nagyon téves kép él a kultúra, az olvasás szerepéről. Szem előtt kell tartani, hogy az emberek nem öncélúan olvasnak, hanem valamihez, valamiért, gyakran valami helyett, nem ritkán valami ellen. Szerinte az olvasás szerencsés esetben az emberi kiteljesedés alapota lehet, mert ilyenkor az olvasás értelmezés, a befogadás alkotás.

Orosz Bertalanné, az Egri Megyei Könyvtár igazgatója a könyvtárak társadalmi tekintélyéről szólt. Szerinte a könyvtár nincs benne a társadalom köztudatában. Pedig végre el kellene foglalnia azt a helyet, amelyet a lenini könyvtárpolitika és a Szabó Ervin-féle könyvtárpolitika fémjelez. A könyvtárosoknak szövetségesekre van szükségük.

Garai Gábor költő a szocialista irodalom elkötelezettségéről beszélt. *Szabó László*, az Oktatásügyi Minisztérium főosztályvezetője megállapította, hogy a sok jó akció mellett is az iskola az olvasásra nevelés legfontosabb színtere. Onnan szeretnék számbra venni az egykönnyűséget, már az első osztálytól kezdve. Nem kizárólag a tankönyvek ismertetik meg a gyermekkel a világot. A pedagógus rengeteget tehet az olvasásra nevelés terén.

Ezután *dr. Boros Sándor* kulturális miniszterhelyettes szólalt fel. Hangsúlyozta, hogy a tanácskozára olyan időben került sor, amikor már széles körben ismertté és ténylegesen ható erővé váltak a párt közművelődéspolitikai határozatának célkitűzései és a közművelődési törvény előírásai: Szélesedett a közművelődés társadalmi bázisa; jó lendületet vett a közművelődési munka, bár ez a lendület még nincs arányban a tömegek művelődésében bekövetkezett változásokkal.

Újabb rétegeket csak úgy vonhatunk be a művelődésbe, ha képesek leszünk mindennapi, színvonalas munkánkkal felkelteni az emberek érdeklődését. Ezért pótolhatatlan a művelődési mozgalmak szerepe, hiszen ott vannak a kis közösségekben. Az Olvasó népert mozgalom is jelen van a társadalom minden rétegében. A Hazafias Népfront jó gazdája a mozgalomnak, amely hozzájárult az olvasás, a könyv szerepének, hatásának erősödéséhez. Rokonszenves vonása a mozgalomnak, hogy nem korlátozza tevékenységét az új olvasók megnyerésére, hanem elég könyvesboltunk. És még az olvasás tartalmi és intézményi feltételeinek növekedése se maradjon el a szükségletektől. Több mint tízezer négyzetméternyi új könyvtári tér köszönhető erőfeszítéseinek.

Az Olvasó népert mozgalom lehetőségei arra készítetnek bennünket, hogy legjobb tudásunk szerint fejlesszük az intézményrendszereket — a könyvkiadást, a könyvkereskedelmet és a könyvtárakat —, amelyek eszközei és színterei az olvasni kívánó emberek ellátásának.

Fricska Irén kiskunfélegyházi olvasó elmondotta, hogyan vált olvasóvá, s olvasó emberként miként igyekszik közösségi életet élni.

Drucker Tibor, a Könyvértékesítő Vállalat igazgatója színes felszólalásban ismertette a könyvkiadás és -terjesztés nemzetközi téren is elismert eredményeit. — Mégis, amikor önmagunk igényeihez mérjük eredményeinket — mondta —, sokszor elégedetlenek vagyunk. Panaszoljuk például, hogy a könyv iránt olyan mértékű igény van az országban, amit nem tudunk kielégíteni. Nincs elég könyvesboltunk. És még sorolhatnánk a hiányzó feltételeket, melyek gátolják munkánk kiteljesedését.

Az Olvasó népert mozgalom kitűnő fegyvertársunk a művelődésért vívott harcban, ezért megilleti a könyvterjesztő szakma köszönete az együttes munkálkodásért.

A tanácskozáson részt vett és felszólalt *Sarlós István*, a Politikai Bizottság tagja, a Hazafias Népfront főtitkára is.

Sarlós István felszólalása

— Gyökértelen volna az Olvasó népert mozgalom, ha kilenc évvel ezelőttről származtatná a munkáját, hiszen az Olvasó népert mozgalom ugyanazt a célt vállalta magára, mint az olvasókörök, és amit a régi munkásmozgalmi könyvtárak vállaltak magukra, nevezetesen azt, hogy a közelükbe kerülő emberek kezébe könyvet adjanak, és elérjék, hogy könyvolvasóvá váljanak...

— Mi folytatói vagyunk azoknak a falusi olvasóköröknek is, amelyek rendkívül nehéz körülmények között, a szegény emberek filléreiből vásárolt könyveken nőttek fel, hozták létre az olvasószobákat, és tartották fenn egymással a kapcsolatot, terjesztették a civilizációt, a kultúrát, a tudományt és a haladó politikai gondolatot...

— Az Olvasó népert mozgalom akkor funkcionál jól, ha olyan feladatokat, módszereket, eszközöket talál, amelyek idomulnak az olvasóhoz, a leendő olvasóhoz, akinek ma még nincs kialakult ízlése, aki csak hallott arról, hogy van irodalom, s aki csak esetleg hallott arról, hogy az életét teljesebbé, szebbé teheti a rendszeres olvasással.

— Milyen eszközökről és mozgalmi lehetőségekről van szó? Arról, hogy vannak nagy kampányok és vannak fontos helyi kezdeményezések. Ha nekem szavaznom és minősítenem kellene, ismervén mindkét tendenciát, a helyi kis kezdeményezésekre szavaznék, mert a központi kezdeményezések néha azt a versenyt ösztönzik, amelyikben nem az olvasást, hanem az olvasási bravúrokat jutalmazták, azokat, amelyekben nem arra kell választ adni, mit tart valaki egy olvasmány értékének, hanem teljesen lényegtelen, de a műben előforduló részletekről, például egy-egy szereplő ruhája színéről kell számot adni. A vitában már szóvá tettük, hogy olykor egyszerre, egy időben 10—12-féle országos mozgalom volt, és a szegény állampolgár nem tudta: jó magyarként, jó olvasóként melyikben kell valamit csinálnia, hogy elismerjék őt olvasónak.

— Szükségesnek tartom, hogy időnként legyenek ilyen akciók, és nem azért, hogy szellemi szaltó mortálékat csináljanak az emberek, hanem azért, hogy az akció keretében azokra a könyvekre, amelyekre felhívták a figyelmüket, szert tegyenek, ezeket birtokukba vegyék, elolvassák, és kialakítsák róluk saját, önálló véleményüket. Nem lehet versenyt csinálni az olvasásból, és azt hiszem, az sem helyes, ha darab-számhoz kötik, hogy mikor válik valaki olvasóvá.

— A könyvet úgy kell az emberek mindennapi kenyerévé tenni, hogy a lefekvés előtt vagy a napi szabad időben — ha kell, a villamoson, ha kell, utazás közben is — elölvessanak.

— Számunkra rokonszenvesebbek azok az akciók, amelyek eredményeként egy-egy kis közösség jön össze, kicseréli gondolatait, véleményt mond alkotásokról, alkotókról; olyan kis közösségek jönnek létre, ahol mindenki hallgat a másokra, mindenki megfigyeli a másik véleményét, és pedig nem azért, hogy ellenkező vélemény alapján korrigálja a magát, hanem azért, hogy ellenőrizze a saját véleményét, ütköztesse a véleményeket, és az ütközés eredményeképpen vagy megmaradjon a maga álláspontján, vagy módosítsa azt, elfogadja valaki másnak az álláspontját.

— Mindenfajta összejövételnek, nemcsak a könyvvel összefüggő összejövételnek az legyen a célja, hogy gondolkodásra készítse az embereket. Csak az az ember lehet a társadalom számára hasznos, aki kételkedik, gondolkodik, s a kettő ötvözete-képpen igent mond, vagy nemet mond: és ha igent mond, akkor lelkesen mond igent, ha nemet mond, akkor lelkesen védi a nemet, és van annyira gondolkodó, hogy ha hibás az álláspontja, akkor enged a jobb álláspontnak, s hagyja magát meggyőzni, megváltoztatja a nézetét...

— Az olvasásról is sokszor úgy beszélünk, mint amivel az állampolgár a társadalomnak, a rendszernek szívességet tesz. Az olvasást én úgy fogom fel, hogy folyton végezni kell az agitációt az olvasás érdekében, könyvtárakat kell szervezni, üzemenben, munkahelyen, hivatalban, kórházban, iskolában, de azt kell az emberek előtt felmutatni, igazolni, hogy hasznukra válik, ha olvasnak.

— Az ő hasznára válik, műveltebb lesz, jobban tájékozódik a világban, megérti a természet jelenségeit, a világ jelenségeit, szót tud érteni másokkal, és tegyük hozzá: az olvasás révén okosabb lesz az ember, szebb lesz az élete, örömeiket meríti a könyvből, és ezeket az örömeiket képes tovább adni. Csak ezután következik az, hogy „Olvas, mert ha olvasol: tanulsz, és ha tanulsz, jobban dolgozol, és ettől gazdagabb lesz az ország!” Csak az érti meg ezt, aki megszerette az olvasást, mert aki nem akar olvasni saját örömeire és üdvére, az nem fog azért olvasni, hogy jobban dolgozzon és valaki meg legyen vele elégedve...

— Sok helyütt kell könyvtárakat létrehozni. Van olyan tapasztalatom, hogy a könyvtárat pártoló ember sokszor halkabb szavú, mint a más pártoló ember. Nem szabad megengedni, hogy az irodalom- és a történelemoktatást lebecsüljék az iskolában vagy másutt azért, mert mi a technika századában élünk. A technika forrása is az volt, hogy tanulnia kellett annak, aki a technikát létrehozta. A technikának is az a forrása, hogy valahol valamilyen műveltségre szert kellett tenni. A technikához is, a komputerhez is kell a könyv, a világ ismerete, és nem zárkozhat be valaki egy laboratóriumba, nem végezheti csak ott a munkát...

— Viták folynak arról, hogy milyen az olvasók igénye. Jelentésekben találkozom azzal, hogy az állam mindent megtesz azért, hogy könyvtárak és olvasótermek legyenek, hogy sok könyvet adjanak ki, de íme, itt van az olvasó, akinek az ízlése még nem forrott ki, és kommersz könyveket vagy lektűröket vesz le a könyvtár polcáról, azokat olvassa. Nem szabad az olvasót elmarasztalni: nem ő tette a polcra ezeket a lelcinsnyelt műveket. Ő ezeket együtt fedezte fel az irodalom értékeivel, és csak rosszul választott, mert még nem volt kialakult ízlése. A „bűnre” csábító lehetőséget a nála tájékozottabb írók, kiadók, könyvtárosok teremtették meg a nem értékes művek, alkotások kiadásával és a könyvtárban való elhelyezésével.

— A falusi olvasóköriökben és a munkáskönyvtárakban ilyen probléma nem vetődött fel, mert a könyvtáros szuverén ember volt, aki nem engedte be a lektűrt a könyvtárba, és ebből következett, hogy az olvasó nem tudott lektűrt kölcsönözni. Más dolog, hogy könnyű olvasmányra is lehet valakinek igénye és szüksége.

— Meggyőződésem az is, hogy semmiféle olvastatási mozgalom működése nem lehet eredményes, ha az érdeklődés homlokteréből a magyar irodalom hiányzik. Több megbecsülést kell adnunk a magyar íróknak és a magyar irodalom művelőinek. Nekik kell lenniük a magyar kultúra továbbfejlesztőinek, nekik kell megteremteniük a kapcsolatot az olvasó számára a múlt és a jelen, valamint a jelen és a jövő között.

— A jó olvasónak szüksége van arra, hogy időnként találkozzék az általa olvasott művek alkotóival. Ezek a találkozók szerintem csak akkor jók, ha demokratikus formák között jönnek létre. Demokratikus lehet a forma az olvasó részéről és az író részéről is. Az író részéről akkor, ha partnerként kezeli az olvasót, és — for-

dítva — az olvasó részéről akkor, ha az író műveit vagy művét a vele való találkozás előtt elolvassa.

— A normális társadalmi együttélésben nem tudok elfogadni olyan nézetet, hogy van az embereknek egy csoportja, amelyik mindig oktat, a másik pedig mindig okul. A normális rend az, hogy aki oktat, az — ha jól oktat — közben tanul attól, aki vele szemben ül. Nem létezik olyan magasan művelt ember, aki minden lehetséges formációt jól ismerne ebben az országban, aki úgy ismerné a szakmák helyzetét, az emberi viszonylatokat, hogy azokat csak oktatni tudja...

— Gyereket és felnőttet arra kell megtanítani, hogy saját ízlése alapján mondjon véleményt egy alkotásról, és legyen képes annak jegyében vitatkozni. A szépet megtalálni nem lehet parancsszóra, előírásokra és dogmákkal, hanem csak gondolkodással...

— A Népfront sok mindenre tud vállalkozni, de ha a Népfront nem egy megválasztott bizottság vagy nem egy megválasztott testület, akkor a Népfronthoz, mint a népi egységet támogató mozgalomhoz, a haza jövőjéért munkálkodó mozgalomhoz tulajdonképpen mind a tíz és félmillió magyar állampolgárnak csatlakoznia kell! **Mindenkinek csatlakoznia kell, aki olvas, szereti a könyvet, és kész arra, hogy másokat is rávezessen az olvasás útjára és megtanítsa az olvasás művészetét.** Ha ehhez találunk társakat, gyümölcsözőbb lesz az eddig végzett munka.

Javaslat könyvtári munkaközösségek szervezésére

Mitru Ibolya, a Kulturális Minisztérium munkatársa a könyvtárakról, mint a legdemokratikusabb intézményekről beszélt. Hangsúlyozta, hogy ma is érvényes Darvas Józsefnek a nyíregyházi konferencián elhangzott megállapítása, mely szerint a könyvtár az olvasási kultúra egyik fő bázisa. A könyvtári könyv mindenki számára hozzáférhető és ingyenes.

Kisfaludi Sándor, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum osztályvezetője szintén hivatkozott Darvas József egyik megállapítására: „Az olvasás egyik fő alkalma annak, hogy mint egy mágnes, magához vonzza a kulturális érdeklődés másfajta területeit is.” Ebből kiindulva tette meg a Hazafias Népfront művelődéspolitikai bizottságának nevében a javaslatot: *A könyvtárak köré szervezzünk a legjobb olvasókból olyan társadalmi munkaközösségeket, amelyek a könyvtárak munkáját, a könyvtárak működési feltételeinek javítását segítik. A Hazafias Népfront helyi szervezeteinek feladata, hogy a könyvtárosok közreműködésével megszervezzék e bizottságokat.* Sok könyvtár mellett már működnek ilyen közösségek, ezeket általánosabbá és szervezettebbé kellene tenni.

Tartós társadalmi igények és szükségletek szolgálata

Rátkai Ferenc, az MSZMP Központi Bizottságának osztályvezető-helyettese megállapította, hogy a mozgalom eddigi tíz évében munkájához a társadalmi szükségletek alakulása adott nagy ösztönző erőt. A jövőben is ezekre figyelve kell haladnunk. Kamarás István felszólalása figyelmeztetett bennünket: gondolkozzunk azon, hogyan juthatnánk előbbre. Az új formák és módszerek kutatása mellett fordítsunk több figyelmet a meglévő intézményekre: Például arra, hogyan lehetne céljainkat jobban megközelíteni az iskolában? Miként lehetne jobban működtetni a könyvtári rendszert? Az olvasótábori mozgalom csak nagyon kis hányadát éri el a célbavett közönségnek. Ha az iskolában vagy a könyvtárnál működtetnénk ilyen erőket, jobb eredmény jöhetne létre.

Anyagi kérdésekről szólván: valóban van ellentmondás a közösségi kulturális életre kijelölt terek színvonala és a magánélet tartózkodási helyei között. Vegyük azonban tekintetbe, hogy anyagi helyzetünk miatt a következő években nem számíthatunk intézményeink lényegesen jobb anyagi ellátására.

Maróti László, a SZOT osztályvezető-helyettese a munkások olvasási kultúrájának helyzetéről, a szakszervezeti könyvtárak és az üzemi könyvterjesztés eredményeiről adott tájékoztatást.

Lisztes László, a Kecskeméti Megyei Könyvtár igazgatója a Baranya megyei szentlőrinci iskola kísérletének izgalmas problémájára hívta fel a figyelmet. Az év tavaszán megjelent az iskola igazgatójának, Gáspár Lászlónak összegezése, amely új általános iskolai munkamódszer kialakításáról számol be. Ezzel a munkával Gáspár László a mi mozgalmunknak hallatlanul fontos szövetségesevé vált.

Dr. Arató Antal, a Jászberényi Városi-Járási Könyvtár igazgatója a könyvtárban folytatott kis akciók sorozatát ismertette, melyekkel az olvasókkal való foglalkozás minőségét és hatékonyságát igyekeztek javítani.

Bajor Nagy Ernő újságíró a Szabad Föld által indított „Olvasó akadémia” eredményeiről beszélt. Az ország legegyszerűbb újságolvasói körében nagy visszhangja támadt ennek az akciónak, s a felszólaló mint mozgalmának egyszemélyes irányítója igen eleven érdeklődésről adhatott tájékoztatást.

Pándi András, a KISZ osztályvezetője bejelentette, hogy szervezetük a közeljövőben *Könyv és ifjúság* címmel új akciót indít a mozgalom keretében a fiatalság jobb bekapcsolása céljából.

Novák Imre főtí iskolaigazgató arról tájékoztatta a tanácskozást, hogyan működik a főtí Fáy—Vörösmarty Társaság, mint művelődési munkaközösség. Amit Kisfaludi Sándor a leendő munkaközösségekről javasolt, Fóton már valóság, a társaság a község művelődési életének valamennyi megnyilvánulását segíti.

Molnár Zoltán író Kisfaludi Sándor javaslatát támogatva arról beszélt, hogy a mozgalom célja nem más, mint hozzájárulni önmagunk átalakításához. A lenini kulturális forradalom ugyanis abba nem hagyható, állandóan továbbfejlesztendő folyamat.

Még számos felszólaló mondotta el gondolatait és tapasztalatait, végül pedig Fábíán Zoltán javaslatot tett az Olvasó népert mozgalom saját sajtójának megteremtésére olyanformán, ahogyan a honismereti mozgalom is megteremtette a maga tájékoztató folyóiratát.

A tanácskozás végén dr. Molnár Béla, a Hazafias Népfront Országos Tanácsának titkára mondott zárszót. Megállapította, hogy a tanácskozáson többről volt szó, mint pusztán az olvasásról: a szocialista ember kialakításáról beszélt minden felszólaló. A konferencia az alapkérdésekben egységes volt, a hibákat és gyengeségeket viszont nem takargatta, ezért válhatott cselekvésre ösztönző összegyűjtéssé. A mozgalom jó alapokon folytathatja közművelődési misszióját, mert mindenki megtette azt, amit vállalt, s mert az annak idején Darvas József által említett „néhány ozorai körbejáró” tízezres sereggé növekedett. Az elmúlt évek igazolták a kitűzött célok helyességét és igazolták összhangját is a párt és a kormányzat művelődési politikájával. A mozgalom magában hordozza a közművelődés további társadalmításának lehetőségét is, mert jelen van a társadalom minden rétegében. A jövőre gondolva mindig maradjunk a valóság talaján, akár az olvasókkal szembeni követelmények megfogalmazásáról, akár anyagi erőforrások igényléséről van szó. A feladatokra külön ajánlásokat nem szövegezzünk, benne vannak azok a kiadott írásbeli jelentésekben, és benne lesznek a konferencia megjelenő jegyzőkönyvében is. Erősíteni kívánjuk az önbizalmat, a magabiztosságot a mozgalom minden résztvevőjében, akik hazatérve gondolják tovább az elhangzottakat, és keressék meg a cselekvési lehetőségeket.

Végül a konferencia a mozgalom titkári teendőinek elvégzésére megbízást adott: Drucker Tibornak (könyvterjesztés), Fábíán Zoltánnak (Írószövetség), Juhász Róbertnek (Hazafias Népfront), Kisfaludi Sándornak (könyvtárügy), Maróti Lászlónak (SZOT) és Pándi Andrásnak (KISZ).

Lapozgató

● TIZENÖT KÖTET JELENT MEG EDDIG A „BIBLIOTHECA BEKESI-ENSIS” című könyvsorozatban, amelyet a békéscsabai Rózsa Ferenc Gimnázium és Nyomdaipari Szakközépiskola tanulói vizsgamunkaként állítanak elő igen magas szakmai színvonalon. A sorozatra nemcsak bibliofiliai érteke miatt hívjuk fel a figyelmet — kis példányszámban jelenik meg, kereskedelmi forgalomba nem kerül —, hanem azért is, mert némelyik kötetének ott a helye a nagyobb könyvtárak állományában, Zalától Nógrádig és Szabolcs-Szatmárig. A 130—150 oldalas elegáns kötetek ugyanis tartalmilag szintén közérdekűek, igen értékesek. A sorozat szerkesztői, Papp János és Szabó Ferenc úgy válogatták az anyagot a megye történetéből, nyomdászati-, irodalom- és művészettörténetéből, hogy munkájuk az ország kulturális kincses-tárát is gyarapítja. Néhány érdekesebb cím a sorozatból: Kner Imre gondolatai az életéről, az irodalomról, a könyvművészetről (4.); Tessedik Sámuel írásaiból (5.); Írások a régi Mezőberényről — Mezőberény és Petőfi (8.); Juszt Zsigmond parasztszínháza (9.); Levelek Munkácsyhoz — Munkácsytól (12.); A Tevan Nyomda- és Kiadó-vállalat történetéből (16.). A legközelebbi, a 15-ös sorszámú kötet, amely Darvas József fiatalkori leveleiből nyújt válogatást, 1979. első negyedében jelenik meg. A sorozat tipográfiai megformálója a kitűnő gyomai könyvművész, Petőcz Károly.

Amerikai könyvtárakban

Az utazás izgalmas élmény, és méginkább az, ha más világrész felé indulunk. Ha rövid az időnk, fokozottabban figyelünk, iparkodunk agyunkban rögzíteni a látottakat, hallottakat, de mélyebb, alaposabb megismerésre nincs mód. Nekem sem volt, természetesen, az Amerikai Egyesült Államokban tett néhány hetes látogatásom idején. Hazatértem óta nem érnek váratlanul, de mindig zavarba ejtenek a kérdések: Milyenek az amerikai könyvtárak?

Az Amerikai Egyesült Államok: földrésznyi terület, félországnyi városok, város nagyságú egyetemek. Ezeket az arányokat kell vetítenünk a könyvtárak területére is, mielőtt összehasonlításokba bocsátkoznánk. Mire figyeljen hát oda egy távoli kis ország könyvtárosa? Mi az, amit érdekes, érdemes itt elmondani? Nem gondolom, hogy holnapra általánosan el fognak terjedni a számítógépek a magyar könyvtárakban. Sajnos, még azt sem remélhetem, hogy munkahelyemen, a Budapesti Műszaki Egyetem könyvtárában rövidesen tágas, szabadpolcos olvasóteremmel, kényelmes karosszékekkel, olvasóasztalokkal, kutatófülkékkel, az Amerikában általam megcsodált modern könyvtártechnikai berendezésekkel várhatjuk valóban értékes könyveink, folyóirataink olvasóit, az egyetem oktatóit és hallgatóit. De a módszerek, tapasztalatok érdemesek figyelmünkre, s mert a számítógépek elterjedésével előbb-utóbb olcsóbb lesz áruk is, fel kell készülnünk könyvtári alkalmazásukra. Amit mégis leginkább szeretnék: *a szemléletmód megváltozását könyvtárosainkban az olvasókat, olvasóinkban és felettes hatóságaink képviselőiben pedig a könyvtárakat illetően.*

Ahogy én láttam, egy-egy amerikai könyvtár azt a kellemes érzést ébreszti az olvasókban, hogy minden értük történik: itt a könyvtárosok mindent megtesznek az olvasó idejének kímélése, kényelme és információigényének kielégítése érdekében. Így van-e ez minden esetben nálunk is? — kérdem a könyvtáros kollégákat. És az olvasók, vezetők gondoltak-e arra, hogy a könyvtáraknak fontosabb szerepet kellene betölteniük az egyes intézmények, sőt az egész ország életében?

Időm és lehetőségeim korlátai miatt csupán három egyetemi és három közművelődési könyvtárat nyílt alkalmam meglátogatni. Utóbbiak: *Carnegie Library of Pittsburgh; Holden Public Library; Worcester Public Library.* S az egyetemiak: a *Gannon College*, Erie; a *Massachusetts Institute of Technology*, Boston és az *University of Massachusetts*, Amherst könyvtára. Nagyon fontos itt megemlíteni, hogy a két állam, ahol a fent említett könyvtárak működnek: Pennsylvania és Massachusetts. Az előbbi gazdag iparvidék — például Pittsburgh az egész amerikai acélipar központja —, az utóbbi pedig az USA kulturális szempontból legfontosabb területének, New Englandnek egyik állama, s még itt is kiemelkedik világhírű oktatási intézményeivel és számítógép-iparával.

A könyvtár jelentősége

A New England-i településekre jellemző, hogy a központban a városháza, a templom — pontosabban a különböző felekezetek templomai — mellett ott látható a könyvtár reprezentatív épülete. Pittsburgh kulturális centrumában, a Szépművészeti Múzeum tőszomszédságában van a városi könyvtár. Működtetésére az elmúlt évben hatmillió dollárt költöttek. — A Massachusetts Egyetem 30 000 hallgatót befogadó területének, campus-ának szinte pontosan a földrajzi központjában látható egy 28 emeletes toronyház: ez a központi könyvtár (a föld alatt még öt szint mélységig terjednek a raktárak). — Erie-ben a fokozatos politechnikummá alakuló Gannon College vezetősége néhány évvel ezelőtt négymillió dolláros beruházással létrehozta modern oktatási és könyvtártechnikai eszközökkel gazdagon felszerelt központi könyvtárát. Nevében is kifejezésre jut az egyetemen betöltött fontos szerepe: *Library and Learning Center* (Könyvtár és Tanítási-Tanulási Központ).

Az amerikaiak láthatólag komolyan veszik a szállóigét: „A tudás hatalom”, s azt, hogy a jövő társadalmának színvonalát a tudásszint fogja meghatározni, amelyet magas színvonalú oktatással és folyamatos tanulással lehet elérni. A tanulás ma már nem szűnhet meg a diploma megszerzésével, s bármely területen is működik egy szakember, a szakterület irodalmának figyelemmel kísérésére kényszerül. Számtalan, különböző nyelvű szakkönyvet, folyóiratot, kutatási jelentést stb. kellene állandóan olvasnia és feldolgoznia. Ebben az információáradatban a szűrő szerepét ellátó, az információk válogatását, gyűjtését, tárolását, nyilvántartását, rendezését, elemzését és szolgáltatását vállaló könyvtáraktól várhat és kér is segítséget.

Előterben: az olvasó érdeke. Olvasó és könyvtáros

Udvariasságot és a legnagyobb segítőkészséget tapasztaltam a meglátogatott könyvtárakban. Annak a ténynek egyszerű közlése, hogy — külföldi könyvtáros lévén — érdekel az intézmény működése, a Carnegie Könyvtár egyik fiatal munkatársa órákat áldozott arra, hogy engem a háromemeletes épületen végigvezessen, és a könyvtár szerteágazó tevékenységével, illetve szolgáltatásaival megismertessen. A bostoni műszaki egyetemi könyvtárban a feldolgozási osztály vezetője maga jött értem, amikor a szakolvasóterem könyvtárosától meghallotta, hogy érdekel a számítógépes katalógizálás.

Egyébként a kölcsönző és tájékoztató könyvtárosokon kívül a könyvtárak többi dolgozója is közelebb „él” az olvasóhoz, mint nálunk. Sok esetben az egész emeleten végighúzódnó olvasóteremtől csupán egy üvegfal határolja el a munkahelyeket.

Az egyetemeken — benyomásom szerint — az oktatók és a hallgatók könyvtári kapcsolata személyesebb, mint nálunk. A hallgatók — mivel oktatóik önálló munkát kívánnak tőlük — maguk keresnek irodalmat a megadott témákhoz. A könyvtárosok oly módon is segítik őket, hogy például, a bostoni Massachusetts műszaki egyetem könyvtárának diákkönyvtárát szünet nélkül nyitva tartják (nappal, éjjel és vasárnap is!). A Gannon College könyvtárán egy tanszékvezető docens vezetett végig, s bár nem könyvtáros, imponáló biztossággal tájékoztatott a könyvtár szolgáltatásairól és egész állományáról. Az volt az érzésem, hogy ismeri még az egyes könyvek helyét is a polcokon. Ehhez természetesen a feldolgozás és a raktározás rendszere is hozzásegíti a használót.

Olvasó és könyvtár

Az amerikai könyvtárak szembetűnő törekvése, hogy a minimumra csökkentsék azt az időt, amit az olvasó a szükséges információ keresésére fordít. Ennek érdekében a legkülönbözőbb módszereket alkalmazzák.

A Carnegie Könyvtár az 1977-ben bevezetett gyorsinformációs telefonszolgálat keretében a könyvtárhoz intézett 971 473 kérdés nagy részére azonnal választ adott, és csak a kérdések egyötödével irányította az érdeklődőket a tájékoztató osztályhoz.

A könyvtárba belépő olvasót számos — igen udvarias hangú — tábla, felirat fogadja, megkönnyítvén a keresett dokumentumok helyének meglegelését. Nagyobb könyvtárakban az állományt feltáró katalógusok egész rendszerét építik ki, és használatukat külön kiadványban ismertetik az olvasóval. A bostoni műszaki egyetemi könyvtárban a központi katalógus mellett elhelyezett kazettáról hallgatható meg a bevezető tájékoztatás.

Találkoztam hagyományos katalógusfajtákkal és ezek kombinációival is, mint például az egyesített szerzői, cím- és tárgyszó szerinti kereszkatalógus. A központi betűrendes katalógusban gyakran szerepelnek a folyóiratcímek, sőt néhol a rendelésmásolatok is. Sok könyvtár rendel meg a washingtoni Kongresszusi Könyvtár (Library of Congress) által készített katalóguscédulákat.

A szakkatalógusokat korábban a Dewey-féle rendszer alkalmazásával szerkesztették, az utóbbi időben a Library of Congress szakrendje szerinti tárgyszókatalógusokat építenek ki (a Carnegie Könyvtár például 1973-tól).

Az információhordozók új típusairól (mikroformák, magnószalagok, kazetták, hanglemezek stb.) külön katalógusok készülnek, s ezeket a mikrofilmtárak mellett, illetve az audiovizuális központokban helyezik el. Némelyik könyvtár — például a bostoni — szerepelteti ezek leírásait a központi katalógusban is, s utal arra, hogy milyen — könyvtől eltérő — formában jelentek meg.

A bostoni Massachusetts Institute of Technology könyvtárának természettudományos olvasótermében a katalógusban böngészve örömmel fedeztem fel a *Budapesti Műszaki Egyetem* tudományos folyóiratát, a *Periodica Polytechnicá-t*, illetve ennek 4 sorozatát, az „Sz” betűnél pedig magyar tudósok, *Szentágothai János* és *Szőkefalvi Nagy Béla* munkáit. Sajnos, a katalógusok „Magyarország” címszava után általában igen kevés dokumentum leírását találtam. Mégis, hála az Erie-ben lakó magyaroknak, a Gannon College Könyvtárának szépirodalmi polcain több magyar író műve vagy munkásságukat ismertető kötet szerepel.

Olvasó és információ

A nagy könyvtárak állományát sok esetben mikrofilmes vagy számítógépes információhordozókon tartják nyilván. A Carnegie Könyvtár folyóiratait mikrofilmmre veszik fel, és — néhány kivételtől eltekintve — egy év után selejtezik az eredeti füzeteket. A Library of Congress katalógusa 27 millió címszót tartalmaz, ennek nyil-

vántartása szinte lehetetlen volna a számítógép segítsége nélkül. A bostoni műszaki egyetem (MIT) könyvtárában számítógépen készítik a címleírást. Ugyanezen — a fel-dolgozó osztályon elhelyezett — terminálon visszakereshetők a bibliográfiai adatok. Csak ámultam, mikor a képernyőn káprázatos sebességgel megjelentek azoknak a könyvtáraknak kódjelei (vagy tíz sor hosszú volt a felsorolás), amelyekben a kere-szett könyv megtalálható.

A számítógépes információfeldolgozásnak, -tárolásnak és -visszakeresésnek óriási jelentősége van a könyvtár tájékoztatásban. Az adatkeresésben korábban a könyv-tárosra és magára a kutatóra váró időigényes feladatokat átveszik az elektronikus adatfeldolgozó berendezések, rendkívüli távlatokat nyitván ezzel a tudományos fej-lődés előtt. A kutató ugyanis a megtakarított keresési időt az információ felhasználására fordíthatja.

A természet- és társadalomtudományokban bibliográfiai adatgyűjtést, számító-gépes irodalomkutatást végez az amhersti egyetemi könyvtár referenz-osztálya, e szolgáltatás azonban nem ingyenes még az egyetemi oktatók és hallgatók részére sem. Az irodalomkutatásnak ezt a hatékony, de költséges módját ajánlja olvasóinak a bostoni műszaki egyetem könyvtárának tudományos információs központja is. Ez az intézmény a folyóiratok számítógépes visszakeresésre programozott indexei alap-ján bármilyen témakörben vállalja a bibliográfiai adatszolgáltatást. Ha az informá-ciót kérő személy nem ragaszkodik a közvetlen kapcsolathoz (kérdés-felelet formá-ban), hanem papírra kiírta, postán kéri az adatokat, a költség lényegesen csökken.

A Gannon College könyvtárának — tárcsás rendszerű hozzáféréssel (dial access) — orvosi adatbankhoz van csatlakozása. Az adatbankok számítógépesített lexikonok-hoz hasonlítanak, kiépítésük a leggyorsabb és legpontosabb információszerzés lehe-tőségét teremti meg. Az USA-ban ma már általános és szakosított adatbankok mű-ködnek. Mintegy fél éve a Carnegie Könyvtár is kapcsolatot létesített egy nagytel-jesítményű adatfeldolgozó rendszerrel, ez a New York Times Information Bank. Napilapok — elsősorban a New York Times — híryanagának és fontosabb cikkeinek adatait táplálták a számítógépbe. Az adatbank összetettebb kérdésekre is képes vá-laszt adni. (Két katódsugaras terminálja közül az egyik a Carnegie Könyvtár köz-ponti épületében, másik egy ágazati könyvtárban van elhelyezve.) Az adott válasz képernyőn vagy papírra kiírta jelenik meg. Az adatbankok rendszere gyors ütem-ben épül ki, és mind több könyvtár használja fel munkájában szolgáltatásaikat.

Az állomány összetételének megváltozása, technikai berendezések, szolgáltatások

Az információáradatnak, az ismeretanyag bővülésének természetes következménye a publikációk számának gyors növekedése. Ezek célszerű válogatása és tárolása, val-lamint hozzáférhetővé tétele érdekében új módszerek és technikai eljárások kidol-gozása vált szükségessé.

Megváltozik a hagyományos könyvtár állományának összetétele is. A Carnegie Könyvtár 1977-ben beszerzési keretének 23 százalékát már nem könyvek, hanem új-típusú információhordozók beszerzésére fordította. Az utóbbi években ezeknek — mikroformák, magnószalagok, video- és audiokazetták, hanglemezek stb. — igen szé-les skálája alakult ki. Csakhogy használatukhoz számos kiegészítő berendezést kell az olvasó rendelkezésére bocsátani. A mikroformákhoz különféle olvasókészülékeket (a Carnegie Könyvtárban 15, a Gannon College könyvtárában 8), a hanglemezek, hang-szalagok meghallgatásához auditív berendezéseket (2—3 a kisebb könyvtárakban — például a holdeniben — is látható volt). A bonyolultabb technikai segédeszközök azonban már nem helyezhetők el az olvasótermekben, kialakították tehát az audio-vizuális központokat, stúdiókat. Itt álló- és mozgóképes vetítők, filmfelvevő kamerák, zártláncú tv-hálózatok találhatóak (a Gannon College-ben 40 asztal képernyővel, le-hívó tárcsával, fejhallgatóval felszerelve), továbbá számítógép-terminál, nyelvi labo-ratórium stb.

Fotókópiákat és xerox-másolatokat nemcsak a könyvtár laboratóriuma, hanem — pénzérme bedobásával — az olvasó maga is készíthet. A Carnegie Könyvtár a leg-frissebb hírek közvetítéséről is gondoskodik a United Press International News Ser-vice segítségével. A könyvtárba lépő olvasó szeme azonnal a számítógép kiíró be-rendezésére vetődik, amely folyamatosan közli a szöveget, a legújabb nemzetközi híreket.

A könyvtár különféle programokat: filmvetítéseket, író-olvasó találkozókat is szervez, szépirodalmi sorozatokat ad ki, bábeladásokat rendez a gyermekeknek stb.

Könyvtárközi együttműködés — kölcsönzés

Bármilyen gazdag állománnyal rendelkeznek is egy-egy könyvtár, egymagában képtelen megbirkózni a feladatokkal. A szocialista országokban régen felismerték a

könyvtárak közötti együttműködés szükségességét, s létrehozták a könyvtárak egységes szervezetét. Az USA-ban a korábban elszigetelten működő könyvtárak között is kialakulnak az együttműködés különféle formái. Ilyenek New Englandben a Boston Library Consortium (10 egyetemi, köztük a bostoni műszaki egyetemi — MIT — és az amhersti egyetemi könyvtár részvételével) és az öt „völgybeli” (Pioneer Valley) főiskola könyvtárának együttműködése. Ezen intézmények oktatói és hallgatói bármelyik könyvtár állományának használatában előjogokat élveznek.

Az egyetemeken a központi könyvtárakon kívül intézeti könyvtárak is működnek, ezek egy-egy tudományterület szakembereinek ellátásáról gondoskodnak. A bostoni műszaki egyetemi könyvtár hálózatában 12 intézeti könyvtár és egy diákkönyvtár működik. A diákkönyvtár főként tankönyvek és szakkönyvek másodpéldányait gyűjti, ezenfelül szépirodalmat, népszerű folyóiratokat, külföldi és amerikai napilapokat. Anyagát nem kölcsönzi, csak helybenolvasásra bocsátja a hallgatók rendelkezésére, de, mint már említettem, állandóan nyitva tart.

Az intézmények igen nagy jelentőséget tulajdonítanak a könyvtárközi kölcsönzésnek, és e téren igen nagy forgalmat bonyolítanak le.

Az olvasó érdekében — hogy csökkentsék a várakozásra, sorbanállásra pazarolt idejét — a könyvtárak a kölcsönzés gépesítésére törekszenek. Az amhersti egyetem központi könyvtárában megoldották a teljes folyamat automatizálását. Minden könyvnek van egy számítógéppel készült kártyája, melyet a hallgató diákigazolványával együtt behelyeznek a gépbe, s a komputer rögzíti a szükséges adatokat, a könyvtáros pedig a képernyőn ellenőrzi ezeket. A könyvek visszaadását azáltal is egyszerűsítik, hogy a bármelyik tagkönyvtárból kölcsönzött művek visszaadhatók a központi könyvtárban is. Ha az olvasó igénybe veszi a két bejáratnál levő „postaládákat”, s odahelyezi a visszahozott könyveket, nem is kell a kölcsönzőkönyvtárhoz fordulnia.

A szabadpolcos raktározás nagyon előnyös az olvasó szempontjából, a könyvtáraknak azonban meglehetősen sok dokumentum elvesztésével kellett számolniuk. Ez a könyvek árának emelkedése miatt is nagy gondot okozott. Szomorú, hogy némelyik olvasó visszaélt az irányában megnyilvánult bizalommal. Emiatt több, értékes gyűjteménnyel rendelkező könyvtár arra kényszerül, hogy elektronikus biztonsági berendezés segítségével védje állományát. A könyvtáros a könyvek gerince mögé helyezett vaslemez mágnességét a kölcsönzéskor megszünteti. Ha valaki elmulasztja szabályosan bemutatni a magával vitt kötetet, a kijáratnál berregni kezd a csengő, és egy korlát zárja el az útját. A „szórakozott”, „feledékeny” olvasót felkérlik, hogy fáradjon vissza a kölcsönzőpulthoz, ahol változatlanul udvarias arckifejezéssel már várja a könyvtáros.

Verbóczy Gyuláné

(A szerkesztőség megjegyzése: A témával kapcsolatban érdemes elolvasni Horváth Tibor cikksorozatát is, mely a Könyvtáros 1973. évi 8—10. számában jelent meg.)

Lapozgató

● A MŰVELŐDÉS-nek, a román Szocialista Művelődési és Nevelési Tanács folyóiratának 1978. 9. (szept.) számában megjelent *Könyvtár* című negyedéves melléklet közli *Vértesy Miklós*: Bibliofilek és bibliománok c. cikkét, melyet a lap a Könyvtáros 1977 májusi számából vett át. A *Könyvtár*-ban olvashatjuk egy készülő román—magyar könyvtáros szótár egyik fejezetét is, ehhez az olvasók észrevételeit kérik a szerkesztők: *Veronica Filimon* és *Balogh József*. Ugyancsak érdekesek a Kovászna megyei vándorkönyvtár — a mi szóhasználatunk szerint: mozgókönyvtár — könyvtárosának, *Balogh Lászlónak* megszívlelendő tapasztalatai: A cikkíró szót emel a „bütykölt” autóbuszok ellen (ld. *Pintér László* írását is a Könyvtáros 1978/8. számában!), ennek ellenére meggyőző számokkal érzékelteti még az ilyen bibliobuszok eredményességét is: a Kovászna megyei mozgókönyvtár például fél év alatt — de mindössze 53 kölcsönzési napon — 808 beiratkozott olvasónak 4149 kötetet kölcsönzött, ami — szerinte — nagyjából egyenlő egy kisebb városi könyvtár évi teljesítményével. Balogh László arra is figyelmeztet, hogy a mozgókönyvtár legjobb reklámja, ha megérkezéséről a gépkocsira szerelt hangosbeszélő segítségével értesíti a megállóhely körzetének lakosságát.

Az alsószintű könyvtárosképzés a tanítóképző főiskolákon történjék

A 60-as évektől kezdve a könyvtári szakembereket, a könyvtárügy irányító szerveit egyre élénkebben foglalkoztatja a hazai könyvtárosképzés kérdésköre.

Különböző, átmeneti jellegű, félmegoldást jelentő próbálkozások (tanfolyamok, népművelő-könyvtáros szak a tanítóképző intézményekhez kapcsolva) után a növekvő társadalmi igények kielégítésére egységes koncepciójú, szintjeiben egymásra épülő, tartalmilag jól differenciált, a korszerű igényeknek megfelelő képzési rendszer létrehozása látszik szükségesnek.

A napjainkban kirajzolódó rendszer alapjait a III. országos könyvtárügyi konferencia állásfoglalásának hatására szervezett szakértői bizottság dolgozta ki. Végleges főhatósági döntés még nem született az egész rendszerre vonatkozóan, a képzés korábbi szerkezetében azonban alapvető változtatásokat hajtottak végre. Az egyetemi képzés mellett a tanárképző főiskolákon tanári szakokkal párosítva megindult a főiskolai szintű s megszűnt a tanítóképző intézetekben folytatott népművelő-könyvtáros képzés, 1975-től pedig bevezették a könyvtári szakkollégiumi oktatást a tanítóképző főiskolákon.

E változások jelenlegi állapotukban — úgy tűnik — a társadalmi igényekhez csak részben alkalmazkodó, hiányos könyvtárosképzési rendszer körvonalait mutatják.

Mindenfajta szervezeti változás a tartalom változásának eredményeként jön létre. Tehát a képzési rendszer átalakítása is függvénye a könyvtári munkával szemben támasztott, mind magasabb társadalmi igényeknek. (A képzésnek tartalmilag a meglévő igények előtt kell járnia!)

A nemzetközi gyakorlatot és törekvéseket is figyelembe véve, a hazai könyvtár típusok és könyvtári munkaterületek számára is megfelelőnek látszik a háromlépcsős képzési rendszer. Vitán felül áll, hogy a képzés egyetemi szintje van hivatva a szakmának — elsősorban a könyvtárügy irányításában, a szakkönyvtárakban, dokumentációs intézményekben, a szakképzésben és a középiskolai könyvtárakban jelentkező — „tervező-fejlesztő mérnök” szükségletét kielégíteni.

A tanárképző főiskolákon az „üzem-mérnöki” szinten megvalósított képzés-

nek tágabb feladatkört kellene betöltenie: a szakkönyvtárak érdemi, nem vezető munkaköreiben dolgozók, a közművelődési könyvtárakban — a csoportvezetők szintjéig — irányítói munkakört betöltő, valamint az általános iskolai könyvtárak vezetését ellátók képzését. A harmadik szint jelenleg teljesen képlekeny a képzési célt, formát és a képzés helyét illetően. A minisztérium szakértői bizottsága annak idején nem jelölte meg pontosan, milyen munkakörökről van szó, csak azt, hogy szakközépiskolákban vagy tanfolyamokon kívánja elsajátíttatni az ismeretanyagot. *Katsányi Sándor* „könyvtárkezelőinek” nevezi a kategóriát, melybe a nemzetközi gyakorlat szerint beletartoznának a „segédkönyvtáros”, a „könyvtár-technikus” és a „könyvtári szakmunkás” munkakörök. E fogalmak tartalma nem tisztázódott, sőt, a hazai gyakorlat tovább bonyolítja a kérdést azáltal, hogy a középiskolák, amelyekben ilyen irányú képzés folyik, „közgyűjteménykezelői” képzést adnak, s ezzel egyetemi, megyei és városi könyvtárakban egyaránt lehet dolgozni. *Szabó Sándor* körvonalazza az általa „segédkönyvtáros”-nak nevezett munkakör ismeretanyagát, amelyet a középiskola elvégzése után 70–80 órás tanfolyamon lehet majd elsajátítani. Ez a végzettség könyvtárosi szakképzettséget nem ad, egyszemélyes könyvtárakban munkakör betöltésére nem jogosít!

Ha ez a szint nem a középszintű érdemi könyvtári munka ellátására vonatkozik, hanem valójában könyvtári segéd-szolgálat, erre egyelőre valóban elegendő a tanfolyamon történő felkészítés. Viszont felmerül a kérdés, amelynek jogosságát a gyakorlat igazolja: kik fogják ellátni a legnagyobb létszámú szakember-gárdát igénylő középszintű érdemi könyvtári munkát? Így például a közművelődési (tanácsai, szakszervezeti) könyvtárakban a különböző csoportok beosztott munkaköreit vagy az egyszemélyes könyvtárak könyvtárosi feladatait, amelyek ellátásához előreláthatóan hosszú ideig sem nyelvismeretre, sem egy szakma részletes ismeretére nincs szükség?! Megvalósíthatatlan elképzelésnek látszik, hogy belátható időn belül e munkakörökbe is főiskolát végzett szakemberek kerüljenek. Nincs is rá szükség! Ha úgy ítéljük meg, hogy a régi „középfokú” képzettségű szakember ezekre a feladatokra „túlképzett” volt, méginkább igaz

ez a tanárképző főiskolát végeztek esetében.

Itt kapcsolódik a képzési rendszerhez a tanítóképző főiskolákon folyó, jelenleg sehová sem illeszkedő szakkollégiumi képzés. Ugyan nincs még olyan jogszabály, amely a képzési célt, feladatot megjelölné — bár 1975 óta a szakképesítés-szel rendelkezők első csoportja már el is hagyta a főiskolákat —, mégis folyamatban van már annak módosítása. Kezdetben azt hallottuk, hogy e képzési forma oldja meg az iskolai könyvtárosok képzését, akik azután a közművelődési könyvtárak részfoglalkozású, illetve tiszteletdíjas könyvtárosi munkaköreit is betölthetik. A készülő új képesítési rendelet-tervezet szerint — nyilván a könyvtári gyakorlat szorítására — a végzett hallgatók minden könyvtártípusban betölthetnek részfoglalkozású, illetve tiszteletdíjas munkakört, s főfoglalkozásként általános iskolai, közszéki és gyermekkönyvtárosi állást vállalhatnak.

Tehát az égető hiányok pótlását próbálják megoldani e képzési formával, amelynek problémáit több ok miatt is mielőbb tisztázni kellene. Például alapkérdés, hogy a tanítóképző főiskolákon végzetek megmaradnak-e a tanítói pályán, vagy az egyetemen és a főiskolákon végzetekhez hasonlóan pályaválasztásuk megoszlik a pedagógusi és a könyvtárosi pályák között. Figyelemre méltó szempont az is, hogy demográfiai mélyhullám esetén, amikor a tanítói szakon túlképzés jelentkezik, e szakemberek átirányítása minden nehézség nélkül megtörténhet egy olyan területre, amelyre a tanító ugyancsak kapott felkészítést, s ahol nagy szükség van rá.

Fontos továbbá a képzési cél tisztázása a szakismeretek tartalma szempontjából is. A közeljövőben az Oktatási Minisztérium pedagógusképző főosztálya felülvizsgálja a tanítóképző főiskolákon bevezetett szakkollégiumi rendszert, s ennek részeként a könyvtári szakkollégium tantervét és programját is. Megítélés szerint ezen iskolarendszerű formában lehetne kialakítani a képzés harmadik szintjét. Ez jól szolgálná a könyvtári munka színvonalemelését, melyre feltétlenül szükség van, s jól illeszkednék az új könyvtári képzési rendszerbe. Így valamennyi érdemi munkát végző könyvtáros főiskolai végzettséggel, egyúttal magasszintű ideológiai, politikai, pedagógiai és pszichológiai ismerettel rendelkezne. Az ismeretanyag helyes differenciálásával megoldható lenne a képzési formák egymásra épülése — a diplomák szintje szükség szerint kiegészítő képzéssel emelhető. A tanítóképző főiskolák képesek volnának kellő számú könyvtáros kiképzésével kielégíteni az ilyen szintű szakemberszükségletet.

E javaslat megvalósításához szükséges az a szervezeti módosítás, amelynek fontosságát a szakkollégiumok bevezetése óta folyamatosan jelzik a képző intézmények az Oktatási Minisztériumnak — nevezetesen: a két szakkollégium helyett a hallgatók egyetlen szakkollégiumot választathassanak. Ez a jelenleg túlterhelést okozó össz-óraszám csökkenése mellett lehetővé tenné a megmaradó egy szakkollégium óraszámának mérsékelt emelését, amely a program helyes kialakításával együttesen lehetőséget nyújtana a mélyebb szakismeretek megszerzésére.

Dr. Supp Györgyné

A FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM

- Futala Tibor*: Szakmai koncepció a könyvtárosképzés rendszerének továbbfejlesztésére. = Könyvtári Figyelő, 1973. 1. sz.
Katsányi Sándor: Könyvtárosképzésünk paradoxonai. = Könyvtáros, 1978. 9. sz.
Szabó Sándor: A könyvtárosi szakképesítést nem igénylő könyvtári munkakörök képzési problémái. = Könyvtári Figyelő, 1973. 1. sz.
Urosevics Daniló: A tanítóképző főiskolán folyó könyvtárosképzés. = Könyvtáros, 1978. 4. sz.

Tanítóképzés, könyvtárosképzés és a kutya vacsorája

Sokasodnak a könyvtárosképzés gondjait feszegető cikkek a Könyvtárosban (aggodalom és figyelem iratja őket), és különösképpen sokasodnak a tanítóképző főiskolák szakkollégiumáról írt észrevételek. Egy külföldi szemlélő a címek alapján azt hihetné: ez a legfőbb — mert a sajtóban leggyakrabban szereplő

— könyvtárosképző forma Magyarországon. De nemcsak a külföldi szemlélő hiheti így. A cikkek tartalma is meghökentető változáson ment át. *Urosevics Daniló* vitaindítója (1978/4. sz.) még első sorban a problémákat, nehézségeket vette számba; hasonlólt tett *Balácsi Zoltán* is. (1978/11. sz.) *Gulyás József* viszont

a folyóiratnak ugyanabban a számában pontról pontra bizonygatta, hogy a nehézségek csak „kívülről” látszanak annak, „belülről” alig van probléma. (Ezek az ő megkülönböztetései: a KMK van kívül, ő pedig belül.) Írása nyomán mindenestre egy problémákat alig ismerő könyvtárosképzési forma boldog képe táruul az olvasó elé. E számban pedig *Supp Györgyné*, szakítva az eddigi szakmai felfogással, már a könyvtárosképzés egyik alapszintjét üdvözölné a tanítóképzős szakkollégiumban. — Az ellentmondó vélemények sora készlet arra, hogy megkíséreljem elfogultság és önáltatás nélkül szembenézni a kérdéssel: mit várhat a könyvtárügy a szakkollégiumtól, és mit nem várhat?

Először is szögezzük le: a tanítóképző főiskolákon jelenleg *tanítókat* képeznek. Semmiféle hivatalos dokumentum nem állít mást. Nincs „kétszakos” képzés: a könyvtáros szakkollégium óraszámja csak töredéke (körülbelül nyolcadrésze) a szorosán vett tanítóképzésének. Ez az arány is egyértelműen mutatja: az intézmény célja nevelőket képezni, többek között olyan nevelőket, akik a könyvtári munka bizonyos területein is otthonosak. Egyértelmű előrelépés, hogy a nevelők viszonylag széles köre kap így betekintést a könyvtári munkába. Meggyőződésem, hogy a könyvtári szakkollégium létrehozása — a közművelődési könyvtárak munkaerőhelyzetétől függetlenül — helyes, jövőt alapozó intézkedés volt, hiszen az iskolai könyvtárak állandóan növekvő didaktikai jelentősége, az iskolai eszköztárak várható kialakulása, az iskolai munka és a közművelődés kapcsolatainak tartalmi mélyülése egyre több olyan nevelőt kíván, aki a könyvtári munkában is járatos. Más kérdés azonban a kollégiumok helye a tanítóképzés egészében, és megint más kérdés a könyvtári munkaerő-ellátás. Szögezzük le még egyszer: a tanítóképzői oktatás az iskolák számára folyik. Illúzió azt várni, hogy az iskolaügy lemond a frissen végzett tanítókról a képesítés nélküli nevelőkkel kapcsolatos gondok megoldása előtt. Ezt egyébként még *Supp Györgyné* sem várja. Ő — helyesen — csak azzal számol, hogy a demográfiai hullámvölgy esetén kapnak majd ezekből a tanítókból a közművelődési könyvtárak is. Csakhogy — álláspontjával vitázva — a könyvtárügy részéről megbocsáthatatlan felelőtlenségnek érzem, ha elfogadna, sőt maga javasolna képzési alapszintnek egy olyan oktatási formát, amelytől csak a demográfiai hullámvölgy és a pedagógusfelesleg szerencsés összetalálkozása esetén kaphatna „átírányított” szakembereket. Olyan bizonytalan volna ez a könyvtárosellátás, mint a kutya vacsorá-

ja lámpaoltás után. Ehhez járul egy másik bizonytalanság is: a könyvtári szakkollégium X vagy Y elhatározásából minden további nélkül megszüntethető. Láttunk már rá példát. És itt még nem is érintettem a javasolt „alapszintű” képzés belső problémáit. A tanítóképzői szakkollégium nem oldja meg a legnehezebb és legsürgetőbb feladatot: a szakkönyvtárak munkaerő-ellátását. *Suppné* javaslata a szakkönyvtárosok és a közművelődési könyvtárosok képzésének szétválasztásához vezet, ezzel a többé-kevésbé egységes magyar képzési rendszer egyik legnagyobb erényét adná fel. Mindezek alapján úgy látom, hogy a könyvtárügynek változatlanul ragaszkodnia kell a kialakult és elfogadott koncepcióhoz: az *alapvető* képzési problémákat az egyetemen és a főiskolán kétszakos (és az ezt kiegészítő posztgraduális) képzés keretében oldja meg az oktatásügy. Ragaszkodnia kell ahhoz, hogy itt fejlesszék ki a megfelelő kapacitást, amiről lemondani bizonytalan pótmegoldások kedvéért nem szabad, különösen most nem, a képzési rendszer felülvizsgálásának időszakában.

Lebecsülöm a szakkollégiumban rejlő lehetőségeket — mondhatná valaki. Ellenkezőleg: többre becsülöm, mint egy általánosságban mozgó „alsószint” hiányának esetleges betöltőjét. Ez a képzési forma eszményi módon, minden más formánál jobban tudna megoldani egy sajátos feladatot: *a gyermekekkel foglalkozó könyvtárosok képzését*. Erre a gondolatra jutunk, ha a tanítóképző sajátos céljából, adottságaiból és lehetőségeiből indulunk ki. Ebbe az intézménybe azok jelentkeznek, akik a gyermekekkel való foglalkozást választják hivatásul, vagy vállalják kenyerkeresetül. Ezt a hivatástudatot erősíti bennük a főiskola három éven át. Közben elmélyült ismereteket kapnak a gyermekekről (fejlődéslelektan, nevelélmélet, didaktika stb.), és minden más képzésnél — a könyvtárosképzést is beleértve! — több ismeretet kapnak a gyermek- és ifjúsági irodalomról. Mindezek az ismeretek ideális keret adnának a gyermekekkel foglalkozó könyvtárosok, tehát az iskolai és a gyermekkönyvtárosok képzéséhez; csupán a könyvtári szakismeretekkel kellene kiegészíteni őket. Ha ezt a feladatot vállalná tudatosan a szakkollégium, megtalálná sajátos, mással nem pótolható helyét a könyvtárosképzés rendszerében. Ennek a szerepvállalásnak természetesen a kollégium tantervében is tükröződnie kellene. Jelenleg kissé „mindenes” képzés folyik: a gyermek- és iskolai könyvtáros legfontosabb ismeretei hiányoznak (például az olvasáspedagógia), a gyermekek könyvtári szolgálatától távoli terüle-

tek azonban helyenként túlzottan hangsúlyosak (például a tájékoztatásban). A könyvtárügynek véleményem szerint a jól képzett gyermek- és iskolai könyvtárosok jelentősen maradó nyereséget, és nem a jelenlegi tanár-könyvtárosképzés zsugorított méretű megismétlése — pótmegoldásként.

Összefügg ezzel a kérdéssel Gulyás József harcosan elégedett írásának egyik pontja is. Urosevics Daniló áprilisi cikkében tárgyilagosan, minden megjegyzés nélkül közölte, hogy a könyvtárosképzésnek keretet adó közös tanszékek vezetői mindenütt népművelők. Ez a mondat Gulyás Józsefből indulatokat váltott ki: az ezen megütközöket learisztokratizta, és azt írta, hogy a tanszéken belül a könyvtárosképzés nincs hátrányos helyzetben. De nem is ez a „hátrányos helyzet” az igazi kérdés (ámbr, van olyan főiskola, ahol a tanszéken belül a könyvtáros kollégium megszűnt, a népművelő maradt), az igazi kérdés más. Ha elfogadjuk azt az elvet, hogy a szakkollégiumban elsősorban iskolai és gyermek-

könyvtárosokat képezünk (ezt egyébként a jelenlegi irányelvek is elfogadják), akkor a képzés központjába egyrészt az olvasáspedagógiai tevékenységet kell állítanunk, másrészt a dokumentumismertetet, az anyag ismeretét, mellyel a jövőd könyvtárosok dolgoznak, tehát a gyermek- és ifjúsági irodalmat. Az első szempont alapján a könyvtáros szakkollégium természetes helye a pedagógiai tanszéken volna, a második, hasonlóan indokolt szempont alapján pedig a magyar nyelvi tanszéken. Mindkét megoldást a szakkollégium belső logikája indokolja. S ezzel a gondolattal summázom írásomat: maradjunk meg a tanítóképző sajátos adottságai, lehetőségei, belső logikája által meghatározott szakkollégiumi céloknál és formáknál; ne az eddigi szakképzési koncepciókat feladásra készítő, régi problémákat megoldó csodaszernek tekintsük, hanem annak, ami: a gyermekekkel való foglalkozást hivatásul választó fiatalok speciális könyvtárosi kiképzésének.

Katsányi Sándor

Szerkesztői üzenet

M. Ö. FŐISKOLAI KÖNYVTÁRVEZETŐ, BORSOD-A-Z. megye. Idézünk leveleből: „Van-e olyan miniszteri utasítás, vagy normatíva, mutatószám, amely meghatározza, hány kötet könyvre vagy mekkora feltételezhető olvasószámra lehet könyvtárost alkalmazni és hányat? Ugyanis tizenöt éve vezetem az egyetem főiskolai karának könyvtárát, amely jelenleg 16—17 ezer könyvvel és több ezer egyéb dokumentummal rendelkezik, s amelynek az utóbbi három évben átlagosan 400—450 beiratkozott olvasója volt. Eddig még nem sikerült kiharcolnom az egy főnyi könyvtárosi létszámemelést; feletteseim ugyanis olyan rendelet megnevezését kéri tőlem, amely kérésem jogosságát bizonyítja.”

Olyan rendelet, utasítás vagy más, kötelező érvényű szabályozás, amely meghatározná, hogy egy-egy könyvtárban hány könyvtárost kell alkalmazni, nincs, de a könyvtárak igen eltérő feladat- és tevékenységi köre miatt nem is volna lehetséges. Hivatalosnak és kötelezőnek nem tekinthető irányszámok azonban akadnak (az egyik ilyen, éppen főiskolai könyvtárakra vonatkozó kívánalom szerint az évi állománygyarapodás minden ezer kötete, továbbá minden 500 hallgató esetében egy-egy főfoglalkozású munkaerő alkalmazása célszerű).

A könyvtári létszámigényre vonatkozó becslések történhetnek más, hasonló nagyságú könyvtárakkal való összehasonlítás révén is. Néhány szakkönyvtár 1977. évi adatai alapján a hivatkozott főiskolai kar könyvtáráéhoz hasonló, illetve annál nem sokkal kisebb szakkönyvtárakban általában 4—5, ritkábban még több főfoglalkozású könyvtáros dolgozik, amint ez a következő táblázatból is kiderül:

könyvtár	könyv- állomány (egység)	a beiratkozott olvasók száma	a főfoglalkozású könyvtá- rosok száma
Agrárgazdasági Kutatóintézet	13 965	194	5
Szilikátipari Központi Kutatóintézet	17 479	350	4
Országos Közegészségügyi Intézet	13 257	286	6
Az Országos Tervhivatal Könyvtára	15 597	280	4
Műszeripari Kutatóintézet	22 803	416	7

Azt tartjuk helyesnek, ha a fenntartó nem valamiféle rendelet, hanem könyvtárának teljesítménye, ésszerű munkaerőszükséglete alapján kívánja meghatározni a könyvtár létszámát.

VALLOMÁSOK A KÖNYVTÁRRÓL

A szocializmus építésének egyik elsőrendű feltétele

MAJOR MÁTÉ építész, akadémikus

Alighogy beirattak az elemibe (1910 és 1914 között voltam kisiskolás), megtanultam olvasni, s ezzel egy életre a betű, a könyv hívévé szegődtem. Első olvasmányaim mesekönyvek voltak — egy-kettőre emlékezem is —, majd, igen korán, az ún. ifjúsági irodalom termékei. Az első könyvtár, amellyel kapcsolatba kerültem, a Bajai Belvárosi Állami Népiszkola — iskolám — könyvtára volt, de már nem emlékszem, hogy miket kölcsönöztem polcairól. Hamarosan azonban — még mindig elemista koromban — a Bajai Katolikus Legényegylet könyvtárának lettem látogatója. (Az iskola is, a Legényegylet is gyerekkorom utcájában, a Szent Antal utcában volt). Ide nővérem protekciójával és kíséretében mentem vasárnap délelőttönként, amikor is a könyveket kölcsönözni, cserélni lehetett. A „nekem való” művek egyetlen könyvszekrény pár polcán sorakoztak, és nagyon izgalmas dolgokat rejtegettek. Emlékszem egy olyan sorozatra, amelyet alighanem jezsuiták szerkesztettek-írtak, és amelynek kötetei különböző hittérítési kalandokról szóltak. Egynek a címe is megmaradt bennem: *A huron törzsfő esküje*. Ez egy, a népével együtt megkeresztelkedett, ártatlanul jó, meg egy pogánynak maradt másik törzs gonoszul kegyetlen főnökének vetélkedéséről szólt, és, nem kétséges, a jónak a győzelmével végződött. De így kerültek kezembe az első Verne Gyulák és May Károlyok is. Csofátatos történetek voltak ezek — mind a jók és a rosszak harcáról meséltek —, s úgy érzem, ilyen zavartalan (és kritikátlan), egész világot betöltő olvasmány-

élményekben soha többé nem volt részem.

A Ciszterci-rend Bajai Főgimnáziumában is (1914 és 1922 között voltam gimnazista) látogatója voltam az iskolai könyvtárnak, de főleg a „kötelező olvasmányok”-at vettem ki onnan, s ezek, nyilván „kötelező” voltuk következtében, általában nem adtak az előbbiekhöz hasonló élményeket. Annál inkább apám könyvtárának kincsei. Ez is egyetlen üvegezett könyvszekrény volt, benne két-két sorban a könyvek. Természetesen jogi könyvek is akadtak ebben a könyvtárban — a „döntvénytár” kötetei például szexuális felvilágosodottságom alakulásában működtek közre igen hatásosan. De megvoltak itt a Szilágyi-féle magyar történet kötetei is, sok-sok képpel — ezek viszont a múlt, a régiség iránti vonzódásomat alakíttgatták. Főleg azonban a klasszikus magyar költők aranytől-színektől csillogó díszkötéses, meg a szecessziós ornamentikájú kék Magyar Remekírók kötetei s végül — és mindenekelőtt — a jubileumi Jókai pirosarany száz kötete láttott el hosszabb időre olvasnivalókkal.

A forradalmak idején — 14—15 éves koromban — kezdtem megalapozni „saját” könyvtáramat. Gyűjteményem első darabjai Ady-kötetek voltak és Babits-, Kosztolányi-, Balázs Béla-művek, meg — például — Romain Rolland Jean Christophe-ja, de egészen házasságomig csak lassan-lassan gyarapodott könyvtáram. Feleségem hozományának volt jelentékeny része az a kb. 500 kötet könyv, melyet lánykorában gyűjtött össze a nyugatosok és — az említettekén kívül — főleg Móricz, de Szomorj Dezső, Füst Milán és mások, meg a külföldiek, köztük jelentős részben a nagy oroszok, Tolsztoj, Dosztojevskij, Gorkij műveiből. És persze a Nyugat összes évfolyamai is benne voltak a hozományban, hiszen feleségem nagybátyja Fenyő Miksa volt.

Kissé nehezen bontakozó pályafutásom, bizonytalan egzisztenciám kisebb-nagyobb viszontagságai idején alig szaporodott most már közös könyvtárunk. A könyvek áradása a felszabadulás után, még inkább a hatvanas években — körülményeim javulásával — kezdődött, úgy, hogy ma már — egy 1973. évi jelentős selejtezés után is — mintegy tízezer könyvtári egység, a magyar- és világirodalom, meg a képzőművészet kötetei és folyóiratok sorakoznak mennyezetig beépített, mintegy százhusz folyó-

méternyi polcomon, és pedig általában két sorban, sőt — előző lakásom példájára — már ismét a földön is, egyre növekvő halomban. Az áradás oka többek közt, hogy, egyéb elfoglaltságaim miatt, a közkönyvtárakat — mindenekelett a Budapesti Műszaki Egyetemét és az Akadémiáét — alig használok, s így, amire szükségem van munkámhoz vagy csupán olvasás, gyönyörködés céljából, inkább megvásárolom. De seregnyi könyvet kapok innen is, onnan is, különösen a Corvinától, minthogy a kiadó szerkesztőségi tanácsának tagja vagyok. Így voltaképpen könyvtárban lakom (emiatt képeim jó részét „raktároznom” kell), és reggeltől-estig, olykor még éjszaka is, lényegében egy könyvtár semmihez sem hasonlítható, varázslatos atmoszféráját élvezem. Nem tudom elképzelni a környezet, a lakás, a mindennapi élet gazdagításának szebb és jobb módját, mint a falak sokszínű könyvsorokkal borítását. Sokkal nagyobb baj, hogy az olvasásra, könyv-nézésre fordítható időm igen szűkös, ma már átlagosan csak napi másfél óra, s így egyre inkább elmerülök az olvasni-nézni-valók hullámverésében.

A közkönyvtári problémák azonban mégis foglalkoztatnak, mivel az Akadémia könyvtárbizottságának tagja és épí-

tészeti kérdésekben tanácsadója vagyok. Innen tudom, hogy mennyi baj lehet és van is egy meglevő, egyre s gyorsulva gyarapodó és egyre szűkebbé, korszerűlenebbé váló könyvtárral, hogy milyen nehéz a könyvek szézületesen hullámzó áradását felfogni és megfelelő keretek között lecsendesíteni. Az Akadémiai Könyvtár helyzete ma már alig elviselhető. Néhány éve méltó helyen, a Roosevelt-téren, az Akadémia épületével szemközi két utcára és a térre néző üres telken fel akartuk építtetni az Akadémiai Könyvtár új épületét, de nem sikerült. Már tervpályázatot is hirdettünk és le is bonyolítottuk — jó eredménnyel, csupán ennek az eredménynek a valóságba ültetése ment rövidesen veszendőbe. (Egy szállodának oda építése „rentábilisabb”-nak látszik.) Ma pedig már hely sincs Budapesten olyan, amelyen ez az épület méltó módon felépíthető lenne. A gond pedig napról-napra növekszik, égetőbbé válik, hiszen roppant értékeket fenyeget az értékesíthetlenség, sőt a romlás veszélye. Sajnos, csak azok tudják ezt felismerni, csak azoknak fáj ez, akik becsülik, szeretik a könyvet, a könyvtárat, és akik meg vannak győződve arról, hogy a szocializmus építésének ez is egyik elsőrendű feltétele.

Olvastuk

pontosabban: tüzetesen át tanulmányoztuk *A János Kórház és Rendelőintézet 15 éves bibliographiája (1961—1975)*, c. kiadványt. Ezzel kapcsolatban megjegyezzük, hogy mindig öröm, ha egy tudományos kutatómunkával is foglalkozó munkahely saját erejéből vállalkozik arra, hogy munkatársainak tudományos közleményeit bibliográfiailag egybegyűjti és kiadja. Különösen így van ez az egészségügyben, ahol az orvosok tudományos és kutató tevékenységének egyik fontos mérőeszköze a publikáció.

Elismerés illeti tehát a budapesti János Kórház szerkesztői munkaközösségét a szándékért, de kiadványuk — sajnos — arra példa, hogy a jó szándék önmagában sohasem elegendő:

1. A kiadvány előszavában a kórház főigazgatója leírja, hogy a szerkesztői munkacsoport „teljességre törekedett, de azt mégsem valósíthatta meg. Főleg a régebbi adatok begyűjtése, az elhalálózások és az áthelyezések miatt előre nem látott, át nem hidalható nehézségekbe ütközött.” Véleményem szerint a kórház munkaügyi osztályának nyilvántartásaiból az elmúlt 15 évben ott dolgozó orvosok jegyzéke pontosan összeállítható. A szakközlemények saját (kórházi) — a bibliográfia tanúsága szerint hiányos — jegyzékét a Magyar Orvosi Bibliográfiából (és más helyekről is) eredményesen kiegészíthették volna. Ha az orvos-szerkesztőket kórházuk nagy gyakorlatlalt rendelkező orvosi könyvtárosának véleménye, tanácsa is segíti, a gyűjtés teljesebb lehetett volna. Miért mellőzték hát a szakember közreműködését?

2. A „bibliographia” 135 oldalon át, a szerzők betűrendjében sorolja fel a közleményeket, összesen 1536-ot. S ezek után következnek a „mutató”: a szerzők betűrendes felsorolása, utalással a publikáció sorszámára! A hiábavalóságok hiábavalósága! Tárgymutató nem készült... Ez a „bibliographia” így nem bibliográfia, csupán a közlemények jegyzéke.

E „mérgek recenzio” szándéka azonban nem a szerkesztők ostromozása, hanem a figyelmeztetés. Hasonló esetekben a nemes feladatra vállalkozó munkahelyi vezetők kérjék ki intézeti könyvtárosuk szakmai segítségét, hiszen a jó szándék csak szakértelemmel párosítva lehet eredményes. (Összeáll.: Szathmáry Gábor. 1978. 157 l.)

W. B.

Szekeres Pál

1904—1965

Neve a fiatal pályatársaknak szinte alig mond valamit, csak a középkorú, de leginkább az idősebb könyvtárosgeneráció emlékezik rá, a felszabadulás utáni magyar könyvtárügy egyik legdinamikusabb vezető egyéniségére, aki az idén lenne 75 éves.

Szekeres Pál 1904. szeptember 24-én született Rákoskeresztúron. A legszegényebb, a leginkább elesett néprétegből jött — mint Vadász Ferenc írta róla. Apja félig munkás, félig paraszt volt, anyja napszámba járt. Az igen éleleszű fiú már az elemi iskola négy osztályának elvégzése után munkába állt: mindent vállalt, ami csak adódott, és amiből családjának néhány fillér juthatott, esze, okossága, de átlagon felüli kezűgyessége révén is. A gyermekekévé tehát már a munkássors, a -művelődés „iskolái” esztendei voltak, de ezeknél is többet adott számára a történelem: még szinte gyermekként került a két forradalom edzőtüzébe.

Eletében a Horthy-korszak ellenforradalmi évei már a nagy vizsgának számítottak. A fiatal munkás, aki természetesen szakmát — bádgos és szerelő mesterséget — is tanult, 1921-ben bekapcsolódott a Kommunisták Magyarországi Pártjának tevékenységébe. Későbbi politikai munkásságának színtere az akkori Magyarországi Szocialista Munkáspárt volt, s az egész Horthy-korszak alatt részt vett a párt illegális tevékenységében.

Meggyőződéséért bátran kiállt, 1929-től 1935-ig irányította szülőföldjén a földalatti kommunista mozgalmat. S közben mindig tanult, olvasott, művelődött, még a börtönökben is. 1931-ben ugyanis tíz hónapot, 1932-től két évet és nyolc hónapot, 1936-tól három és fél évet töltött a hírhedt szegedi Csillag-börtönben.

Ezek a börtönévek voltak „egyetemi” évei. Olvasott, tanult, ahogy csak a körülmények engedték. Akaratereje, esze, szívóssága a művelődés, a tudomány felé vonzották. Nyelveket tanult: Hegelt olvasva németül, megismerkedett a dialektikus materializmussal, a filozófia történetével. De amint a „külső” életében, a börtönben is igazi demokrata, humanista volt: élesen szembenállott a szegedi börtönben is az önkény, a voluntarizmus képviselőivel, többek között ottani fogolytársával, Rákosi Mátyással. Ez a bátor, igazi kommunista szembenállás a felszabadulás után éveken át beárnyékolta pályáját, egyéni sorsát, de az önkény, a

személyi kultusz évei és emberei egy pillanatra sem tudták megtörni szocialista-humanista meggyőződését.

A második világháború végén fegyverrel harcolt a rákoshegyi partizánok élén. A felszabadulás után, mint régi „vasas”, a szakszervezetben dolgozott, majd több nagy üzemben (Ganz-Vagon, Ganz Hajógyár) a munkások képzésével, továbbképzésével foglalkozott. Erre a területre a művelődés és a könyv szeretete irányította. De régi, még börtönbeli ellenfelei — mint azt egy hosszú séta alkalmával e sorok írójának elmondta — itt is utolérték; más pályát kellett választania: így lett szívének, hajlamának megfelelően *könyvtáros*.

Először (1949-től) az akkori Technológiai Könyvtár vezetését vállalta, a kiváló *Káplány Géza* utóadaként. 1951 októberében a Szegedi Egyetemi Könyvtár élére került, s 1953. augusztus 31-ig dolgozott itt. Ezután a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Könyvtárának igazgatója lett, majd 1957 májusától a Művelődésügyi Minisztérium könyvtárügyi osztályát vezette nyugalomba vonulásáig, 1960. október 15-ig.

Hátralevő éveiben — már betegen — visszatért fiatalkori kedves foglalatosságához: barátainak, jó ismerőseinek igen szép kerítésekét, lakatokat, záratokat készített, ez szórakoztatta a magába zárkózott, kissé megkeseredett embert. Talán belső „felszabadulás” is volt ez számára: ismét kézműves, kitűnő iparos lett a magyar könyvtárügy 1945 utáni egyik legnagyobb mestere, irányítója.

1965 decemberében, havas, hideg téli napon vettünk tőle végső búcsút a Farkasréti temetőben. *Kovács Máté*, a barát és munkatárs búcsúszavai mindnyájunk meggyőződését fejezték ki: „...minden bizonnyal azok között vagy és lesz, akiket a mi korunk alapozói között tartanak majd számon.”

Szekeres Pál könyvtári munkássága, egyénisége, hatása nem ilyen rövid méltatást igényelne: adócai vagyunk életművének részletes, elemző feldolgozásával. Valaki egyszer — ha minden fellelhető adat birtokába jut — bizonyára le rója generációnknak ezt az emberi és szakmai adósságát.

Így most csak néhány fontosabb eredményéről, állásfoglalásáról emlékezünk meg, és egyéniségének legjellemzőbb vonásait próbáljuk megrajzolni.

A vezetése alá került akkori Technológiai Könyvtárt lényegében tudományos (műszaki) könyvtárnak tekintette, az adott történelmi-társadalmi helyzetben — a negyvenes évek legvégén — a legfontosabb könyvtári területnek. Világosan látta, hogy az ország ipari fejlődése jó könyvtár és aktív dokumentáció nélkül nem lehetséges. E korszakban az volt az alapvető nézete, hogy a szakmunkások és az értelmiség műszaki irodalmi ellátása a legfontosabb tennivaló. Ennek érdekében szervezte meg az iparági szakkönyvtárak kiadását, továbbá a munkások számára az ajánló bibliográfiák közrebecsátását. Ugyanakkor szakreferenci hálózatot hozott létre mérnökök bevonásával, továbbá műszaki könyvtárat állított föl öt vidéki városban.

Szegedi egyetemi könyvtári igazgató-sága alatt rendbe hozta az elhanyagolt intézményt. Vezetése idején a Szegedi Egyetemi Könyvtár korszerű intézménnyé vált, a szocialista tudományos könyvtárúgy egyik bázisává. Szekeres Pál biztos szemmel mérte fel a régi hibákat és számolta fel a hiányosságokat — anélkül, hogy munkatársait megbántotta volna. Néha meves, talán túlzó kritikáját volt ereje helyesbíteni: igaz emberként bánt a régi kollégákkal is. De ugyanakkor a vérbeli munkás, a régi „vasas” is tekintélyt kiváltó módon lépett fel a mindenkori „linkség” ellen. Egyik akkori munkatársa mondta el, hogy amikor a könyvtár ablakpárkányain bádogos mesterek dolgoztak, illetve állítólag végeztek a munkával s át akarták azt adni a jól öltözött, nyakkendős Szekeres Pálnak, a régi vasas egy pillanat alatt dühbe jött és kifakadt: „Maguk ezt bádogosmunkának tartják? Engem nem tudnak átejtteni! Holnap megnézem, tisztességes iparosmunkát végeztek-e?” De valódi tekintélyt, elámulást a bádogos „mesterekből” nem annyira a könyvtárvezető felháborodása váltotta ki, hanem az, hogy az igazgató a szakma régi, németes műszavait használta. Másnap a szakértő igazgatónak a munkások — szegyenkezve és nagy tisztelettel — csakugyan becsületes munkát adták át...

Szekeres Pál következő munkahelye ismét Budapesten volt: a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem könyvtárának vezetését vette át. A korszerű állománygyarapítás mellett itt is a dokumentáció fejlesztésével törődött, de szinte megkülönböztetett figyelmet fordított az egyetemi hallgatók művelődésének könyvtári segítségére is. Az volt a véleménye, hogy a későbbi közigazdászoknak a szakismeretek alapos elsajátítása mellett a műveltség, az általános és sokoldalú tájékozottság megszerzése is igen

lényeges kötelezettségük. Mint mondotta, a „szakbarbárság” mit sem ér.

De közben nehéz időket élt át 1956-ban és 1957-ben az általa vezetett könyvtárban. Voltak, sajnos, akik támadták („nincs egyetemi diplomája”), de a becsületes többség kitarzott mellette: tudása, embersége, néha haragvó, de rögtön csillapodó, mindig igazságos humanizmusa maga mögé sorakoztatta munkatársainak többségét.

1957 májusában a Művelődésügyi Minisztérium könyvtárügyi osztályának vezetőjévé — „igazi” vezetőjévé — nevezték ki. E furcsa megállapításnál meg kell állnunk egy pillanatra: kortörténeti dokumentum, hogy addigi könyvtárigazgatói tisztségeit az állami kulcsszám szerint *igazgató-helyettesként* töltötte be, mert — hála minisztériumi feletteseinek — e megoldással vált elkerülhetővé, hogy neve és beosztása az öt gyűlölő Rákosinak szemet szúrjon.

Minisztériumi osztályvezetői kinevezése immár lehetővé tette számára, hogy elképzeléseit, koncepcióját szélesebb körben, országosan is érvényesítse.

Itteni munkásságának lényege — legközelebbi minisztériumi munkatársának, majd utódjának, *Kondor Istvánnak* véleménye szerint — az átfogó, döntő kérdések tanulmányozása és megoldása volt. Nem a részletekkel foglalkozott (ezeket munkatársaira bízta), hanem az elvi természetű, alapvető szakmai és szervezeti kérdésekkel. De sohasem egyedül döntött: a fontos problémákat a végső fogalmazás előtt mindig megbeszélte az Országos Könyvtárügyi Tanács vele közvetlen kapcsolatban álló tagjaival: Kovács Mátéval, Kóhalmi Bélával, Páldy Róberttel, Sallai Istvánnal, Sebestyén Gézával, Vértés Györggyel, valamint e sorok írójával, majd a tanács üléssein már szuggesztív módon, a rá jellemző vitakészséggel, sőt szenvedéllyel képviselte álláspontját. Tény, hogy említett munkatársainak és még másoknak a közreműködésével az Országos Könyvtárügyi Tanács sohasem működött olyan aktívan, annyira energikusan és segítőkészen, mint Szekeres Pál minisztériumi korszakában — mondotta Kondor Istvánné.

Mik voltak akkor a legfontosabb könyvtárügyi kérdések? A központi szolgáltatások (az országos gyarapodási jegyzékek, a központi katalógusok rendszerének kiépítése, a könyvtárközi kölcsönzés fejlesztése); a könyvtárügy középtávú tervezésének kérdései. Szekeres Pál mindig azt a nézetet képviselte, hogy ne a napi, praktikus részletekről, hanem az *egészről*, az *összefüggésekről* legyenek szilárd elképzeléseink. Arra törekedett, hogy a könyv és az olvasó közé

ne álljanak bürokratikus akadályok: az egymásra találás legyen gyors és közvetlen. Már 1953-ban — elsőként — kifejtette a Könyvtáros 4. számában megjelent, Bóday Pállal közösen írt cikkében a „szabadpólcós” rendszer előnyeit, és szorgalmazta általánossá tételét. A magyar könyvtárügy egységének és demokrátizmusának harcosa volt: minisztériumi munkája idején alkalmá is nyílt ennek érdekében sokat tenni. Szinte eszmei végrendeletének tekinthető a Könyvtártudományi és Módszertani Központ 1960. évi ankétján elmondott felszólalása (a Magyar Könyvszemle 1961. évfolyama közölte). Csak a befejező gondolatot idézzük ez alkalommal: „A könyvtári munka távlata szorosan összefonódik a szocialista művelődés fejlődésének távlataival. Egyetlen társadalmi rendszernek sem volt olyan társadalmi és művelődési eszménye, mint a szocializmusnak... A művelődést szolgáló sok más tényezővel szemben a könyvtárosi tevékenység, a könyv áthatja az élet minden területét. Könyvtárosainknak meg kell érteniük és meg kell szokniuk az előttünk álló távlatokat, melyek egész népünk kulturális felemelkedésének útját kijelölik.”

A napi tennivalók megoldásának siettetése mellett az *elmélet* fontosságára hívta fel figyelmünket. A gyakorlat (a lét) igen fontos — szokta mondani —, de az elméleti feladatok teljesítése hiányában nem sokra megyünk.

A lelkesen végzett, teljes embert kívánó munka során sokat vitázott, vitakozott. Az elmondottakból is kitűnik, hogy szenvedélyes és hirtelen haragú ember volt, de mindig a jó ügyért harcolt. Eszményei megvalósításáért küzdve sebeket adott és sebeket kapott. De nagy emberi erénye volt a fellobbant indulat legyűrése, megbánása, mindig volt ereje ahhoz, hogy tévedéseit korrigálja.

Végző soron — ezt minisztériumi munkatársai és barátai egyaránt állítják — életműve befejezetlen maradt. Még nagy tervei voltak (nemcsak könyvtárügyi, de filozófiai területen is), ezeket azonban nem sikerült megvalósítania. Egészsége

nem volt töretlen, betegsége mindinkább erőt vett szervezetén, a sok testi-lelki szenvedés egyre inkább felőrölte. Nem bírta a „hivatallal” együtt járó bürokráciát sem. A börtönévekben meggyőződött, majd az ötvenes években is védekezésre kényszerült kitűnő harcos a nyugdíj néhány évében már nem akart, nem tudott törődni a könyvtárüggyel: kissé csalódott, visszavonult ember lett.

Hogyan is végezzük be méltó módon — de a Szekeres Pálhoz illő szerénységgel — ezt a rövid megemlékezést?

Mondjuk meg rögtön: Szekeres Pál a lelelkesebb, a művelődésért, a humánus magatartásért, a szocializmusért küzdő könyvtárosaink első sorába tartozott. Soha nem tört hatalomra, élete szolgálat volt a szó legjobb értelmében. Az igaz embert tisztelhetjük benne: a műveltségért küzdött egész nehéz élete során. Halász Gábor szavaival élve: az értelem keresője volt. Szabad legyen a sorok írójának személyes emlékét idéznie. Amikor Debrecen vagy Szeged könyvtárai felé utaztunk, rendszerint a vonat folyosóján beszélgettünk, s ilyenkor oldódott fel leginkább. Azt fejtegette, hogy az értelmiség és a fölemelkedő munkásság célja azonos; ez a cél a művelt magyar társadalom, ennek eléréseért érdemes küzdenünk, harcolnunk — bárholnan jöttünk is. A szocialista művelődés és könyvtárügy számára nem ábránd, hanem a valóság legközelebbi ígérete, beteljesülése volt. Egykori munkatársai — például Bóday Pál, Bozóky Éva, Faragó Lászlóné, Futala Tibor, Havasi Zoltán, Kiszely Olivér, Kondor Istvánné, Lisztes László, Sebestyén Géza — is erősen beszéltek e sorok írójának, aki sok éven át szintén közeli munkatársa lehetett.

Puritán ember volt, sohasem vágyott karrierre vagy anyagi javakra. A köznek élt és ebben a munkában égett el. Élete korai alkonyának kesernyész reginációjára Berzsenyi Dániel meditációira emlékeztet: felette is gyorsan, de fénynyel rohant át a kegyetlen idő.

Haraszthy Gyula

Analóg

Az analóg kifejezés görög eredetű, hasonlót, megfelelőt jelent. A számítástechnikában kialakult, de ma már általános érvényű jelentése olyan mennyiséget, változót jelöl, amely folyamatosan, ugrások nélkül, nem fokozatokban változik. A számítástechnikai gyakorlatban általában számszerű mennyiségek más, fizikai változókkal történő, olyan ábrázolásának megjelölésére használják, amelyben a mennyiségek, illetve a változók egy alsó és egy felső határ között bármilyen értékek lehetnek; tehát a folyamatos (nem lépésenkénti, nem fokozatos) változás a lényeges jellemzőjük. Ilyen értelemben például a levegő hőmérséklete egy adott helyen analóg változó, mert a hajnali hűvös időnek megfelelő alacsony értékről folyamatosan, ugrások nélkül emelkedik délutánig, majd ismét fokozatosan csökken hajnalig. A hőmérséklet tényleges értéke pedig az időjárás által megszabott határokon belül bármekkora lehet.

Az analóg kifejezés számítástechnikai értelme onnan ered, hogy mérésekkel vagy számításokkal nehézkesen vagy pontatlanul nyomom követhető folyamatokat más kivitelű, de hasonló (analóg) modelleken célszerű vizsgálni.

Ha például valamilyen szerkezet elemét alkotó, egyik végén váltakozva melegített és hűtött rudnak a szerkezet méretezéséhez szükséges hőtágulását kell meghatározni és a rúdhoz több ponton a hőmérsékleteloszlást befolyásoló további rudak kapcsolódnak, akkor ez a hőtágulás a sok, részben ismeretlen tényező és a bonyolult leírás-mód miatt nehézkesen számítható ki. Ráadásul mivel a rúd minden pontján minden időpillanatban ismerni kell hőmérsékletét, a mérés is kényelmetlen, mert nagyon sok hőmérőt kellene elhelyezni a rúd mentén, és ezek hőelvonó hatását is figyelembe kellene venni. Az anyag hővezetési tényezője maga is a hőmérséklettől függő lehet stb. Ezen az egyszerű példán is látható a feladat megoldásának bonyolultsága.

Mivel a villamos — elektronikus — mérés technika eszközei, módszerei eléggé fejlettek, célszerű a feladatot analóg villamos modell alapján vizsgálni. Ebben a rúd hővezetését villamos vezető elemekkel (ellenállásokkal), hőkapacitását villamos kapacitásokkal (kondenzátorokkal), a melegítést, illetve a hűtést feszültség vagy áram rákapcsolásával, illetve elvezetésével modellezve és a hőmérőket feszültségmérő vagy -rajzoló műszerekkel helyettesítve a rúd hőtani jellemzőinek tetszőleges finomságú elektromos modelljét lehet elkészíteni, s nem okoz gondot a további részletek figyelembevétele sem. A hőtechnikai mérés a melegedés, illetve hűlés lassúsága miatt hosszadalmas is, a villamos modellen azonban egy mérés akár másodpercek alatt is elvégezhető, és így sok változatot lehet vizsgálni. Az elektromos modell az eredeti rendszer analóg megfelelője, amelyben az egyes jellemzők (például a hőmérséklet és a villamos feszültség, a hőáram és a villamos áram stb.) egymás megfelelői, hasonló (analóg) módon változnak, és a változások folytonosak, nem ugrásszerűek.

Az analóg számítógépek elsősorban hőtani, áramlástani, mechanikai, élettani stb. folyamatokat leíró differenciálegyenletek megoldására használatosak. A mindenkori célnak megfelelő analóg modellt a számítógépszerű egységeiből (feszültség- és áramforrások, erősítők, ellenállások, kondenzátorok, műszerek stb.) a feladatnak megfelelően kell összeállítani.

Digitális

A digitális a latin digitus szóból származik, amelynek jelentése: az ujj. Amikor az orvos azt mondja, hogy a sebszéleket digitálisan fogta össze, akkor ez azt jelenti, hogy az ujjait használta a sebszélek rögzítésére. A számítástechnikában vagy tágabb értelemben az elektronikában a digitális olyan folyamatot, jelet, jellemző adatot jelent, amely — az analóggal ellentétben — nem folyamatosan, hanem ugrásszerűen változik, és csak előre meghatározott, rögzített értékű lehet.

Az olaszok által nagyon kedvelt, a mi snóblinkhoz hasonló játékban a két résztvevő a háta mögül rántja elő az egyik kezét, előzőleg néhány ujját ökölbeszorítva; az a játékos nyer, amelyik eltalálja azt, hogy a másik játékos kezén hány ujj van kinyújtva. Nyilvánvaló, hogy csak nulla, egy, két, három, négy vagy öt ujjról lehet szó; három egész és hat tized ujjat egyetlen játékos sem mond, mert biztosan elveszíti a játszmát.

Mindig a körülményektől függ az, hogy egy digitális rendszerben a jeleknek hány megengedett fokozata, értéke van. A mindennapi életben a megszokott tízes számrendszernek megfelelően a tíz fokozat a megszokott; az árák, a telefonszámok stb.

tízes számrendszerűek. Az óra számlapján azonban a tizenkettes és a hatvanas számrendszer nyomait fedezhetjük fel. Használatosak azonban 16 fokozatú (hexadecimális), nyolcfokozatú (oktális), négyfokozatú (tetrális) rendszerek is. A számítástechnikában a legelterjedtebb a csak kétállapotú jeleket megengedő rendszer, amelyet binárisnak vagy binérnek is szokás nevezni. Ebben a rendszerben a jeleknek csak két állapota lehetséges, csak két meghatározott, egymástól különböző állapotban lehetnek az egyes elemek. Ezek az állapotok a köznapi életből vett „igen — nem”, „fent — lent”, „nulla — egy” kifejezésekkel jelölhetők. A kétállapotú rendszerek előnyeit, az egyszerűséget, a határozottságot (illetve az ennek megfelelő kis bizonytalanságot, kis hibalehetőséget) ösztönösen már régen felismerték. Már Chryszippos (i. e. 281—208) tanította azt, hogy egy kijelentés vagy igaz vagy hamis. Az ókori és a középkori hírközlésben a füst- és fényjelek használata is digitális, és ezen belül bináris jellegű volt (van jel vagy nincs jel). Digitális a Morse által már 1838-ban megalkotott táviró-abc, de a korszerű távgépíró- és teleggépek által használt jelzésrendszer is. Kétállapotú rendszerben bármilyen szöveg, adat, információ kifejezhető, megadható, feldolgozható és továbbítható. A digitális számítógépek is a leggyakrabban bináris (kétállapotú) jelek alakjában kezelik a feldolgozandó adatokat; mivel az emberi gondolkodáshoz a megszokás miatt a tízes számrendszer áll közelebb, ezért a számítógép bemeneti egységei a tízes számrendszerben közölt, (tizállapotú) jelekkel megadott adatokat a feldolgozás előtt kettes számrendszerbeli (kétállapotú) jelekké alakítják át, majd az így elvégzett feldolgozás után a kapott eredményt ismét tizállapotú, decimális adatokká, számokká átalakítva közlik.

A digitális számítógépekkel is vizsgálhatók különféle fizikai jelenségek; előző példánknál, a rúd hővezetésének kérdésénél maradván, természetesen ez a feladat is megoldható digitális számítógéppel. Ebben az esetben azonban a hőtani jelenség még viszonylag könnyen felismerhető hasonlóságokat, megfeleléseket tartalmazó, analóg villamos modellje helyett már elvontabb, az átlagember számára nem annyira szemléletes matematikai modellt, a folyamatot leíró egyenletrendszert kell megalkotni, és a számítógépbe vezetni, a megfelelő megoldási módszerrel együtt.

Összefoglalva tehát kimondhatjuk azt, hogy az analóg megnevezés folyamatosan változó, a digitális pedig fokozatokban, lépcsőzetesen változó értékre, jelenségre vonatkozik. Analóg jellegű tehát a hagyományos karóra mutatórendszere, mert a mutatók (jó közelítéssel) folyamatosan mozognak a számlap felett, míg a karóra naptár-rendszere digitális, mert a napot jelző számot éjfél tájt ugrásszerűen váltja fel a következő nap száma. Analóg műszer a gépkocsi sebességmérő műszere, digitális eszköz a taxióra, amelyen ijesztő gyorsasággal ugranak a forintokat jelző számok.

Pálinkás János

Lapozgató

● A JAHRBUCH DER DEUTSCHEN BÜCHEREI 1978 című évkönyv nemcsak a lipcei könyvtár szokásos évi — ezúttal 1977-es — jelentését és az intézményre vonatkozó bibliográfiát tartalmazza, hanem magyar vonatkozása is van: az NDK-beli szerzők írásai mellett — ezek szabványosítási, továbbá könyvkiadás- és könyvterjesztés-történeti témákról szólnak — közli Havasi Zoltánnak, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgató-helyettesének tanulmányát a magyar nemzeti könyvtár alapításának egyes kérdéseiről és az OSZK mai feladatairól. A német könyvkereskedők egyesületének egykori könyvtáráról írott tanulmányának szintén vannak magyar vonatkozásai.

● NÉPMŰVELŐ-KÖNYVTÁROSOK A PÁLYÁN címmel rendkívül tanulságos elemzést tett közzé a Népművelési Propaganda Iroda a szombatirelyi és a debreceni tanítóképző intézet volt növendékeiről. A Zétényi Imre munkájának felhasználásával, Horváth Margit által írt kötetben igen érdekes adatokat olvashatunk a népművelő-könyvtáros szakot végzetek pályaválasztásának indítékairól, az általuk betöltött munkakörök megoszlásáról, anyagi körülményeikről, közérzetükről, továbbtanulásukról, publikációs-elméleti munkásságukról, illetve ilyen törekvéseikről, társadalmi-közéleti tevékenységükről. Külön fejezetek foglalkoznak a szakképzés számára hasznosítható tanulságokkal és a pálya megtartó erejével. Ez utóbbival kapcsolatban csupán egyetlen idézet az alapos tanulmányozásra érdemes, jól dokumentált, ráadásul olvasmányos munkából: „A könyvtárosok objektív és szubjektív szempontból egyaránt előnytelenebb helyzetben vannak a más közművelődési munkakörben dolgozóknál, mégis csaknem a legnagyobb arányban — 90,1 százalékban — jelentik ki, hogy nem áll szándékukban hivatást változtatni.” (1978. 306 l. 40 Ft)

Kérdezz — felelek

Egy szegedi könyvtáros kérdése az államvizsgái tanulmányi szabadságról:

„Tanítóképző intézet népművelő-könyvtáros szakán végeztem. A közeljövőben tanárképző főiskolán könyvtárosi kiegészítő államvizsgát fogok tenni. A 23/1974. (IX. 4.) MüM számú rendeletnek a 9/1978. (VIII. 15.) MüM számú rendelettel módosított 12. §-a (1) bekezdése c) pontjában foglaltak értelmében az iskolarendszerű továbbképzésben részt vevő, felsőfokú iskolai végzettségű dolgozót a szakdolgozat elkészítéséhez, valamint az államvizsgára való felkészüléshez tanulmányi szabadság illeti meg. A munkahelyemen viszont azt közölték velem, hogy számomra ez a kedvezmény nem jár. Kérdezem, hogy valóban így van-e, ha pedig nem, akkor milyen alapon követelhetem a tanulmányi szabadságot?

Válasz:

A levélíró az említett tanulmányi szabadság nem illeti meg. Ő ugyanis azzal, hogy az államvizsgára történt jelentkezését elfogadták, még nem tekinthető iskolarendszerű továbbképzésben részt vevő dolgozónak. Ilyen jellegű továbbképzésben ugyanis az a dolgozó vesz részt, aki valamely tanintézet esti vagy levelező tagozatán folytatja tanulmányait. A levélíró pedig csak egy vizsga letételére kapott engedélyt. Az általa hivatkozott rendelet 19. §-a azonban felhatalmazást ad a munkáltatónak arra, hogy ilyenkor rendkívüli (átlagkeresettel fizetett) szabadságot engedélyezzen, de csak kivételes esetben és feltételhez kötötten. A rendkívüli szabadság mértékét a jogszabály nem határozza meg. Azt tehát, hogy indokolt-e a rendkívüli szabadság engedélyezése vagy sem, és ha igen, milyen mértékű legyen, a munkáltató — a körülmények mérlegelése alapján — dönti el.

Felvetődhet az a kérdés, hogy az iskolarendszerű továbbképzésben részt vevő (tehát az egyetem, illetve főiskola esti vagy levelező tagozatára beiratkozott), felsőfokú iskolai végzettségű dolgozókat milyen tanulmányi munkaidő-kedvezmények illetik meg. Az említett dolgozókat esti tagozaton történő továbbtanulás esetén az előadások napjain legfeljebb egy óra munkaidő-kedvezmény, levelező tagozaton történő továbbtanulás esetén a kötelező foglalkozásokon való részvételre műszaki, mezőgazdasági, természettudományi és idegen nyelvű szakképzés esetében tanévenként legfeljebb 30, egyéb szakképzés esetében, ha a nappali tagozaton négy évet el nem érő tanidejű a képzés, legfeljebb 15; ha a nappali tagozaton négyéves vagy azt meghaladó időtartamú a képzés, legfeljebb 18 szabadnap illeti meg. Mind az esti, mind a levelező tagozaton továbbtanulóknak a vizsgákon való részvétel érdekében olyan mértékű szabad idő jár, hogy a vizsga időpontjára a felsőoktatási intézményhez beérkezessenek, és a vizsgán részt vehessenek.

Az említett továbbtanuló dolgozókat tanévenként is megilleti bizonyos mértékű tanulmányi szabadság. Közülük azok, akik az ilyen jellegű tanulmányaikat az 1978/79. tanévet megelőzően kezdték meg, több; akik a tanulmányaikat az 1978/79. tanévben kezdték meg, kevesebb tanulmányi szabadságra jogosultak. A tanulmányi szabadság mértéke a következő (zárójelben a tanulmányaikat az 1978/79. tanévben megkezdők tanulmányi szabadsága): műszaki, mezőgazdasági, természettudományi szakképzés esetén az esti tagozaton tanévenként 21 (15), a levelező tagozaton 27 (21), a többi szakon az esti tagozaton tanévenként 21 (12), a levelező tagozaton 27 (16) munkanap.

Megjegyezzük, hogy a fent felsorolt valamennyi munkaidő-kedvezmény (szabadnap, szabad idő, tanulmányi szabadság) tartamára munkabér (átlagkereset) csak azokat a továbbtanuló dolgozókat illeti meg, akik a munkakörükre jogszabály vagy kollektív szerződés által előírt szakképzettséget szerzik meg, vagy a tanulmányi kedvezmények idejére tanulmányi szerződést kötöttek. Ha az említett két feltétel közül a továbbtanuló dolgozó egyiknek sem felel meg, akkor esti tagozaton történő tanulása esetén hat, levelező tagozaton pedig tíz munkanap tanulmányi szabadság idejére jár neki munkabér (átlagkereset), a többi tanulmányi szabadság és az egyéb munkaidő-kedvezmény nem fizetett szabadidőként jár.

A KÖNYVTÁROS egyes számai – tizenkét hónapra visszamenőleg – kaphatók a Lapkiadó Vállalat Közszélszolgáltatásánál (1076 Budapest, Thököly út 21. Tel.: 424-543); a régebbi számok pedig szerkesztőségünkötől kérhetők

Bordás Ferenc

Kevés életpálya kívánja meg annyira a teljes emberi odaadást, mint az orvosi. Mégis számos orvos fordul hivatása mellett az irodalom és a művészet tájai felé, ahol gyakran kimagasló alkotásokkal gazdagítja az emberi kultúrát. E végtelenül hosszú sorból legyen szabad példaképpen az író Bulgakov és a szobrász Medgyessy nevét említeni. Természetesen: nehéz egy időben két úrnak szolgálni, különösen akkor, ha az alkotási vágy elemi erővel jelentkezik — és a döntő választás rendszerint Aesculapius mesterségének rovására megy. Keveseknek adatott meg az az energia és szívós kitartás, amelynek birtokában mindkét területen helyt tudnak állni életük egész folyamán: gyógyítanak és alkotnak is. Bordás Ferenc ezt teszi.

A művész (lakik: Budapest, Tanács krt. 5, II. 7, 1075). Temesváron született 1911. január 22-én. Szülei ellenezték, hogy szíve vágját kövesse, és a művészi pályára lépjen, ezért a szegedi egyetem orvostudományi karára iratkozott be, és szerezte meg 1939-ben az orvosi doktorátust. De nem lett hűtlen a művészet-höz sem. Szegeden azokban az években élénk művészeti élet zajlott. A város volt a magyar exlibris-alkotók egyik központja. Kiváló művészek foglalkoztak ezzel a sok intimitást, rejtett szépséget tartalmazó műfajjal, ott metszette könyvjegyeit fába Buday György és karcolta rézbe Vadász Endre. A művészek és műbarátok ébren tartották a fiatal medikus érdeklődését. Sokat tanult Devidch Sándor szegedi rajztanártól, az akkor ott működő Aba-Novák Vilmostól és a bécsi Hubert Woyty-Wimmer grafikusművésztől is. Megismerkedett a rajzolás, a festés, a fametszés mesterségbeli részével, és megkapta azokat az eszközöket, amelyekkel művészi elképzeléseit meg tudta valósítani. Áldozatkész, igényes gyűjtők is voltak a városban. A szegedi mecénások által rendelt könyvjegyei eljutottak a hazai és a külföldi műbarátokhoz. Ötletes témaválasztásuk, kiegyensúlyozott kompozíciójuk, gondos fametszőtechnikájuk hamarosan felkeltette a külföldi gyűjtők figyelmét is, és egyre-másra érkeztek számára a megrendelések.

Korai, erősen expresszív megfogalmazású kisméretű fametszetei sokat merítettek a folklórból. Egy átmeneti, romantikus periódus után azonban megtalálta egyéni kifejezésformáját, mással össze nem téveszthető vésőkezelését. A valóság talaján áll, de művészetét át- meg átszö-

vik a szürrealista elemek: egyik-másik lapja bevilágít a ma emberének tudatalatti, bonyolult lelkivilágába. Orvosi tanulmányait is értékesíteni tudta itt: az anatómia a test formáinak megismeréséhez nyújtott segítséget, a pszichiátria pedig a lélek szinte kiismerhetetlen útvesztőibe engedett számára bepillantást. Később a színek világának vonzásába került, különösen, amióta orvosként nyugalmába vonult.

Hazai kiállításain kívül számos külföldi megrendelés és Tokióban megrendezett kiállítása tanúskodnak sikereiről. Ezúttal azonban elsősorban a grafikus Bordás Ferencről szólunk. Nemcsak kisgrafikák, könyvjegyek, alkalmi grafikák alkotják életművét, hanem illusztrációk és nagyobb képgrafikák is. Ezek túlnyomó része fametszet, de számos linóleum-metszete, rézmetszete, rézkarca és foltmaratása is bizonyítja, hogy a grafikai művészetek mindegyikében otthonosan mozog. A hazai szakirodalmon kívül dán, olasz, portugál kiadványok is foglalkoztak munkásságával, az olasz Servolini például a mai magyar fametszőművészet-ről írt könyvében kimerítően tárgyalja Bordás Ferenc művészetét. Kiállításainak tekintélyes sorát idézve hadd említsük többszöri részvételét a lengyelországi Malborkban megrendezett nemzetközi exlibris-biennálékon és az exlibris-kongresszusok alkalmával rendezett bemutatóit. Kisgrafikáit eddig legnagyobb (de korántsem teljes) számban 1977-ben a Veszprémi Megyei Könyvtárban és a Pápai Városi-Járási Könyvtárban mutatták be. Ez alkalommal kiadták kisgrafikáinak alkotásjegyzékét is, felsorolva 365 exlibrisének és alkalmi grafikájának adatait — azzal a megjegyzéssel, hogy ez a szám még e szűkebb területen sem jelenti a teljességet.

Semsey Andor

A Magyarországon megjelent földtani irodalom szakbibliográfiája 1969—1971

A Magyar Állami Földtani Intézet információs csoportja elhatározta, hogy kiadja a Magyarországon megjelent földtani szakirodalom bibliográfiáját. A megvalósításhoz számítógépet vett igénybe, s a feldolgozás rendszerét az Eötvös Loránd Tudományegyetem Természettudományi Karának numerikus és gépi matematikai tanszékével közösen dolgozta ki. A rendszer a prágai GEOFOND által kialakított 19 tárgykör szerint csoportosítja a szakirodalmat, így teszi lehetővé a tárgy szerinti keresést. Az 1969—1971-es évek anyagának feldolgozása 1974-ben befejeződött, majd a Magyar Állami Földtani Intézet adattárába került. Mivel itt nehezen lehetett hozzáférni, az intézet vezetősége 1976 decemberében úgy döntött, hogy a feltárt irodalmat — kísérleti jelleggel — könnyen kezelhető, sokszorosított formában közreadja. A kötet az 1969—1971-ben megjelent könyveket, a gyűjteményes munkák részleteit és a folyóiratcikkeket veszi számba a Magyar Állami Földtani Intézet és a Magyar Állami Eötvös Loránd Geofizikai Intézet kiadványainak kivételével. Ezek bibliográfiája ugyanis egy későbbi kötetben jelenik majd meg. A mostani viszont — kísérletként — feltárja az 1969—1972-ben elhangzott előadásokat is.

A bibliográfia két fő részből áll. Az első a keresést megkönnyítő indexeket tartalmazza. Ezek: a szerzői, a földrajzi, a tárgyszó- és egy KWIC-nek nevezett index, amely a tárgyszó-indexben megjelent valamennyi tárgyszót összes tétellel együtt tartalmazza, a sorok elején a betűrend szerinti tárgyszóval (tehát tulajdonképpen KWOC-index).

A bibliográfia második része a feldolgozott írásművek — és előadások — bibliográfiai adatait tartalmazza a GEOFOND által kialakított 19 tárgykör ötszörös újra kezdődő sorrendjében. Minden tétel külön sorszámot kap. Az indexekben ezekre a sorszámokra utalnak. A tételek a szükséges bibliográfiai adatokon kívül még a következőket tartalmazzák: a magyar nyelvű írásművek esetében az esetleges angol, német, francia és (vagy) orosz címfordítást, illetve az idegen nyelven megjelent művek esetében — szintén esetlegesen — a magyar címfordítást. Tartalmazzák továbbá a jellemző tárgyszavakat, a földrajzi megnevezése-

ket — ha valamely területre vonatkozik a közlemény — és az írásművel együtt megjelent tartalmi kivonat nyelvét, az írásmű lelőhelyét és leltári számát, valamint — előadás esetén — annak helyét és időpontját. A bibliográfiai részben — a szokásos könyvtári címléírásoktól eltérően — a szerzők nevét csak két szerzőig sorolják fel a tétel elején. Ha ennél több szerző van, csak az első neve szerepel, a többiekére az „et al” jelölés utal. A kötetben a figyelt folyóiratok jegyzéke is megtalálható.

Minden szakember számára örvendetes, hogy elkezdődött a magyar földtani irodalom visszatekintő, átfogó feltárása és közreadása, hiszen így a könyvtárak tájékoztatást adhatnak a teljes magyar földtani szakirodalomról. Bár a tájékoztató könyvtárosnak még így is nehéz dolga lesz, hiszen a bibliográfia éppen a földtani irodalom „magját”: a Magyar Állami Földtani Intézet és a Magyar Állami Eötvös Loránd Geofizikai Intézet kiadványait nem veszi számba, viszont főlegesen felvette például a *Bányászati és Kohászati Lapok — Bányászat* 1972. évi cikkeit, és az előadások közlését is szükségtelenül terjesztette ki 1972-re. Ezek nyilván kimaradnak majd az 1972-es kötetből. Tájékoztató könyvtáros legyen a talpán, aki ilyen kiadványok alapján könnyen, gyorsan tud teljes és pontos tájékoztatást adni. Ezt a következtetlenséget a kísérleti jelleg sem indokolja.

Ugyancsak érthetetlen — és nem éppen takarékos megoldás — a szakmai megközelítés háromféle módja: az anyag rendezése a GEOFOND rendszerében és még kétféle tárgyszóindex is. Nem érthető a GEOFOND rendjében való felsorolás ötszöri újra kezdése sem. Igazi KWIC-index — a tartalmat a címnél bővebben kifejező mondatokból álló szöveggörnyezetes index — alkalmazása jobb lett volna, akár tárgyszójegyzék nélkül is.

Még egy megjegyzés a számítógépes nyomtatásról: a főleg magyar nyelvű tételeket tartalmazó bibliográfiához jobb lett volna a magyar nyelvű betűinek ki-nyomtatására képes számítógépet alkalmazni. (*Magyar Állami Földtani Intézet — Statisztikai Kiadó* 1977, 272. l.)

Timon László

SZAKMAI FOLYÓIRATOK, HÁLÓZATI HÍRADÓK

A KÖNYVTÁRI FIGYELŐ 1978/5. száma műfaja szerint ún. tematikus szám, tárgyköre a *könyvtárgépesítés*. Az effajta szerkesztési módszer a központi gondolat sokoldalú megvilágításával hozzájárulhat a szóban forgó, elterjesztésre váró idea fokozatos térnyeréséhez, majd áttöréséhez és általános elterjedéséhez, s a tematikus szám gyakran pótolhat például hiányzó tankönyvet vagy monográfiát. Am egyben felelős, „visszaütő” műfaj is: a tartalmi szűkítés az olvasótábor beszűkülésével jár, ráadásul azzal a kockázattal, hogy keveseket érintő téma esetén ezek a — már „beavatott” — kevesek csekély új ismeretet kapnak. Az ettől való félelem aztán a szerkesztést a bennfenteseknek szóló túlzott részletezésre és olyan, intern szakmai hangvétel elfogadására sarkallhatja, amely meg éppen az idea, a gondolat átvételére kiszemelt olvasókat — a lehetséges alkalmazókat — riasztja el a közlemények tanulmányozásától. Ez a kettősség a „vendégszerkesztő”, *Sárdy Péter* által összeállított számot is jellemzi, alaposan feladva a leckét a Könyvtári Figyelő tanulmányozójának. Bár a szerkesztői előszó jó iránytűként és „használati utasításként” szolgál a számhoz, nem ártott volna — vállalva a szájbarágás kockázatát is — valamiképpen megmagyarázni a nagy számban előforduló, kevéssé ismert szakkifejezéseket. — Egyébként a folyóiratszám nagyobb cikkei az Országos Vezetőképző Központ BIBDOSZ nevű számítógépes könyvtári és dokumentációs rendszeréről; a gépesített állománygyarapítási alrendszer modelljéről; egy amerikai egyetemi könyvtár automatizált folyóiratnyilvántartási rendszeréről; az automatikus osztályozásról; a gépesített kölcsönzési rendszerekről és a számítógépes tájékoztatási rendszerek adatbeviteli kérdéseiről szólnak. A leginkább gyakorlati közlemények tárgya a képes-

hangos eszközök és módszerek könyvtári alkalmazása, a korszerű könyvtári anyagmozgatás és tárolás, valamint a KMK keretében működő IEGYNISZ (az Információ Elmélete és Gyakorlata Nemzetközi Információs Szolgálat) prospektusainak és szolgáltatásainak bemutatása.

AZ ORVOSI KÖNYVTÁROS múlt évi harmadik számának nagy részét két tanulmány teszi ki: *Egry Éva* az orvostudományban az utóbbi időben oly nagy szerephez jutó onkológia és radiológia folyóirattermését tekinti át a hazai állomány fejlesztése szempontjából. Megállapítja, hogy a 118 onkológiai és 99 radiológiai periodikumból az országba 58, illetve 46 jár. Ez az arány az Index Medicus és az Excerpta Medica által feldolgozott folyóiratok számát tekintve kedvező, s fejlődésről tanúskodik, mivel 1967 és 1971 között még csak 21-féle onkológiai, illetve 35 radiológiai folyóirat járt az orvosi könyvtári hálózatba. *Bartáry Gyula* az 1867-ig megjelent magyarországi orvosi folyóiratok történetéről írt tanulmányának első részében az első magyar orvosi folyóirat, a Sándor József által szerkesztett *Orvosi és Gazdasági Tudósítások* történetét ismerteti, illetve a *Tudományos Gyűjtemény* orvosi vonatkozásait tárja fel, továbbá áttekinti Bugát Pál és Schedel (Toldy) Ferenc 1831-ben indított *Orvosi Tár*-ának korszakait 1848-ig, a folyóirat megszűnéséig. Az Orvosi Könyvtáros két, külföldi szerzőtől származó cikke közül az egyik a prágai orvostudományi tájékoztatási intézetnek a MEDLINE számítógépes információs szolgáltatási rendszer működésével, a másik a lengyel országos orvostudományi könyvtárnak ugyanezzel az adatbázissal kapcsolatban szerzett felhasználói tapasztalatait ismerteti.

AZ OSZK HÍRADÓ-nak, a Széchenyi Könyvtár folyóiratának 1978/8—9., öszszeszevont számában az 1801 előtti szerzői

hungarikumok bibliográfiai feldolgozáról szól *Borsa Gedeon* tervezete; a kurrens nemzeti bibliográfia megújulásával pedig két írás is foglalkozik abból az alkalomból, hogy 1978. május 1-től számítógép segítségével történik a magyar könyvtermés regisztrálása. Az egyik cikk az előállítás módját ismerteti, a másik pedig értékeli az új eljárást: megállapítja róla, hogy korszerű és megfelelő a nemzetközi igényeknek, de szóvá teszi fogyatékoságait is, például lassúságát és a szöveg tagolatlanágát, sokszorosításra alkalmatlan voltát. E témában remélhetőleg még további megnyilatkozások várhatók, és lapunk is be fogja mutatni a számítógépes MNB-t. Az OSZK híradó újabban igen sokat foglalkozik a KISZ-korosztályúak helyzetével, s *Vezetők — fiatalokról* című sorozatában a tapasztaltabbak szemével próbálja láttatni az ifjú könyvtárosok helyzetét, lehetőségeit, de tükröt is kíván elénk tartani. A mostani két interjúban ismét kísértetiesen ismétlődik egy sarkalatos gond: „a fiatalok többet kívánnak maguknak, mint amennyit aztán teljesíteni képesek”, illetve: „az ambíciók és a teljesítés között gyakran nincs megfelelés.” A *Tájékozódás* rovat tekintő szándékú közleményei mellett (*Zircz Péternek* a soproni MKE vándorgyűlésen a központi szolgáltatások fejlesztéséről elhangzott előadása; *Havas Katalin* áttekintése az olvasótáborok központi gondolatának fejlődéséről) az olvasó figyelmét felkeltheti még egy minden bizonnyal keserű szájízt okozó intézkedés előrevetítése: az egyik belső beszámolóból kiderül, hogy mivel a nemzeti könyvtár jelenlegi sanyarú működési körülményei miatt nem képes egyeztetni az állománybiztonság és az állományhasználat érdekeit, a szolgáltatásokat időlegesen korlátozó elhatározásokra kell jutnia.

A CSONGRÁD MEGYEI KÖNYVTÁROS elmúlt évi 3. (okt.) száma a híradó és rajta keresztül az egész tanácsi könyvtárügy erős társadalmi beágyazottságáról tanúskodik: Például a folyóirat vezércik-

két a makói tanácselnök írta a könyvtárak társadalompolitikai szerepéről, s ez az írás olyan szemléleti érzékenységet árul el a könyvtár lényegével, a társadalomban elfoglalt helyével és szerepével kapcsolatban, amely nemigen fejlődhetett volna ki a helyi és a megyei könyvtárosok „animátori” magatartása nélkül, anélkül, hogy bizonyították volna az állandó könyvtári jelenlétet, a hathatós részvállalást a városok és a megye előtt álló nagy és kis feladatok megoldásában. A híradóban öt községi tanácselnök, illetve vb-titkár is megszólal: a legrosszabb elhelyezését is emiatt többnyire működési gondokkal is küszködő könyvtárak gazdái nyilatkoznak intézményük nehézségeiről, a fejlesztési feladatokról, lehetőségekről és szándékokról. Érdekes, hogy még ezekkel a keserves sorsú könyvtárakkal kapcsolatban is visszavisszatér egy kulcsmondat a nyilatkozatokban: „A községben a leghatékonyabb közművelődési intézmény a községi könyvtár”. — Figyelemre méltó adatokat tudunk meg a folyóiratból a könyvtári dolgozók személyi körülményeiről is: Ezek szerint 1978. áprilisában — nem számítva a hálózati központ munkatársait — 86 főfoglalkozású könyvtáros működött a megye tanácsi intézményeiben: a férfiak száma mindössze 4, az átlagéletkor 32,9 év, a könyvtárban eltöltött évek száma 7,1, az átlagbér 2964 Ft, a felső- vagy középfokú végzettségűek aránya 29,1 százalék (1970-ben a majd feleannyi főhivatású könyvtáros között ezek részesedése még 55,3 százalék volt). — A tartalmas híradószám egyéb közleményei a cigányság művelődéséről rendezett békési tanácskozásról (lásd a Könyvtáros 1978/10. számában is); a Somogyi Könyvtár és a megyei tanács egészségnevelési csoportja közötti együttműködési megállapodásról, olvasó- és napközi tábori, valamint gyermekkönyvtári foglalkozások tapasztalatairól szólnak, és újból elismeréssel nyugtázhathja az olvasó a gazdag krónika-rovat gondozottságát, valamint az „Írások könyvtárainkról” c. fontos összeállítást.

Lapozgató

- A SZLOVÁK KÖNYVTÁRÜGYI FOLYÓIRATOKBAN rendszeresen jelennek meg magyar vonatkozású cikkek, tanulmányok. A *Čítateľ* elmúlt évi novemberi számában, a könyvtárosokat bemutató sorozatban közli *Fülöp Géza* cikkét *Sallai Istvánról*; a *Knižnice* a vedecké információ c. elméleti folyóirat 1978/5. számában pedig *Komjány Miklósné* tanulmánya olvasható a magyar nemzeti bibliográfia teljessé válásáról.

KÖNYVTÁRI KIADVÁNYOK

Az 1918—19-es forradalmakról és a KMP megalakulásáról szóló irodalom megismertetésére több könyvtár adott ki ajánló bibliográfiát: A „DOBBAN A FÖLD...” című jegyzék az Úttörőszövetség Budapesti Tanácsa és a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár kiadásában jelent meg — sokszorosítva, 5000 példányban —, s a gyermekkönyvtárakban megtalálható könyveken kívül versekre, hangos-képes dokumentumokra is felhívja a figyelmet, hangulatteremtésre, kiállítási célokra pedig néhány korabeli plakát, felhívás kicsinyített hasonmását is közli. A Győri Megyei Könyvtár KMP 60 című irodalomjegyzéke szintén sokszorosítással készült — 500 példányban —, s tartalmaz igen gazdag: Márkus Júlia és Jászberényi Ferencné összeállítása nemcsak könyvek és tanulmányok felsorolásával, hanem visszaemlékezések, képek, korabeli dalok számbavételével, valamint a Győr-Sopron megyei helytörténeti irodalomból vett válogatással is igyekszik minél pontosabb képet adni a korszakról, legterjedelmesebb fejezetében pedig a KMP első központi bizottságának tagjairól emlékezik meg életrajzi bibliográfia formájában. — A Salgótarjáni Megyei Könyvtár „MIN-DENKIHEZ” című, 600 példányban sokszorosított füzeté Nógrád megyei helytörténeti vonatkozású, jó összeállítás, amely a korszak megyei eseményeinek naptárát tartalmazza egy 64 tételes bibliográfiával együtt. Ugyancsak az 1918-19-es helyi eseményekkel foglalkozik a Komárom megyei Könyvtár egyszerű kis válogató bibliográfiája, amelynek azonban nagy erőnye, hogy a könyvtári forrásokon kívül a megyei levéltár legfontosabb dokumentumaira is utal.

„KÉT POGÁNY RÁKÓCZIIG BOCSKAITÓL” címmel ajánló bibliográfiát adott ki a szolnoki Verseygy Ferenc Megyei Könyvtár „Történelmünk fordulói” nevű sorozatának 4. füzeteként. Szathmáryné Rékasy Ildikó a korra vonatkozó hozzáférhető irodalomból válogatott; 500 példányban közrebocsátott összeállítása a történelmi események időrendjében ismeretterjesztő és tudományos műveket, regényeket és cikkeket egyaránt bemutat, mégpedig — a cikkek kivételével — ismertetéseknél is megfelelő, bő annotációkkal. — A Szolnoki Megyei Könyvtár másik, friss ajánló bibliográfiája az ÚJABB POLITIKAI MŰVEINKBŐL címet viseli — ennek a kiadványsorozatnak 4. füzeté —, s az 1977-ben kiadott előzményéhez hasonló rendszerben tárja fel a közelmúltban megjelent bel- és külpolitikai, munkásmozgalom-történeti műveket, illetve visszaemlékezéseket, életrajzokat.

A 400 példányban sokszorosított füzet összeállítója, Nagy Ibolya a jegyzék mind a 37 tételét rövid annotációval látta el.

V. G. NYESZTEROV MUNKÁSSÁGA címmel személyi bibliográfiát adott ki a soproni Erdészeti és Faipari Egyetem központi könyvtára, valamint üzem-tani tanszéke az 1977-ben elhunyt világhírű szovjet tudós emlékére, akinek több mint 400 publikációjából 50-et külföldön adtak ki, s aki kétszer járt Sopronban, tanszékén pedig magyar aspiránsokkal is foglalkozott. A több mint 200 tételes, sokszorosított bibliográfia az életrajzi bevezetők után időrendben közli a művek magyarra fordított címét, illetve az orosz címeirást.

KÜLFÖLDI KÖZGAZDASÁGI ÉS STATISZTIKAI PERIODIKA LELŐHELYJEGYZÉK 1978. című összeállításában a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtára 27 közgazdaságtudományi gyűjteménnyel rendelkező sakkönyvtár kurrens periodikum-állományát tárja fel. A Csonka Éva és Erdélyi Erzsébet által szerkesztett, 350 példányban, sokszorosításban kiadott jegyzék betűrendben, külön-külön írja le a közgazdaságtudományi periodikumokat és a statisztikai időszaki kiadványokat, s nemcsak ezek lehelőhelyeire utal, hanem felvilágosítást nyújt arról is, hogy melyik periodikus kiadványt melyik könyvtár dokumentálja és milyen módon, továbbá van-e lehetőség a dokumentált cikkek visszakeresésére. A jegyzéket földrajzi, illetve nemzetközi szervezetek szerinti mutató egészíti ki.

DOBI ISTVÁN tiszteletére bibliográfiai röplapot adott ki a Komárom megyei Könyvtár abból az alkalomból, hogy a megyében — Szőnyben — született politikus, a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1952 és 1967 közötti elnöke, aki 10 éve hunyt el, 1978-ban lett volna 80 éves.

OLAJ- ÉS GAZÉGÖK-ről szól az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ „A tudomány és technika újdonságai magyar nyelven” c. ajánló bibliográfiai sorozatának 92. sz. füzete, Horváth András gépészmérnök, távfűtési szakmérnök 71 tételes annotált összeállítás, amely az elmúlt hat év magyar nyelvű irodalmából — a magyarra fordított külföldi irodalomból is — válogatott anyagot tár fel.

ÖRKÉNY ISTVÁN: VÉRROKONOK című komédiájának sugópéldányát jelentette meg hasonlóan kiadásban a szolnoki Szigligeti Színház és a Verseghy Ferenc Megyei Könyvtár. „A szolnoki Szigligeti Színház másora 1978—79” sorozat harmadik kiadványa 400 példányban jelent meg, s függelékében Örkény-bibliográfiát is közöl, továbbá válogatást a szerző rövid írásaiból, valamint a róla szóló irodalomból. Az érdekes műfajú összeállítást Örkény István bemutatónak jegyzéke zárja.

SALGÓTARJÁN KÖZMŰVELŐDÉSI KÖNYVTÁRAI-ról adott ki közös könyvtári kalauzt a Balassi Bálint Megyei Könyvtár és a Nógrád megyei SZMT Központi Könyvtár a második munkás kulturális hetek alkalmából. Az 1500

példányban sokszorosított, térképes kalauz a két há-
lázat központi könyvtárainak, valamint fiókjainak — a szakszervezeti könyvtárak közül a lakóterületre is kölcsönzőknek — legfontosabb állomány- és szolgáltatási adatait közli.

KISS TEREZIA festő- és grafikusművész munkáit mutatta be a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár 12. sz. kerületi könyvtárában rendezett galéria-sorozat nyolcadik kiállítása. Az izléses kiállítási meghívó bibliográfiát is közzöl: az újabb művészeti irodalom termé-
séből ajánl 21 könyvet.

DECEMBER 1-IG MEGJELENT PERIODIKUS KIADVÁNYOK; STATISZTIKAI ADATTÁRAK: Felsőoktatási Szakirodalmi Tájékoztató. A. sor. Műszaki és természettudományok. 1978/1. sz. (BMEKK—OPKM, Tankönyvkiadó); Gyarapodási jegyzék 3. sz. (A Celldömölki Nagyközségi-Járási Könyvtár tájékoztató füzetek 1.); Irodalomkutatások. Az általános nyilvános könyvtárakban elvégzett irodalomkutatások jegyzéke, 1978. november. (Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár, Szombathely); Külföldi Pedagógiai Információ 1978/5—6. (május—június) (Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum); Magyar Pedagógiai Információ 1978/5—6. (OPKM); OMKDK Híradó 1978/10—11.; Szociológiai Információ. A magyar nyelvű szakirodalom válogatott bibliográfiája 1978/1. sz. (Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár); Tájékoztató jegyzék vezetők számára 10. sz. 1978. október (Hajdú-Bihar megyei Könyvtár, Debrecen); Tájékoztató jegyzék vezetők számára 9. sz. 1978. szeptember (József Attila Megyei Könyvtár, Tatahánya); Tájékoztató külföldi szociológiai folyóiratokról 1978/7. (FSZEK); Tájékoztató a Vas megyéről szóló irodalomból. 1978 október (Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár, Szombathely); Társadalomtudományi Információ '78/1. (FSZEK). — Nógrád megyei könyvtárak statisztikai adatai az 1976. és az 1977. évben (Balassi Bálint Megyei Könyvtár, Salgótarján).

„MERABONA”

könyvtári állványrendszer

Új,

függőtasakos hanglemeztároló

Gyártja:

TÖVÁLL, Szany

Ügyintéző: Németh László

KÖNYVTÁROS

Tartalomjegyzék az 1978. évre (28. évfolyam)

1. KÖNYVTÁRPOLITIKA. A KÖNYVTÁRÜGY ÁLLAMI ÉS TÁRSADALMI IRÁNYÍTÁSA

GERŐ Gyula: Események, krónika 1977 ...	359
KONDOR Istvánné: A közművelődési könyvtárak ma és holnap, 1—2 ...	59, 123
Külön vagy együtt? A Könyvtáros körkérdése a tudományos, szak- és a közművelődési könyvtárak együttműködéséről.	
ARATÓ Antal: Gyűjtőköri együttműködés a helyi szakkönyvtárakkal ...	255
ARATÓ Attila: Az együttműködést a könyvtárak alapfeladataira kell építeni	252
BAUER József: A könyvtári rendszer életformája az együttműködés ...	254
BERECZ József: Egymásra utaltan ...	316
BILINCSI Lajos: Együttműködés — más módon ...	256
HEBERGER Károly: A párhuzamos fejlesztések helyett szorosabb együttműködést ...	251
LISZTÁS László: Együttműködés a tájékoztatásban és a helyismereti munkában ...	320
MAGYAR András: A húszéves együttműködés kiaknázatlan területei ...	317
NEMETH Zsófia: Alapkövetelmény a tájékoztatás más könyvtárak szolgáltatásairól ...	319
OROSZ Bertalanné: Az olvasók gyors szolgáltatást várnak ...	257
ZSIDAI József: Az együttműködés három feladata ...	315
MARÓTI László: Mit értek el, merre haladjanak [a szakszervezeti könyvtárak]? ...	69
MOLNÁR István: Könyvtári szakfelügyelet a főiskolai könyvtáraknál ...	199
OROSZ Bertalanné: Integráció — kérdőjelekkel ...	660
PACSAI László: Integráció — hol és hogyan? Tolna megyei tapasztalatok ...	516
[SIMAY Norbert] (Sy): A vállalati művelődési bizottságokról ...	143
SIMON Zoltán: A kisközségek könyvtárainak központi ellátása Hajdú-Biharban	196
Számvetés ... 1977 — Tervek ... 1978. KON-	

DOR Istvánné, JÓBORÚ Magda, K. NAGY Sándor, SÁNDOR László, HILLER István, RÉVÉSZ Ferenc, TÓTH Béla, SÜPTEI Jánosné, SLEZSÁK Imre, HORVÁTH László válasza a Könyvtáros körkérdésére ...	3
SZITA Ferenc: A járási hivatalok és a falusi könyvtárak Somogyban ...	273
TUBA László: Jó-e, s hogyan jó a központi ellátás?	514

Kapcsolat más közgyűjteményekkel és a közművelődéssel

Helytörténet — levéltárak. GAZDAG István: A tanácsi levéltárak kiadványai.	
KOMJÁTHY Miklós: A forrásoktól a feldolgozásig ...	349, 416
SZÁLE László: Bemutatjuk a Népművelési Intézetet és kiadványait ...	482
VERTESY Miklós: Bemutatjuk a Múzeumi Restaurátor és Módszertani Központot	420

Könyvtárellátó

DRUCKER Tibor: A Könyvtárellátó új lehetőségei és tervai ...	574
[GYÖRI Erzsébet] (—gy): 25 éves a Könyvtárellátó ...	15

Könyvtáros pályaképek. Személyi hírek, információk

[ANDAY György] A. Gy.: Könyvek között, hajnalig. [Beszélgetés Zombori Imrével, a zsambéki közégi könyvtár vezetőjével]	612
[BABICZKY Béla] (B. B.) Dr. Kiss István. 1922—1978 ...	735
BERECZKY László: Tevékenységünk lényege: a szolgálat. Beszélgetés Haraszthy Gyulával ...	396
BIKÁCSI Lászlóné: Szabó Ervin és a Magyar Gyermektanulmányi Társaság ...	548
BOZÓKY Eva: Babinecz Mihályné. 1901—1977 ...	173
FILEP Tibor: Fél évszázad a könyvtárban. [Dr. Flórhidy Tibornéról] ...	282
GALAMBOS Ferenc: Schönherr Gyula. 1864—1908 ...	615
— —: Zolnai Klára. 1892—1945 ...	171
HARASZTHY Gyula: Halász Gábor. 1901—1945 ...	298
HEBERGER Károly: Huszonöt alkotó év az elmélet és a gyakorlat jegyében. Beszélgetés Móra Lászlóval ...	463
INDALI György: Veres Péter, a könyvtáros ...	241
KECSKEMÉTI István: Vécsey Jenő. 1909—1966 ...	40
KELECSÉNYI Gábor: Dezsényi Béla. 1907—1972 ...	357
Kitüntetések 54, 149, 240, 340, 426, 455, 490, 555, 588, 708, 725	
Kiváló népművelők. [Doszlop Miklós, Fazakas Zsigmondné, Füleki Mihály, Halász Béla] ...	655
KOMJÁTHY Miklósné—PAJKOSSY György: Ötven év a nemzeti könyvtárban, katalógus és bibliográfia vonzásában. Beszélgetés Goriupp Alfizzal	520

LENGYEL András: Dézsi Lajos. 1868—1932 427	
[PALDY Róbert] (pr.): Katona Jenő. 1905—1978 608	
— —: A könyvtárosság egy kicsit összeesküvés is. Beszélgetés Szöllősy Kálmánnal	201
— —: „Szívünk is ott legyen, ahol a kenyérünket szegjük.” Beszélgetés a 70 éves Kellner Bélával 331	
[PAP János] P. J.: Polzovics Iván. 1909—1978 297	
[SALLAI István]: Werner Mevissen, 1911—1978 171	
SERFŐZŐ János: Tizenöt év egy járás és egy könyvtáros életében 533	
SOÓS Pál: Szabó Ervin és Debrecen kapcsolata 545	
Szabó Ervin-díjas könyvtárosok. [Arató Antal, Fügedi Péterné, Héberger Károly, Patáki Ferenc, Varga Gyulané] 353	
SZENTE Ferenc: Nekem a könyvtárosság passzió. Beszélgetés Takács Miklóssal, a Szombathelyi Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár Állami díjas igazgatójával	704
VERTÉSZ Miklós: Erdélyi Pál. 105	
— —: Szakom: tájékoztatás, bibliográfia, dokumentáció. Beszélgetés Szentmihályi Jánossal 19	
— —: Trócsányi Zoltán. 1886—1971 683	
VIZKELETY András: Hajdu Heiga. 1907—1970. 491	
ZIRCZ Péter: Nyolevnan éve született Poll Sándor	556

Könyvtárosképzés és továbbképzés

BALÁZSI Zoltánné: A Sárospataki Tanítóképző Főiskola tapasztalatai 676	
BODAY Pál: Az asztal két oldalán. Államvizsgai benyomások 387	
BORSOS Gábor: Hivatás és közösség „felsőfokon” 607	
GULYÁS József: A tanítóképző főiskolákon folyó könyvtárosképzésről 675	
Jelentkezési felhívás [a könyvtárosi államvizsgára előkészítő tanfolyamra] 724	
KÁROLYI Agnes: A tanítóképző intézetek és gyakori iskolák könyvtárai 208	
KATSÁNYI Sándor: Könyvtárosképzésünk paradoxonai 507	
— —: Ordító hiba? 405	
PUSKÁS Sándorné: A könyvtárszakos hallgatók gyakorlati képzése 209	
SZABÓ László, Sz.: Miért nem alkalmazták, ha tanulták? Népművelés szakos hallgatók könyvtárhasználati szakkollégiumának oktatása során szerzett tapasztalatok 737	
SZELLE Béla: Az információs oktatás a szakkönyvtáros-képzésben 657	
Szerkesztői üzenet [a főiskolai könyvtár szakra történő pályázat engedélyezésével kapcsolatban] 335	
TÓTH Gyula: Van-e igény szakképzett könyvtárosokra? 512	
TÓTH József: Ráfejezéssel vagy anélkül? 405	
UROSEVICS Daniló: A tanítóképző főiskolákon folyó könyvtárosképzés	206

Könyvtártudomány, informatika

CSOMA Gyula: Stratégiák és könyvek	157
GYŐRY Pál: Bevezetés az informatikába. 4. Az információ használata, felhasználói	35
— —: Bevezetés az informatikába. 5. Informatáció-technológia ...	95
— —: Ki a gate-keeper? 554	
— —: Mi a heurisztika és a heurisztikus információ? 301	
— —: Mi a pertinencia? 429	
— —: Mi a strukturizmus? 366	
— —: Szelektivitás, szelektív információ	617
SZABÓ László: Számítógépes szakkifejezések, 1—2. ... .. 677, 743	
SZELLE Béla: Az információs oktatás a szakkönyvtáros-képzésben 657	

Külföldi könyvtár- és tájékoztatásügy

BÓDAY Pál: Merre tart a szovjet könyvtárügy? Hatékony szervezet, korszerű technika 537	
CSULÁK Mihály: Könyvtáros-sztrájk a Francia Nemzeti Könyvtárban 736	
CSÚRY István: Merre tart a könyvtárügy? Impresszionista szemle 1977 nemzetközi szaksajtójából 221	
FARAGO Éva—MEZEY L. László: A helytörténeti kutatás műhelyei Pozsonyban	609
FUTALA Tibor: A számítógépektől a könyvtárak versenyéig. Miről írt a csehszlovák szaksajtó az elmúlt évben? ... 344	
KARÁCSONYI Rózsa: Ötvenéves a Lengyel Nemzeti Könyvtár 728	
NAGY Lajos, Sz.: MI újság Finnországban. A skandináv és a finn könyvtárügy időszerű kérdései a finn szaksajtó tükrében 286	
PAPP István: Messze van-e a messze? Bemutatók a japán könyvtárügyről 409	
ROBOZ Péter: Számítógépes párbeszéd Angliából Kaliforniába 91	

Magyar Könyvtárosok Egyesülete

KOVÁCS Dezső: Számvetés. A Magyar Könyvtárosok Egyesületének 1977. évi munkája 187	
[VERTÉSZ Miklós]: A Könyvtárosegyesület IX. vándorgyűlése 13	
— —: A Könyvtárosegyesület X. vándorgyűlése 571	

Munkajogi kérdések

Kérdezz—felelek	
Besorolási problémák 200	
A dolgozó anyja kedvezményel. ([LUGOSI Andor]) 46	
A felmondási illetmény. (FERENCZ Győző) 353	
A helyettesítők alkalmazása ([FERENCZ Győző]) 741	
Az iskolai önálló könyvtárosok rendes szabadsága. ([LUGOSI Andor]) 176	
[Munkajogi kérdések. (LUGOSI Andor)]	276

Az öregségi nyugdíj jogosultságról. (LUGOSI Andor)	673
A rendes szabadság kiadása munkaviszony megszűnése esetén. (LUGOSI Andor)	369
A részfoglalkozású munkatársak. (FERENCZ Győző)	109
A terheségi-gyermekágyi segélyre való jogosultság, az elmaradt szabadság kiadása. (LUGOSI Andor)	687

Nemzetközi együttműködés

BABICZKY Béla: Az ETO fejlődése és az új magyar rövidített kiadás	709
BALÁZS János: Az IFLA 44. közgyűlése [BÓDAY Pál] (y-1): Könyvtári folyóiratok szerkesztőinek nemzetközi tanácskozása	386
FERENCZYNE WENDELIN Lidia: Magyarország részvétele a megosztott katalógizálási programban	93
FÜGEDI Péterné: A címlírás új szabályozása	190
GÖRÖG Ibolya: Az NTMIR és magyar résztvevői	474
Nemzetközi könyvtárügyi szemináriumok. [FUTALA Tibor] (F. T.): Szovjet-magyar. [CSOBOTH Attila]: Magyar-bolgar	329
[PAPP István]: Szerkesztők nemzetközi értekezlete	674
SZINAINÉ LÁSZLÓ Zsuzsa: Információ az információról (IEGYNISZ)	30

Nyelvművelés

SZABÓ Ernő: Csonkított intézménynevek	619
— —: Helynév + intézménynév	747

— —: Rendezvények, nagy események	368
— —: Rész és egész	494

Szaksajtó

[BÓDAY Pál] (y-1): Könyvtári folyóiratok szerkesztőinek nemzetközi tanácskozása	386
Hallottuk [az Információ a könyvtári és információs munka eszközeiről és berendezéseiről c. KMKK-kiadvány szűkkörű terjesztéséről]	715
[PAPP István]: Szerkesztők nemzetközi értekezlete	674
Szakmai folyóiratok, hálózati híradók. ([GERŐ Gyula]) 53, 116, 180, 245, 308, 374, 436, 501, 563, 627, 693, 756	

Vallomások a könyvtárról

BABICS Antal: Tudomány és humanizmus	551
BAJOR NAGY Ernő: Derús válogatások, jó beszélgetések ízére emlékszem	681
BEKÉS István: A könyvtár szentély és piac	295
BENEDEK István: Inkább a sajátomban	422
BERNÁTH Aurél: A legmelegebb emlékeim vannak a könyvtárosokról	44
CSIKY Ottó: A könyvtár mindannyiunké	43
HAJDÚ János: Második otthonom volt	167
HORVÁTH Teri: Édesapám lámpásai	739
MAROSÁN György: Könyvek és könyvtárak demokratikus útja	228
NEMESKÜRTY István: Számomra nélkülözhetetlen a személyes kapcsolat	486
PÁLFY József: Debrecenről Párizsig	613
TAKÁTS Gyula: Könyvtár, hatodik kontinens	166

2. KÖNYVTÁRFAJTÁK

Nemzeti könyvtár, felsőoktatási és szak-könyvtárak, szakirodalmi tájékoztatás

BARTHA SZABÓ József: Mitől ideges Ön. Beszélgetés Berki Edittel, a Csepel Autógyár műszaki könyvtárával	218
CSAPO Györgyné: A textilipar műszaki könyvtárai	390
FARKAS László: Mikor költözik új otthonába a nemzeti könyvtár?	259
GÖRÖG Ibolya: Az NTMIR és magyar résztvevői	474
Hallottuk, [hogyan a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára igénykutatásokat végezt]	553
INDALI György: Bemutatjuk a Budapest Gyűjtemény aprónyomtatványait	610
— —: Bemutatjuk a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjteményének plakátrészlegét	145
KÁROLYI Ágnes: A tanítóképző intézetek és gyakorló iskolák könyvtárai	208
Külön vagy együtt? A Könyvtáros körkérdése a tudományos, szak- és a közművelődési könyvtárak együttműködéséről	251, 315
MOHOR Jenő: A Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára. [Beszélgetés Héberger Károllyal]	322
— —: A főiskola és a könyvtár elválaszthatatlan egymástól. Beszélgetés Hegedűs Gyulával, a Közlekedési és Távközlési Műszaki Főiskola főigazgatójával	127
[MOLNÁR Attila]: A statisztikai adatokat évente szolgáltatott 96 szakkönyvtár 1976–1977. évi fontosabb adatai	402
MOLNÁR István: Könyvtári szakfelügyelet a főiskolai könyvtáraknál	199

MORA László: Bemutatjuk a „Számítógépes Információ Visszakereső” (SZIV) rendszert	713
— —: Bemutatjuk tizenegymillió szabadalom gondozóját, az Országos Találmányi Hivatal Szabadalmi Tárát	578
SÁRDY Péter: Arányok és irányok. A felsőoktatási és a szakkönyvtárak statisztikai adatainak tanulságai	645
— —: „Büszke vagyok arra, hogy egyetemünk ilyen könyvtárral rendelkezik.” Beszélgetés Nemez Ernő egyetemi tanárral, a Veszprémi Vegyipari Egyetem rektorával	456
SIMAY Norbert: Bemutatjuk a Budapesti Történeti Múzeum könyvtárát	79
— —: Bemutatjuk a Rádió és a Televízió könyvtárát	524
SZABÓ Ernő: Jegyzetek egy orvostudományi könyvtárról	265
SZINAINÉ LÁSZLÓ Zsuzsa: Információ az információról (IEGYNISZ)	30
Tudja-e? [Az OMKDK fénylyukkártya-forgalmazásáról]	115
TÓTH Dezső: Bemutatjuk az első magyar eszköztárat	336
VEGH Ferenc: Látogatás az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központban. [Beszélgetés Lázár Péterrel, Benedek Jenővel és Mátyán Gyulával]	664
— —: Látogatás a százéves Országos Pedagógiai Könyvtárban. [Beszélgetés Arató Ferencsel]	64

Közművelődési és iskolai könyvtárak

BARANYI Imre: A könyvtári munka rangja. Egy megye tapasztalatai	605
--	-----

BUDAI [?] (budai): Pedagógusok nélkül nincs közművelődés	152
FÜLEKI Mihály: Új könyvtári szabályzat a Néphadseregben	699
[GERŐ Gyula]: Az elmúlt év munkáját ér- tékelő tanácskozást rendezett... a Somogy megyei Könyvtár	242
[— —] (G. Gy.): Az első év és a második HAVAS Katalin: Az olvasótáborok és a könyvtárak	271
KONDOR Istvánné: A közművelődési könyvtárak ma és holnap, 1—2.	379
Külön vagy együtt? A Könyvtáros kör- kérdése a tudományos, szak- és a köz- művelődési könyvtárak együttműködésé- ről	59, 123
Látjuk [a közművelődési könyvtárak hi- báktól hemzsegtől meghívott]	251, 315
LENGYELNE MOLNÁR Klára: Hogyan to- vább? Ifjúsági klubok Szolnok megye könyvtáraiban	68
MEZEY L. László: Bemutatjuk az érdi Jószomszédság Könyvtárát	528
[MOLNÁR Attila]: A tanácsi és a szak- szervezeti könyvtárak (szolgáltató he- lyek) 1977. évi fontosabb adatai	394
[MOOR Márta] M. M.: A könyvtárak és a VIT	280
OROSZ Bertalanné: Integráció — kérdő- jelekkel	307
PACSAI László: Integráció — hol és ho- gyan? Tolna megyei tapasztalatok	660
SERFÓZÓ János: Tizenöt év egy járás és egy könyvtáros életében	516
SIMON Zoltán: Az állománykivonás gond- jai	533
— —: A kisközségek könyvtárainak köz- ponti ellátása Hajdú-Biharban	147
SZITA Ferenc: A járási hivatalok és a fa- lusú könyvtárak	196
TUBA László: Jó-e, s hogyan jó a köz- ponti ellátás?	273
— —: Olvasótábori morzsák	514, 382

Megyei könyvtárak

BENKŐ Csabáné: Hangversenysorozat és nyilvános zeneórák a könyvtárban	277
Karton.; NEMETH László: Nem jellemző a megyei könyvtárra	219
Olvasunk [a Szolnok megyei Könyvtár elemzéselt]	109

Városi és járási könyvtárak

BERECZKY László—SALLAI István: Tör- tént-e léptékváltás?	446
FAZAKAS Zsigmondné: Városi könyvtár mint iskolai könyvtári ellátó központ	721
FOGARASSY Miklós—PÁLDY Róbert: Ka- posvár — Zugló	638
A középvárosi könyvtárak helyismereti munkája. URBAN László: A sárvári gyűjtemény KERESZTURI József: Gyűjtés és feltárás Szigetvárott	267, 269
LAKATOS Péterné—ANTAL Benedekné: Szocialista brigádok a kőbányai Szabó Ervin könyvtárban... ..	87
Láttuk [a jászberényi Városi-Járási Könyv- tár újítását a gyűjteményes kötetek fel- tárására]	272
NEMETH Mária—RICHLICH Ilona, Sz.: Könyvtárközi kölcsönzés a Fővárosi Sza- bó Ervin Könyvtár állományában	214
PACSAI László: Bonyhád könyvtárügye városi rangra emelkedhet	133
PINTER László: Ahol a cím már rang is — —: Csak cím, nem rang	325, 73
PRAZNOVSZKY Mihály: Méltó-e nevéhez a szécsényi Krúdy Gyula Nagyközségi- Járási Könyvtár?	467
[RAFFAI István] (r. i.): Kocsma vagy könyvtár?	16
SIMAY Norbert: Több is van — még sincs egy sem	716

[SZABÓ Ernő] (sz. e.): Egy könyvtár — sok klub	530
Végre megnyílt Újpalotán a könyvtár	431

Községi könyvtárak

DOSZLOP Miklós: Egy-egy könyvtári est szellemi felüdülés számomra. Beszélget- és Szloboda Péterrel, a rakamazi tanács elnökével	583
GELENCSEI István: Kedvcséző látogatás a baki könyvtárban	283
PÁKOVICS Miklós: Szemlén a rábakecöli könyvtárban. Még mindig betűvesztőhely [PUSKAS Sándorné] (P. S.): Berzsenyi- emlékkönyvtár Egyházashetyén	90, 431
[SASS Ervin] (Sass): Súlycsoportok	218
SULYOK László: Vissza a régi kerékvágás- ba	153
URBAN László: Sepertórium. „Napirenden”	341

Szakszervezeti könyvtárak

Ajándék?	481
ANDRÉ Miklós: A szakszervezeti központi könyvtárak ellátottsága	650
CZINEGE Jánosné: Másodszor az Olvasó munkáért pályázaton	215
JUHÁSZ Istvánné—SZABÓ Istvánné: Szoc- ialista brigádok egy szakszervezeti könyvtárban	723
KNORRNÉ CSÁNYI Zsuzsa: A könyvtár és a szocialista brigádok	470
MARÓTI László: Mit értek el, merre ha- ladjanak [a szakszervezeti könyvtárak]? ..	69
SIMAY Norbert: Ne csak a munka kösse a dolgozót üzeméhez. Beszélgetés a debre- ceni, 6. sz. Volán Vállalat igazgatójával, [Kmetty Gyulával]	262
[SIMAY Norbert] (Sy): A vállalati műve- lődési bizottságokról	143
VEGH Ferenc: Nálunk alig van talaja a lektűrnek. Beszélgetés a váci híradás- technikai gyár szakszervezeti tanácsának titkárával, Petheó Miklósnéval	23

**Gyermek- és iskolai könyvtárak.
Ifjúsági szolgálat**

BÁNHEGYI Gyuláné: Modell-e a Tánicsics Gimnázium könyvtára?	589
CSERNUS Gyuláné: A könyvek elhelyezése a gyermekkönyvtárban	275
CSOBAI László: Ötéves a Balatoni Úttörőváros könyvtára	150
DEMETERNE BOGDÁNDY Margit: A könyvtár egyszerre műhely és klub is	597
FAZAKAS Zsigmondné: Városi könyvtár mint iskolai könyvtári ellátó központ	721
KEREKES Pálné: Az olvasótábor hullámozásának okai. A fővárosi gyermekkönyvtárak tapasztalatai	141
KISFALUDI Sándor: Nyelvművelés — gyermekkönyvtárakban	484
KUTASI Ferenc: Olvasóvá nevelés egy szakmunkásképző könyvtárban	594
Láttuk. [A Tánicsics Gimnázium fró-olvasó találkozójáról.]	492
RÁCZ Márta: Visszatértünk a betűrendes felállításhoz	519
SÁRÁNE LUKÁTSY Sarolta: Nyomtatványok a gyermekkönyvtárban	136
— —: Teremtünk rendet a gyermekkönyvtári állomány felállításában	458

STRACK Jánosné: A tanórától a Mindenki iskolájáig	600
SZILÁGYI Dezsőné: A könyv és a képzőművészet kapcsolata	213

Zenei könyvtárak és gyűjtemények

BENKŐ Csabáné: Hangversenysorozat és nyilvános tanórák a könyvtárban	277
KRUTZLER Ferenc: A zenei könyvtárak felszerelése	199
REPKA Magdolna: Magyar hanglemezek klub Egerben	28
— —: Megkezdjük a hanglemezek kölcsönzését	339
SALLAI István: A hangtárak alapterületi igénye	76

Bibliobuszok

KELLNER Béla: Újabb mozgókönyvtár [Láttuk [a Pest megyei bibliobuszt]]	395
PINTÉR László: Mozgókönyvtárat — de csak újat. Az első vidéki mozgókönyvtár négy éve	452

3. ÁLLOMÁNY (ELLÁTÁS, -FELTÁRÁS, -VÉDELEM) ÉS BIBLIOGRÁFIA

BABICZKY Béla: Az ETO fejlődése és az új magyar rövidített kiadás	709
BÉNYEI Miklós: Helyismereti szemelvénygyűjtemények	729
[BÓDÁY Pál]: Mi készül, mi kapható a nemzeti bibliográfia retrospektív kötetéből	371
CSERNUS Gyuláné: A könyvek elhelyezése a gyermekkönyvtárban	275
DRUCKER Tibor: A Könyvtárellátó új lehetőségei és tervel	574
FERENCZYNE WENDELIN Lidia: Magyarország részvétele a megosztott katalógizálásban	93
FÜGEDI Péterné: A címléírás új szabályozása	190
[GYÓRI Erzsébet] (—gy): 25 éves a Könyvtárellátó	15
GYURIS György: Visszalépés a helyi kötelezőpéldány-szolgáltatásban	200
A középvárosi könyvtárak helyismereti munkája	267
MOHOR Jenő: A kötelezőpéldány-szolgáltatás és -elosztás új rendszere, 2.	17

— —: Mit kell tudni az új állományvédelmi irányelvről?	443
— —: Nincs visszalépés a helyi kötelezőpéldány-szolgáltatásban	401
RÁCZ Márta: Visszatértünk a betűrendes felállításhoz	519
REVÉSZ Ferenc: Megvalósítható a zenei analitikus katalógus	83
SÁRÁNE LUKÁTSY Sarolta: Teremtünk rendet a gyermekkönyvtári állomány felállításában	458
SIMON Zoltán: Az állománykivonás gondjával	147
— —: A kistelepülések könyvtárainak központi ellátása Hajdú-Biharban	196
TÓVÁRI Judit, M.: Mikor válik visszalépéssé? A helyismereti gyűjtemények és az új kötelezőpéldány-szolgáltatás rendeltetése	586
TUBA László: Jó-e, s hogyan jó a központi ellátás?	514
VERTESY Miklós: Híres könyvlopások	174

4. OLVASÁS, KÖNYVTÁRHASZNÁLAT, IRODALOM- ÉS KÖNYVTÁRPROPAGANDA

ARATÓ Antal: Könyvkiemelések — olvasószolgálati rugalmasság	86
— —: Nem új módszer?	86
BÁNHEGYI Gyuláné: A könyvkiemelés rendjét időnként változtatni kell	83
BARANYAI Tibor: Köszönet és kérdés [az ünneplő könyvhétell kapcsolatban]	240
[BENEDEK András, Stumpf] [S. B. A.]: A Tájak-korok-múzeumok mozgalom és a könyvtárak	294
CSÉPE Mihályné: A Közlekedésbiztonsági Tanács és a könyvtár együttműködése	88
[FEKETE Gézané] (F. G.): Szovjet tudományos könyvkiállítás Budapesten	239
FEKETE Péterné: Jubileumi olvasópályázat Egerben	406
GYIMESI Endre: Régi és ritka könyvek kiállítása Zalában	460
HARASZTI Erika Ágnes: Régi és ritka könyvek kiállítása Győrött	462
HEGEDŰS Béla: Az új módszer nálunk már nem új	275

KAMARÁS István: Könyv — könyvtár — olvasás. Beszélgetések Bryan Luckhammel Manchesterben és ... Jászberényben, 1—2.	477, 542
Karton; NÉMETH László: Nem jellemző a megyei könyvtárra	219
Látjuk [a közművelődési könyvtárak hibáktól hemzseggő meghívót]	68
[MOOR Márta] M. M.: A könyvtárak és a VIT	307
Nem látjuk [a szerkesztőségnek meg nem küldött könyvtári kiadványokat]	293
NÉMETH Mária—RICHLICH Iona, Sz.: Könyvtárközi kölcsönzés a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár állományában	214
Pályázati felhívás [a könyvnapok, könyvhetek eseményeinek feldolgozására]	688
REGULI Ernőné: A felnőtt olvasók és a könyvkiválasztás	25
REPKA Magdolna: Magyar hanglemezek klub Egerben	28
— —: Megkezdjük a hanglemezek kölcsönzését	339

SÁNDOR Ottóné-TÓTH Gábor: „Ki látott engem?” Irodalmi és képzőművészeti pályázat Ady Endre születésének 100. évfordulójára 33
[SZABÓ Ernő] (sz. e.): Egy könyvtár — sok klub 530
SZÖLLŐSY Kálmán: Komolytalan rovat. Olvasóköri legenda 205
Tudja-e? [A Szabad Föld olvasó akadémia-járól] 195
VÁGH Mária: Cigányolvasók a könyvtárban 603
WALTER Béla: A könyvtárközi kölcsönzésről 404

Gyermekek és fiatalok

CSUKLY László: „Gyermekkönyvvel egy jobb világért!” 671
DEMETERNE BOGDÁNDY Margit: A könyvtár egyszerre műhely és klub is 597
HAVAS Katalin: Az olvasótáborok és a könyvtárak 379
KERÉKES Pálné: Az olvasótábor hullámzásának okai. A fővárosi gyermekkönyvtárak tapasztalatai 141
KISFALUDI Sándor: Nyelvművelés — gyermekkönyvtárban 484
KÜTASI Ferenc: Olvasóvá nevelés egy szakmunkásképző könyvtárban 594
Láttuk. [A Tánácsos Gimnázium író-olvasó találkozóiról.] 492
LENGYELNE MOLNÁR Klára: Hogyan tovább? Ifjúsági klubok Szolnok megye könyvtáraiban 528
Pályázati felhívás [gyermek-műfordítók számára] 582

STRACK Jánosné: A tanóraktól a Mindenki Iskolájáig 600
SZILÁGYI Dezsóné: A könyv és a képzőművészet kapcsolata 213
TUBA László: Olvasótábori morzsák 382

Munkások

CZINEGE Jánosné: Másodsor az Olvasó munkásért pályázaton 215
JUHÁSZ Istvánné-SZABÓ Istvánné: Szocialista brigádok egy szakszervezeti könyvtárban 723
KNORRNÉ CSÁNYI Zsuzsa: A könyvtár és a szocialista brigádok 470
LAKATOS Péterné-ANTAL Benedekné: Szocialista brigádok a kőbányai Szabó Ervin Könyvtárban 87
A másodízben meghirdetett „Az olvasó munkásért” pályázat díjazottjai 291
[MOOR Márta]: Az olvasó munkásért pályázat eredményét, tapasztalatai 290
SIMAY Norbert: Ne csak a munka kösse a dolgozót az üzeméhez. Beszélgetés a debreceni, 6. sz. Volán Vállalat igazgatójával [Kmetty Gyulával] 262
VEGH Ferenc: Nálunk alig van talaja a lektőrnek. Beszélgetés a váci híradástechnikai gyár szakszervezeti tanácsának titkárával, Pethő Miklósnéval 23

Nemzetiségiek

MEZEY L. László: Bemutatjuk az érdi Józsovszedság Könyvtárát 394
---

5. KÖNYVTÁRÉPÍTÉS, -BERENDEZÉS, -FELSZERELÉS, -TECHNIKA

ARATÓ Antal: Mélységbeli térvesztés az állványokon 140
BERECZKY László-SALLAI István: Történt-e léptékváltás? 446
FARKAS László: Mikor költözik új otthonába a nemzeti könyvtár? 259
FOGARASSY Miklós-PÁLDY Róbert: Kaposvár—Zugló 638
[GERŐ Gyula] (G. Gy.): Az első év és a második 271
KRUTZLER Ferenc: A zenéi könyvtárak felszerelése 199

Láttuk [a hiányossá vált művek kiegészítésének különféle módszereit] 321
MÓRA László: Bemutatjuk a „Számítógépes Információ Visszakereső” (SZIV) rendszert 713
SALLAI István: A hangtárak alapterületi igénye 76
SZABÓ László: Számítógépes szakkifejezések, 1—2. ... .. 677, 743
WEISZ Sándorné: Mekkora az elmaradásunk a könyvtárgépesítés területén? 471

6. KÖNYV- ÉS KÖNYVTÁRTÖRTÉNET

BATÁRI Gyula: A községi olvasó-egyesület. (1832—1849) 746
SOMKÚTI Gabriella: 175 éves a marosvásárhelyi Telemi Téka 103

VARGA László: Egri munkáskönyvtárak a század első harmadában 169
VIDA Zoltán: Egy kis egyetem történet 496

7. KÖNYVMŰVÉSZELET, KISGRAFIKA

GALAMBOS Ferenc: Karancsi Sándor 303
— —: Kósa Bálint 686
— —: M. Kiss József 243
— —: Nagy Árpád Dániel 558
— —: Nagy László Lázár 745
— —: Stérbenz Károly 108
— —: Varsányi Pál kisgrafikai 432

LÁZÁR Imre: Szilágyi Imre 620
LENKEY István: Józsa János 370
— —: Várkonyi Károly kisgrafikai 177
SEMSEY Andor: Diskay Lenke 495
— —: Kőhögői Gyula 45
Szerkesztői üzenet [a Kisgrafika Barátok Köréről] 151

8. KÖNYV- ÉS FOLYÓIRATISMERTETÉSEK (KÖNYVTÁRI SZAKIRODALOM, BIBLIOGRAFIÁK)

Egyes művekről

Az Akadémiai Könyvtár Kozsolányi-kéziratának kötetkatalógusa [LENGYEL András] 690
BALOGH Zoltán-KAMARÁS István: Él-

ményalakzatok, 1. 150 irodalmi mű olvashatósága, kedveltsége és az élményalakzatokban elfoglalt helye a közművelődési könyvtárakat használók körében [MONOSTORI Imre] 751
A Békési Élet [PÉTER László] 100

DÉR Zoltán: Csáth Géza-bibliográfia [LENGYEL András] 559	repertórium, 1949. november—1950. december [PÁLDY Róbert] 304
HAJDU Géza: Vásárhelyi egyletek és kövytárak [PÁLDY Róbert] 112	Az Országos Széchényi Könyvtár mikrofilm jegyzékei. Új sorozat. Időszaki kiadványok, 1—2. 560
A Hajdú-Bihar megyei munkásmozgalom történetének bibliográfiája, 1945—1947. [KOROMPAI Gáborné] 179	Az OSZK Híradó története és repertórium, 1958—1974. [BÓDAY Pál] 625
HALÁSZ László—NAGY Attila: Hatásvizsgálat könyvtárban, 2. [MONOSTORI Imre] 111	Pest megye sajtóbibliográfiája, 1794—1975. [PÁLDY Róbert.—LISZTES László: Megjegyzések Pest megye sajtóbibliográfiájához] 435, 496
Honismeret [PÁLDY Róbert] 733	Program és hivatás. Magyar folyóiratok programckkeinek válogatott gyűjteménye [FOGARASSY Miklós] 748
ILLES Ilona: Tűz (1921—1923); Diogenes (1923—1927). Repertóriumok [LAKATOS András] 47	PUKÁNSZKYNE FÁBIÁN Judit: Byron Magyarországon [PÁLVÖLGYI Endre] ... 113
JUHÁSZ Izabella: A Debreceni Ady Társaság bibliográfiája (1927—1951) [BÉNYEI Miklós] 305	Régi magyar és magyar vonatkozású gyermekkönyvek, 1861—1911. [BOZOKY Éva] 114
KERTESZ Gyula: A magyar sajtó repertóriumainak annotált bibliográfiája (Egyedi repertóriumok) [PÁLVÖLGYI Endre] 178	REKASY Ildikó: Györffy György munkássága [SZABÓ Sándor Géza] 499
KOZOCSA Sándor: A magyar irodalom bibliográfiája, 1961—1965. [DÁCZER Éva] 625	Soproni Szemle [VARGÁNE MAJOR Judit: A négy évtizede alapított —] ... 164
Könyv és könyvtár, 11. [LENGYEL András] 749	Szabolcs-Szatmári Szemle [KUN András] 488
Könyvek Szabolcs-Szatmár megyéről, 1945—1976. Válogatott bibliográfia [TÓVARI Judit, M.] 753	A Szovjetunió külpolitikája, 1971—1977. [ÓNODY Miklós] 498
Könyvtári Figyelő. Repertórium, 1955—1974. [PÁLVÖLGYI Endre] 561	Tájékoztató a külföldi közgazdasági irodalomról. Mutatók, 1956—1975. „A” referátumok sorozata [DIENES Gedeonné] ... 115
Könyvtári kutatások [KATSÁNYI Sándor] 689	TÓTH Dezső: Kulturális változások Dákán [GYÓRI Erzsébet] (—gy—) 110
A könyvtáros munkája [HAJDU Géza] 752	Az Új Írás repertórium, 1961—1973. [ISZ-LAINE MERKOVSKY Erzsébet] 49
Közművelődési kézikönyv [KATONA Jenő] 373	A Vasi Szemle [MAJOR Judit, V.] ... 354
Külföldi Társadalomtudományi Kézikönyvek [HORVÁTH Magda: Még egyszer egy fontos kiadványról] 155	
LAKATOS Éva: A Toll (1929—1938). Repertórium [LENGYEL András] 244	
A magyar bibliográfiai bibliográfiája, 1971—1973. ([BÓDAY PÁL] (—y—l) 562	
A magyar haladó ifjúsági mozgalmak történetének válogatott bibliográfiája, 1868—1975 [BENKŐ Zsuzsa] 52	
A magyar hangtan válogatott bibliográfiája (—1970). [TÓTH Mária] 51	
Magyar nyelvű kézikönyvek a közművelődési könyvtárakban [FÜLÖP Géza] ... 622	
NAGY Attila: A többknyvű olvasás hatása. [BOZOKY Éva] Beszámoló egy gimnáziumi kísérletről 434	
NYITRAI Lajos: A Szolnok megyei Néplap	

Tematikus ismertetések

BARTOS Éva: A Szabó Ervin Könyvtár szociológiai tájékoztató kiadványai 621
[BÓDAY Pál] (B. P.): Két bibliográfia a magyar időszi sajtóról 692
DIENES Gedeonné—HUSZÁR Ernőné: Bibliográfiák a KGST-ről 50
Hejtörténet — levéltárak. GAZDAG István: A tanácsli levéltárak kiadványai. KOMJÁTHY Miklós: A forrásoktól a feldolgozásig 349, 416
KOROMPAI Gáborné: Múzeumok helyismereti-néprajzi kiadványai 433
TÓTH Mária: Bemutatjuk a Színháztörténeti Múzeum kiadványait ... 161

9. ÁLLANDÓ ROVATOK

Bemutatjuk a 79, 145, 161, 336, 394, 420, 482, 524, 578, 610, 713	A Könyvtáros kislexikona 301, 366, 429, 554, 617, 677, 743
Bibliográfiai 47, 113, 178, 244, 304, 435, 498, 559, 622, 690, 753	Könyvtáros sorsok — könyvtáros pályák 19, 201, 331, 396, 463, 520, 704
Fórum 25, 83, 140, 147, 196, 275, 339, 401, 458, 514, 586, 657	Könyvtárosok és bibliográfusok 40, 105, 171, 241, 297, 357, 427, 491, 556, 615, 683, 735
Hallottuk 553, 715	A lapokban olvastuk 16, 90, 152, 218, 282, 341, 431, 481, 612
Helyismereti folyóirataink 100, 164, 354, 488, 733	Lapozgatók 42, 89, 102, 104, 160, 235, 264, 279, 296, 306, 356, 372, 439, 500, 532, 557, 626, 628, 688, 742, 754
Helytelenül — helyesen 368, 494, 619, 747	Láttuk (Látjuk, Nem látjuk) 68, 272, 293, 321, 395, 492
Hírek 28, 92, 154, 220, 284, 342, 408, 473, 535, 602, 668, 720	Megkérdeztük a fenntartókat 23, 127, 262, 456, 583
Iskola és könyvtár 589, 721	Műhelykérdések 76, 136, 190, 729
Kérdezz — felelek 46, 109, 176, 200, 276, 353, 369, 673, 687, 741	Olvastuk (Olvassuk) 22, 109, 393, 550
Kézikönyvtár 373	Pótlások a lexikonokhoz az 1977. évről. [1. r.: GYURIS György, 2. r.: ÁBEL Péter] 236, 493
Kézikönyvtárak 54, 149, 240, 340, 426, 455, 490, 555, 588, 708, 725	Szakmai folyóiratok, hálózati híradók [GERÓ Gyula] 53, 116, 180, 245, 308, 374, 436, 501, 563, 627, 693, 756
Könyvekről 433, 748	Szerkesztői üzenet 151, 335
A könyvtárak életéből 28, 87, 150, 213, 277, 406, 470, 533, 723	Továbbképzés 35, 95
A könyvtárak történetéből 103, 169, 746	Tudja-e 115, 195
Könyvtárak — műhelyek 64, 322, 664	Új városok könyvtárai 73, 133, 325, 716
Könyvtári kiadványok 54, 119, 183, 247, 310, 375, 438, 502, 556, 630, 694, 758	Vallomások a könyvtárról 43, 166, 228, 295, 422, 486, 551, 613, 681, 739
Könyvtári szakirodalom 110, 434, 689, 749	Visszhang 404, 496, 675
A Könyvtáros galériája 45, 108, 177, 243, 303, 370, 432, 495, 558, 620, 686, 745	

10. SZERZŐI NÉVMUTATÓ

Ábel Péter 493	Haraszthy Gyula 298	Moór Márta M. M. ... 290, 307
Anday György A. Gy. ... 612	Harasztli Erika Agnes ... 462	Móra László 578, 713
André Miklós 650	Havas Katalin 379	Nagy Lajos, Sz. 286
Antal Benedekné 87	Héberger Károly 251, 463	Nagy Sándor, K. 4
Arató Antal ... 26, 86, 140, 255	Hegedűs Béla 275	Nemeskürty István ... 486
Arató Attila 252	Hiller István 6	Németh Mária 214
Babiczy Béla 709, 735	Horváth László 10	Németh László 219
Babics Antal 551	Horváth Magda 155	Németh Zsófia 319
Bajor Nagy Ernő 681	Horváth Teri 739	Onódy Miklós 498
Balázs János 635	Huszár Ernőné 50	Orosz Bertalanné 257, 660
Balási Zoltánné 676	Indali György ... 145, 241, 610	Pacsal László 133, 516
Bánhegyi Gyuláné 83, 589	Iszlainé Merkovszky Erzsébet 49	Pajkossy György 520
Baranyai Tibor 240	Jóború Magda 4	Pákovics Miklós 90
Baranyi Imre 605	Juhász Istvánné 723	Páldy Róbert (pr.) 112, 201, 304, 331, 335, 608, 642, 733
Bartha Szabó József ... 218	Kamarás István 477, 542	Pálffy József 613
Bartos Éva 621	Karácsonyi Rózsa 728	Pálvölgyi Endre 113, 178, 561
Batári Gyula 746	Károlyi Agnes 208	Pap János (P. J.) 297
Bauer József 254	Katona Jenő 373	Papp István 409, 674
Békés István 295	Katsányi Sándor 405, 507, 689	Papp László 100
Benedek András, Stump [S. B. A.] 294	Kecskeméti István 40	Pintér László 73, 325, 452
Benedek István 422	Kelecsényi Gábor 357	Praznovszky Mihály 467
Benkő Csabáné 277	Kellner Béla 72	Puskás Sándorné 209, 431
Benkő Zsuzsa 52	Kerekes Pálné 141	Rácz Márta 519
Bényei Miklós 305, 729	Keresztúri József 269	Raffai István (r. i.) 16
Berez József 316	Kisfaludi Sándor 484	Reguli Ernőné 25
Berezky László 396, 446	Knorrné Csányi Zsuzsa ... 470	Repka Magdolna 28, 339
Bernáth Aurél 44	Komjáthy Miklós 349	Révész Ferenc 78, 83
Bikácsi Lászlóné 548	Komjáthy Miklósné 520	Richlich Ilona, Sz. 214
Bilincsi Lajos 256	Kondor Istvánné ... 3, 59, 123	Roboz Péter 91
Bóday Pál (B. P.) (y—l) (—y—l) 371, 386, 387, 537, 562, 625, 692	Korompai Gáborné 179, 433	Sallai István 76, 171, 446
Borsos Gábor 607	Kovács Dezső 187	Sándor Ottóné 5
Bozóky Éva 114, 173, 434	Krutzler Ferenc 199	Sándor László 33
Budai [?] (budai) 152	Kun András 488	Saráné Lukátsy Sarolta 136, 458
Csapó Györgyné 390	Kutasi Ferenc 594	Sárdy Péter 456, 645
Csapó Mihályné 88	Lakatos András 47	Sass Ervin (Sass) 218
Csepe Mihályné 88	Lakatos Péterné 87	Semsey Andor 45, 495
Csernus Gyuláné 275	Lázár Imre 620	Serfőző János 533
Csiky Ottó 43	Lengyel András 244, 427, 559, 690, 749	Simay Norbert (Sy) 79, 143, 262, 524, 716
Csobal László 150	Lengyelne Molnár Klára 528	Simon Zoltán 147, 196
Csöboth Attila 330	Lenkey István 177, 370	Siezsák Imre 10
Csoma Gyula 157	Lisztes László 320, 496	Somkúti Gabriella 103
Csukly László 671	Lugosi Andor 46, 176, 276, 369, 673, 687	Soós Pál 545
Csulák Mihály 736	Magyar András 317	Söptei Jánosné 9
Csúry István 221	Major Judit, V. ld. Vargáné Major Judit 600	Strack Jánosné 153
Czinege Jánosné 215	Marosán György 228	Szabó Ernő (sz. e.) 265, 368, 494, 530, 619, 747
Dáczér Éva 625	Maróti László 69	Szabó Istvánné 723
Demeterné Bogdány Mar-git 597	Mezey L. László 394, 609	Szabó László 677, 743
Dienes Gedeonné 50, 115	Mohor Jenő 17, 127, 322, 401, 443	Szabó László, Sz. 737
Doszlop Miklós 583	Molnár Attila 280, 402	Szabó Sándor Géza 499
Drucker Tibor 574	Molnár István 199	Szálé László 482
Faragó Éva 609	Monostori Imre 111, 751	Szelle Béla 657
Farkas László 259		Szente Ferenc 704
Fazakas Zsigmondné ... 721		Szilágyi Dezsőné 213
Fekete Gézáné (F. G.) ... 239		Szinainé László Zsuzsa ... 30
Fekete Péterné 406		Szita Ferenc 273
Ferencz Győző ... 109, 353, 741		Szöllősy Kálmán 205
Ferenczyné Wendelin Lída 93		Takáts Gyula 166
Filep Tibor 282		Tóth Béla 8
Fogarassy Miklós 638, 748		Tóth Dezső 336
Futala Tibor (F. T.) 329, 344		Tóth Gábor 33
Fügedi Péterné 190		Tóth Gyula 512
Füleki Mihály 699		Tóth József 405
Fülöp Géza 560, 622		Tóth Mária 51, 161
Galambos Ferenc 108, 171, 243, 303, 432, 558, 615, 686, 745		Tóvári Judit, M. 586, 753
Gazdag István 416		Tuba László 382, 514
Gelencsér István (Zalaegerszeg) 283		Urbán László (Sárvár) 267, 341
Gerő Gyula (G. Gy.) 53, 116, 180, 242, 245, 271, 308, 359, 374, 436, 501, 563, 627, 693, 756		Uroševics Daniló 206
Görög Ibolya 474		Vágh Mária 603
Gulyás József 675		Varga László 169
Gyimesi Endre 460		Vargáné Major Judit 164, 354
Györe Pál 35, 95, 301, 366, 429, 554, 617		Végh Ferenc 23, 64, 664
Győri Erzsébet (—gy) —gy— 15, 110		Vértesy Miklós 13, 19, 105, 174, 420, 571, 683
Gyuris György 200, 236		Vida Zoltán 436
Hajdú Géza 752		Vízkelety András 491
Hajdú János 167		Walter Béla 404
		Weisz Sándorné 471
		Zircz Péter 556
		Zsidai József 315

P.F. 1964-I. RÉTHY

Összeállította: † F. Wiesinger Piroksa — F—a.

BORDÁS FERENC könyvjegyeiből és egyéb kisgrafikáiból (Cikkünket lásd az 50. oldalon.)

